

EĞİTİM SEN

(Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası)

Adına Sahibi: Kamuran Karaca

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Hanım Koçyiğit

Yazışma Adresi: Cinnah Cad. Willy Brandt Sk. No:13

Çankaya / ANKARA 06680

Tel: (0.312) 439 01 14 (pbx) Fax: (0.312) 439 01 18

E-posta: bilgi@egitimsen.org.tr Web: www.egitimsen.org.tr

Sayfa Düzeni/Kapak: Gülüzar Ünver

Baskı: Hermes Ofset Baskı Hizmetleri Ltd. Büyük Sanayi 1. Cadde
No:105 İskitler- Ankara / Tel: 0312 384 34 32

Eğitim Sen Yayınları
Ağustos 2015

ARAşTIRMA GÖREVLİLİĞİ:

**AKADEMİK DEĞİL İDARİ MEMUR,
BİLİM FİDANLIĞI DEĞİL
“AMİRİN İÇİNİ İSTEDİĞİ GİBİ DOLDURABİLECEĞİ BİR BÜYÜK BOşLUK”**

YÖB-Yükseköğretim Bürosu

Raporlařtırma

Prof. Dr. Adnan GÜMÜř

Doç. Dr. Ümit AKINCI

İlker AKCASOY

ÖNSÖZ

Sendikamız bünyesindeki Yükseköğretim Bürosu (YÖB) ve Üniversite Temsilciler Kurulu (ÜTK) aracılığıyla üniversitelerin sorunlarını izlemek, çözüm önerileri ve politikalar geliştirmek, bunları yaşama geçirici eylem planları hazırlamak üzere bir dizi çalışma yürütülmektedir. Bu çerçevede YÖB tarafından yürütülen bu çalışma ile akademik hiyerarşinin en altında yer alan ve esnek, güvencesiz istihdamın yakıcılığını her yönüyle hisseden araştırma görevlilerinin maruz kaldığı sorunları, kendi anlatımlarıyla ortaya koymak istedik.

Ancak, araştırma görevlilerinin yaşadıkları sorunların daha iyi anlaşılması için araştırma görevlilerinin farklı istihdam biçimleri üzerine, dolayısıyla çalışma şartları ve özlüklerini ilk elde belirleyen “yasal konumları” (kadro şekilleri) hakkında kısa bir bilgilendirme yapmanın elzem olduğunu düşünüyoruz.

Farklı İstihdam biçimlerine kısaca baktığımızda;

- 2547 sayılı yasanın Beşinci Bölüm “Öğretim Elemanları” başlığının “Öğretim Yardımcıları” maddesinde (**33/a maddesi**) “Araştırma görevlileri, yükseköğretim kurumlarında yapılan araştırma, inceleme ve deneylerde yardımcı olan ve yetkili organlarca verilen ilgili **diğer görevleri** yapan öğretim yardımcılarıdır. (...) araştırma görevlisi kadrolarına en çok üç yıl süre ile atanırlar; atanma süresi sonunda görevleri kendiliğinden sona erer. Bunlar aynı usulle yeniden atanabilirler.” hükümleri yer almaktadır.
- Yine aynı bölümde “Öğretim elemanı yetiştirme” maddesinde (**Madde 35**) “(...) Öğretim elemanı yetiştirilmesi amacıyla üniversitelerin araştırma görevlisi kadroları, araştırma veya doktora çalışmaları yaptırmak üzere başka bir üniversiteye, Yükseköğretim Kurulunca geçici olarak tahsis edilebilir. Bu şekilde doktora veya tıpta uzmanlık veya sanatta yeterlik payesi alanlar, **bu eğitimin sonunda kadrolarıyla birlikte kendi üniversitelerine dönerler**. Yurtdışı veya yurtdışında yetiştirilen öğretim elemanları, genel hükümlere göre bağlı oldukları yükseköğretim kurumlarında **mecburi hizmetlerini yerine getirmek zorundadırlar**. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyenlere, yükseköğretim kurumlarında görev verilmez.(...)” denmektedir.
- Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı’na (**ÖYP**) bağlı araştırma görevlisi; öğretim üyesi ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla, bu iki maddenin (yurtdışı ve yurtdışı doktora öğrenimini kapsayan 33. ve 35. maddelerinin) harmanlanması ile geliştirilmiş bir modeldir. 2010 yılına kadar DPT ortaklığı ile ODTÜ önderliğinde yürütülen program 2010 yılından itibaren YÖK’ün koordinasyonuna girmiş ve yaygınlaştırılmıştır (**2010’dan 2013’e 5 binden fazla kişi bu program dahilinde atanmıştır**).
- Araştırma görevliliğinin dördüncü formu, aslında “öğretim yardımcılığı” bile isteksizce tanımlayan 2547 sayılı yasanın “Yedinci Bölüm Öğretim ve Öğrenciler, Lisansüstü öğretim” maddesinde (**50/d**) düzenlenmiştir: “d) **Lisansüstü öğretim yapan öğrenciler**, kendilerine tahsis edilebilecek **burslardan** yararlanabilecekleri gibi, **her defasında bir yıl için olmak üzere** öğretim yardımcılığı kadrolarından birine de atanabilirler.”
- Tanımlar ve eğitim-öğretim maddelerinde “tıpta uzmanlık” da araştırma görevliliğine paralel farklı bir formu oluşturmaktadır. Örneğin 50. madde e fıkrası tıpta uzmanlığın özlük haklarını Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderme yapmaktadır: “e. Tıpta uzmanlık öğrenimi yapanlara verilecek aylık veya ödeneklerin tespitinde, aynı durumda bulunan Sağlık ve Sosyal Yardım

Bakanlığındaki personelin aylık ve ödenekleri göz önünde tutulur.” **“Tıpta uzmanlık” yapanlar neredeyse hastanelerin her tür işini yapan ara hizmetliler konumunda bulunmaktadır.**

- Bir diğer araştırma görevliliği formu da proje asistanlığıdır. TÜBİTAK **“proje asistanlığı”** üniversiteyle neredeyse hiç ilişkilendirilmeyen, proje süresiyle sınırlı, hemen tüm özlük haklarından uzak esnek istihdamın en uç biçimlerinden birini oluşturmaktadır ki, üniversite araştırma görevliliği veya asistanlığını tümünden sulandırmak anlamına gelmektedir.

İstihdam biçimi açısından karşımıza çıkan bu farklılığa rağmen, araştırma görevlilerinin hepsini ilgilendiren ortak ve temel sorun esnek ve güvencesiz çalıştırmadır. Özellikle araştırma görevlileri denildiğinde akla ilk gelen işten atma tehdidi, üniversite yönetiminde söz ve karar sahibi olmama, mobbing ve angarya gibi sorunları, araştırma görevlilerinin kendi anlatımlarından okuduğunuzda, şaşkınlığınızı gizleyemeyerek “Bu kadarı da olmaz!” diyeceğinizi şimdiden belirtmek isteriz. Ancak hemen eklemek gerekir ki amacımız sadece sorunların tespiti değildir. Sorunun belirlenme biçiminin, ortaya çıkacak çözüm stratejisine dair bir yol haritası sunduğu bilinciyle bu çalışmanın yürütüldüğünü de belirtmek isteriz.

İnsan-toplum-doğa yararına üniversite mücadelemize katkı sunacağına emin olduğumuz bu çalışmanın hazırlanması ve raporlaştırılması sürecinde emeği geçen 8. Dönem YÖB üyelerine, hazırlanan anketi sanal ortama aktaran üyemiz Emel Yuvayapan’a ve veri toplama sürecinde katkı sunan tüm ÜTK üyelerine teşekkür ederiz.

Merkez Yürütme Kurulu

I-ARAŞTIRMANIN KISA KÜNYESİ

Bu araştırma taşeron işçilerden sonra üniversite bileşenlerinin en esnek ve ağır çalışma koşullarına zorlanan araştırma görevlilerinin sorunlarını dillendirebilmek, özellikle angarya çalışma koşullarına dikkat çekebilmek ve bunları aşabilecek daha etkili mücadele ağları örebilmek kaygılarıyla tasarlanmıştır.

Araştırma kararı YÖB-Yükseköğretim Bürosunca Ekim 2013'te alınmış ve aynı ay YÖB üyelerinin karşılıklı istişaresi ile sorular hazırlanmıştır. Araştırma görevlilerinin yaşantı ve sorunlarını kendi duygu ve ifadeleri ile dillendirilebilmesi amacıyla soruların çoğu açık uçlu (nitel karakterde) bırakılmıştır. Veri toplamada ÜTK-Üniversite Temsilciler Kurulu üyelerinin desteği alınmıştır. Bilgi formları Kasım 2013'te web ortamında doldurtulmuştur.

Araştırma, yansıtıcı bir örneklem değil, yaşananların saptanmasını esas almışsa da tüm bölgelerden belli bir katılım da sağlanmıştır. Araştırmaya 38 üniversiteden (7 kişi de çalıştıkları üniversitelerinin adını vermek istemedi) 77'si kadın (%56), 61'i erkek (%44) olmak üzere 138 araştırma görevlisi katılmış bulunmaktadır. Bunların 52'si Ankara ve İstanbul'daki ki üniversitelerden (13 farklı üniversiteden 73 arş.gör.), %48'i diğer üniversitelerden oluşuyor (Ankara ve İstanbul yoğunlaşmasının bir sebebi de ÖYP'lilerin ve 50d'lilerin bir kısmının bu üniversitelerde lisansüstü eğitimlerini sürdürmelerindendir). Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin cinsiyet ve üniversite dağılımı Tablo 1'den görülebilir.

Tablo 1: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin cinsiyet ve üniversitelere göre dağılımı.

Cinsiyete Göre Kadronun Bulunduğu Üniversite						
(Şu anda kadronuzun bulunduğu üniversitenin adı?)						
	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İstanbul Üniversiteleri	16	20,8	13	21,2	29	20,9
İTÜ	7	9,1	5	8,2	12	8,7
Marmara	1	1,3	4	6,6	5	3,6
Boğaziçi	3	3,9	1	1,6	4	2,9
İstanbul	2	2,6	1	1,6	3	2,2
Galatasaray	1	1,3	1	1,6	2	1,4
Sabancı Üniversitesi	0		1	1,6	1	0,7
Yeditepe	1	1,3	0		1	0,7
Yeni Yüzyıl	1	1,3	0		1	0,7
Marmara Üniversiteleri	5	6,5	4	6,5	9	6,5
Kırklareli	2	2,6	1	1,6	3	2,2
Çanakkale Onsekiz Mart	0		2	3,3	2	1,4
Kocaeli	2	2,6	1	1,6	3	2,2
Bilecik	1	1,3	0		1	0,7
Ankara Üniversiteleri	26	33,8	18	29,4	44	31,8
Hacettepe	18	23,4	6	9,8	24	17,4
ODTÜ	6	7,8	8	13,1	14	10,1
Ankara	0		3	4,9	3	2,2

Gazi	1	1,3	1	1,6	2	1,4
Başkent	1	1,3	0		1	0,7
İç Anadolu Üniversiteleri	6	7,8	6	9,8	12	8,6
Anadolu	1	1,3	1	1,6	2	1,4
Kırıkkale	1	1,3	3	4,9	4	2,9
Hitit	3	3,9	2	3,3	5	3,6
Selçuk	1	1,3	0		1	0,7
Ege Üniversiteleri	11	14,3	8	13,0	19	13,5
DEU	1	1,3	5	8,2	6	4,3
Ege	2	2,6	0		2	1,4
Uşak	1	1,3	0		1	0,7
Adnan Menderes	1	1,3	1	1,6	2	1,4
Pamukkale	5	6,5	1	1,6	6	4,3
Muğla	1	1,3	1	1,6	2	1,4
Akdeniz Üniversiteleri	1	1,3	4	6,6	5	3,6
Akdeniz	0		2	3,3	2	1,4
Mersin	1	1,3	2	3,3	3	2,2
Karadeniz Üniversiteleri	0		2	3,2	2	1,4
Ondokuz Mayıs	0		1	1,6	1	0,7
Ordu	0		1	1,6	1	0,7
Güneydoğu Anadolu	4	5,2	4	6,5	8	5,7
Gaziantep	3	3,9	3	4,9	6	4,3
Kilis	0		1	1,6	1	0,7
Şırnak	1	1,3	0		1	0,7
Doğu Anadolu Üniversiteleri	3	3,9	0		3	2,1
İnönü	1	1,3	0		1	0,7
Atatürk	1	1,3	0		1	0,7
Van Yüzüncü Yıl	1	1,3	0		1	0,7
Adını vermek istemiyorum	5	6,5	2	3,3	7	5,0
Toplam	77	55,8	61	44,2	138	100,0

Araştırma 6 başlık ile gruplandırılmıştır:

- 1- Araştırma görevliliği fikri, başvuru ve giriş süreci
- 2- Çalışma şartları, mesailer, yapılan işler, angarya ve mobbing
- 3- Dekanlık, bölüm ve öğretim elemanlarıyla ilişkiler
- 4- Borçlanma, sözleşme ve kadro sorunları: güvencesiz, belirsiz, düşük maaşlı akademisyenlik
- 5- Geçim, aile, sosyal ve kültürel yaşam koşulları
- 6- Deneyimlenen “gerçekteki” araştırma görevliliği, gelecek öngörülleri ve önerileri

İlk başlıkta çalışmaya katılanların ideal meslek ve hayat öngörülerini ile mesleğe başlamadan önceki araştırma görevliliği tasavvurları incelenmiş, araştırma görevliliğinden önce çalışılan işler ile araştırma görevlisi olmaya karar verme süreçleri araştırılmış, araştırma görevliliğine başvuru ve kabul sürecinde yaşananlar katılımcıların cümleleriyle verilmiş ve bazı sonuçlar çıkarılmıştır. Araştırma görevliliğine başlama yaşı da bu başlıkta incelenmiştir.

İkinci başlıkta araştırma görevlilerinin çalışma şartlarına yoğunlaşmıştır. Farklı kadrolarla istihdam edilen araştırma görevlilerinin sorunları, lisansüstü eğitime devam eden araştırma görevlilerinin karşılaştığı sorunlar kısmında araştırma görevliliği ile lisansüstü eğitim arası boşluk ve zorluklar verilmiş, öğrenim ortamlarındaki yetersizlikler farklı birimlerde çalışan araştırma görevlilerinin gözünden değerlendirilmiş, mesailer, araştırma izinleri ve şaşırtıcı genişlikteki yapılan işler yine çalışmaya katılan araştırma görevlilerinin cümleleriyle verilmiştir. Angarya ve angaryaya itirazın hemen ardından doğan mobbing, uyarı ve disiplin soruşturmaları bu bölümün önemli alt başlıklarından ikisidir.

Üçüncü başlık genel olarak araştırma görevlilerinin birim amirleri ve diğer öğretim elemanları ile ilişkilerine yoğunlaşmıştır. Dekan, bölüm başkanı, ana bilim dalı başkanı ile ilişkilerin lisansüstü eğitim ve mesleki sürece yansımaları bu bölümde incelenmiştir.

Dördüncü başlığın içeriği kadro sorunları başta olmak üzere güvencesizlik, özellikle ÖYP’ de karşımıza çıkan borçlanma ve düşük ücretlerle ilgilidir. Borç senetlerinin yarattığı yıkım, sözleşmeli araştırma görevliliğinin yarattığı güvencesizlik ve araştırma görevlisinin yaşamına yansımaları bu bölümün konusudur.

Araştırma görevlilerinin sosyal ve kültürel yaşantıları ile aile yaşantıları beşinci bölümün konusudur. Araştırma görevliliği ile evlilik arasındaki ilişkiler, araştırma görevlilerinin barınma sorunları, geçim koşulları, okuma alışkanlıkları, bütçelerinden gazete ve kitaba ayırabildikleri miktarlar ve yabancı dil öğrenme durumları bu bölümde incelenmiştir.

Son başlık olan altıncı başlık deneyimlenen araştırma görevliliği ve gelecek beklentileri ile ilgilidir. Araştırma görevlilerinin gelecek tahayyülleri, YÖK ile ilgili düşünceler bu bölümün içeriğindedir ve ağırlıklı olarak yine çalışmaya katılan araştırma görevlilerinin kendi cümleleriyle verilmiştir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, çalışma yansıtıcı bir örneklem değildir, yaşananların saptanması esas alınmıştır. Bu anlamda araştırmanın nicel sonuçlarından çok, çalışmaya katılan araştırma görevlilerinin açık uçlu sorulara kendi cümleleriyle verdikleri yanıtlardan bazı sonuçlar türetilmiştir. Her bölümde bu açık uçlu sorulara verilen yanıtlardan sonuçlar çıkarılmış, yine her bölümde araştırma görevlilerinin bu açık uçlu sorulara kendi cümleleriyle verdiği yanıtlardan genel durumu yansıttığı düşünülen cümleler seçilerek konmuştur. Araştırmadaki temel gruplama istihdam biçimi (33/a,50/d, ÖYP), uzmanlık alanı (sosyal bilimler, fen bilimleri) ve cinsiyettir (erkek/kadın). Elbette türetilen nicel sonuçlar da yorumlanmış ve önemli bulunan sonuçlara dikkat çekilmiştir.

II-ARAŞTIRMA GÖREVLİLİĞİ FİKRİ, BAŞVURU VE GİRİŞ SÜRECİ

2.1. İdeal Meslek ve Hayat Öngörülleri

Araştırma görevlilerinin gençlikteki ideal meslek ve yaşam biçimi algıları arasında araştırma görevliliği veya yüksek kariyer beklentileri bulunuyor. En mütevazı algılarını öğretmenlik oluşturuyor.

- Araştırma görevlisi olmadan önce de ekseri çoğunluğunun ideal işi, araştırma görevliliği olup bunu bilim ve araştırma yapabileceği bir meslek olarak tasavvur etmektedirler.
- Öğrencilik döneminde erkeklerin bir bölümü kariyeri, özelde yüksek statülü ve yüksek ücretli işleri de düşünmektedir.
- Sosyal bilimler alanında araştırma görevliliğinden sonra öğretmenlik beklentisi gelmektedir.
- Araştırma görevlilerinin önemli bir kısmı mesleğe başladıktan sonra belli bir hayal kırıklığı yaşamaktadır.

Araştırma görevlilerinin “**Araştırma görevlisi olmadan önce yapmak istediğiniz ideal iş, hayalinizdeki meslek neydi? Kendinize nasıl bir hayat öngörüydünüz?**” sorusuna verdikleri yanıtlardan bazılarını aşağıda bulabilirsiniz:

“Yapmak istediğim işlerden çok, yapmak istemediklerimden emindim. Araştırma görevlisi olduğumda akademisyen olmayı pek düşünmüyordum; ilerledikçe meslekte kalmaya karar verdim. Şimdiye en azından parakazanabileceğim bir işte olmayı isterdim, noktasındayım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Master programım çok yoğun olduğundan başka bir işte çalışmam mümkün değildi. Uzun vadede ise akademisyen olmak istiyordum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Akademisyen olmak istiyordum. Kolay kadro açılmadığını öğrenmem uzun sürmedi. Kadro açılana ve kazanana kadar özel sektörde bir süre mesleğimi yaptım. Maddi açıdan daha iyi bir hayat öngörüydüm fakat sandığım gibi olmadı, kariyer açısından beni tatmin ettiği için şartları zor olsa da devam ediyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Bol bol okuyup yazdığım, az idari görevimin olduğu, az sayıda öğrenciyle yoğun şekilde akademik açıdan ilgileneceğim bir görevim olacağını düşünmüştüm.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Akademisyen, rahat, huzurlu, entelektüel faaliyetlerimi maddi-manevi sürdürebileceğim bir yaşam hayal ediyordum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Akademisyen olmak istiyordum, bunun da başlangıç noktası Ar. Gör.’lüktü. Özel sektörde çalışmayı hiç düşünmedim. Piyasa ilişkilerinin dışında var olmak istiyordum en ideal işte Ar. Gör.’lüktü, okumak, araştırmak kendini geliştirmek vs.. öğrendiklerini paylaşmak...” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevlisi olmadan önce de hayalimdeki meslek akademisyen olmaktı. Dünyaya söyleyecek sözü olan bir insan olarak bilimsel akademik perspektiften “şeylere” bakabilmek ve bunun insanın mesleği olması benim için akademisyenliğin en heyecan verici yönü idi.” (33-a/ sosyal bilimler/erkek)

“Ziraat Mühendisi olarak Bitkisel Üretim üzerine faaliyet gösteren bir firmada idareci olana kadar çalışmak. Maddi olarak daha rahat bir hayat sürebilecek bir pozisyonda çalışabileceğimi düşünüyordum.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Hayalimde hep akademisyen olmak vardı. Hem öğrenip hem paylaşmak hep cazip gelmişti bana, sonsuz bir öğrencilik hayatı düşlemiştim. Oldu. İyi mi oldu? Bilemiyorum. Hayaller değişebilir zamanla ama senetler değişmiyorsa demek...” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Ben psikologum ve ne sağlık alanında ne de psikologların istihdam edildiği diğer hiç bir alanda çalışmak istemedim. Sosyal hayat içerisinde araştırma yapma merakım yüzünden akademik kariyerime başladım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“3. sınıfa kadar özel sektörde iyi maaşlarla iş bulmayı ümit ediyordum fakat ekonomik kriz sonrası tersane sektörünün durma noktasına gelmesi sebebiyle yurt dışında yüksek lisans yapıp mümkünse orada kalmak istiyordum. Almanya’nın en iyi üniversitelerinden birinden kabul aldım fakat burs bulamadığım için Türkiye’de İTÜ’de yüksek lisansa başladım, başlama amacım akademisyen olmaktı. Bu amacımı gerçekleştirdiğim için mutluyum. Gerçekten artık bu işi yapmak istiyorum.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Uluslararası projelerde çalışmak, sosyal sorumluluk projeleri gerçekleştirmek. Toplumsal gelişim uygulamalarında aktif rol almak” (50-d/ sosyal bilimler/kadın)

“Bilim insanı olmayı hep hayal etmiştim. Ancak özgür bir bilim ortamında bilim insanı olmaktı asıl hayalim.” (50-d/ fen bilimleri/kadın)

“Üniversitede ya da ilgili bir araştırma kurumunda akademik çalışma yapmak amacıyla lisans okuduğum bölümü tercih ettim. Alanım itibarıyla en uygun kurum üniversite olduğu için akademisyen olmak amacıyla lisansüstü öğrenime devam ettim ve araştırma görevlisi olmak için başvurdum. Atandığımdan bu yana bu görevde devam ediyorum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

2.2. Mesleğe Başlamadan Önceki Araştırma Görevlisi Tasavvurları

Mesleğe başlamadan önce araştırma görevliliği, büyük oranda bilim-araştırmacılık ile akademik kariyer olarak idealize edilmektedir. Yaygın ifadeler arasında araştırma görevliliğinin

- Akademisyenliğin ilk evresi, parlak bir iş, prestijli, ideal meslek, genç hoca, hoca, ilerideki hoca, özgür tartışma-araştırma ortamı, araştırmacı, projeci, entelektüel,
- Yüksek lisans-doktora öğrencisi, usta-çırak ilişkisi, akademik çıraklık evresi, hocaların yamağı-yardımcısı, akademik-idari işlerde yardımcı, eğitim yardımcısı,
- Bölümün idari işlerini yapan kişi, ayak işleri, hocaların özel işlerini yapan kişiler, ezik, sıkıcı bir meslek

şeklinde tasavvur edildiği ifade edilmektedir.

“Araştırma görevlisi olmadan önce, araştırma görevlisi (veya asistan) denince ne çağrışım yapıyordunuz? Nasıl görüyordunuz?” sorusuna verilen bazı yanıtlar şu şekildedir:

“Bilimsel çalışma ve araştırmalar için başlangıç olduğunu düşünüyordum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Bir gün profesör olacak acemi, genç hocalar olarak görüyordum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Kendi lisans eğitimi yıllarından hocalara yardımcı olmakla birlikte hocanın tavrına bağlı olarak çalışma tanımı ve biçimi değişen insanlar olduklarını düşünürdüm.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevlisi, hocaların basitçe tabirle “angarya”sını yapan ve doktorasını verene kadar bu biat etme sistemine tabi olan kişi olarak gelmişti. Zira üniversiteye kadrolu girince de bunun çok daha acı bir durumda olduğunu gördüm.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Gerçekten özgür, bilimsel ve paylaşımcı bir ortamda çalışılacağını düşünüyordum. Üniversitelerde her şeyin tartışılabilceği bir ortamın olduğunu sanıyordum...” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevlilerinin özgür olduklarını ve sürekli bilimsel konularla ilgilendiklerini düşünüyordum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Usta-çırak sistemi içinde akademik ve entelektüel olarak kendimi geliştirebileceğim bir sistem öngörüyordum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Hoca olacak genç insanlar olarak görüyor ve saygı duyuyordum ama diğer yandan da ayak işlerine baktıklarını düşünüyordum.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Çok imreniyordum. Zaten çalışmayı ve araştırmayı severdim.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Mesleğe başlamadan önce araştırma görevlisi olmak benim için üst düzey bilimsel çaba anlamına geliyordu. Bu süreçte bütün kurumsal yapısıyla bilimin ve bilimsel faaliyetlerin, akademik özerklik ve özgürlüğün araştırma görevlisi önünde sonuna kadar açılacak birer kapı olduğu şeklinde bir düşüncem vardı. Araştırma görevlisi bilimsel olarak her zaman desteklenen, bilimsel araştırmalarında kamu ve özel kurumlarda pozitif ayrımcılığa uğrayacak insandı benim için.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Maddi olarak emeğine karşılık çok az para kazandığı için araştırma görevliliğini çok zor ve idealist bir iş olarak görüyordum. Ama çok da güzel ve önemli bir iş olduğunu da düşünüyordum akademisyenliğin.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Okurken zaten araştırma görevlileriyle iletişim hâlindeydim. Akademiye ilk giriş kademesi olarak görüyordum, hâlen de öyle görüyorum. Unvanların önemli olmadığını düşünüyorum.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“İdeal bir meslek olduğunu düşünüyordum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Bir yandan akademik çalışmalarını bir yandan da idari görevleri yürüten, çalışma alanında her anlamda esneklik olan bir iş düşünüyordum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Prestij, donanım, bilgi, zeka, bir ağırlık, bir hava, biraz eziklik, hayata karşı neşesiz, hevesiz bir duruş. Sıkıcılık. Sıkıntı.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Liyakat sahibi olduğu için bu görevi yapanın az olduğu bir ara-geçici iş olarak görüyordum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Çok fazla yoğun olmayan ne yaptığı belli olmayan bir iş olarak görüyordum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Bilimsel araştırma ile yoğun bir şekilde haşır neşir olan kişi” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Lisans konularına tamamen hakim birisi canlanıyordu beynimde.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Çok daha seçkin bir ortamda, hocaların arasında kendini geliştirebilme imkanı.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Belirgin meslek tarifim lisans öğrenimim sona erdiğinde biçimlendi. Türkiye standartlarında ortalama bir gelir seviyesi ve yeterli olanaklara sahip bir araştırmacı olabileceğimi düşünüyordum. Araştırma görevliliğinin bunun için biçilmiş kaftan olduğu inancındaydım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Rahat bir iş olduğunu düşünüyordum. Dikkatimi çeken nokta ise genellikle dışarıda iş bulamayanların yaptığı iş olarak görüyordum.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Ayrıcalıklı azınlık” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Yaşadıklarımın farklı gördüğüm kesin! Gerçekten bilim adına çalışacağımı düşünüyordum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Akademik çalışan, bilimsel işlerle uğraşan, araştırma yapan, özgürce üretebilen, yazan insan olarak görüyordum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Akıl danışılacak, dili hocalara göre daha anlaşılır yakın akademik görevliler.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Olumlu çağrışımlar yapıyordu. Bilimle ilgilenmek hayat boyu öğrenciliğe devam etmek yazmak hayatıma anlam katacak inancında oldum...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Çanta taşıyan, öğretim üyelerinin angarya işlerini yapan yarı-öğrenci.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Lisans dönemindeyken angarya işleri de yapan ama kendi araştırmalarına da vakit ayırabileceğin bir meslek olarak düşünüyordum.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Rahat meslek” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Araştırma görevlisi denince aklıma ilk gelen şey, özgür bir şekilde bilime katkı sağlayabilecek olmamdı. Ne tez konusunda baskı aklıma gelirdi, ne de makale yazarken takım tutar gibi meslektaşlarımız olan hocalarımızın tanıdıklarını tutacağı. Bu kadar bilimden uzak ve bu kadar sübjektif bir ortam olabileceğini asla düşünmemiştim. Hayal kırıklığına uğradım. Bir de tabi, zaman zaman bölüm sekreterlerinin yapması gereken işlerin bile bize yıkılması, bununla birlikte maaşlarımızın -projesiz olarak- araştırmalarımızı yapmamıza el vermemesi, iyiden iyiye aklımda soru işareti oluşturdu.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Amca nasıl baba yarısıysa, araştırma görevlilerini de hoca yarısı olarak görüyordum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Asistanları sadece sınav gözetmenliği ve ödev kontrolü yapan insanlar olarak görüyordum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Akademik kariyerin ilk basamağı” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Özellikle proje derslerinde öğrencilere yardımcı olan, öğretim görevlileri arasında en alt basamakta olan kişiler” (50-d/fen bilimleri/erkek)

2.3. Araştırma Görevliliği Öncesi Farklı İşlerde Çalışma Durumu: 2/3

Araştırma görevlilerinin yaklaşık %61,3’ü lisans mezuniyeti sonrası farklı işlerde çalışmış bulunuyor.

Tablo 2: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin araştırma görevliliği dışındaki işlerde çalışma durumu.

Mezuniyet sonrası araştırma görevliliği dışında farklı işlerde çalıştınız mı?				
	Çalışmadım	1 yıldan az çalıştım	1 yıldan fazla çalıştım	Toplam
	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti				
Kadın	39,5	21,1	39,5	76
Erkek	37,7	24,6	37,7	61
Görev Konumu				
33/a	35,9	12,8	51,3	39
ÖYP	40,0	31,4	28,6	35
50/d	39,7	23,8	36,5	63
Alanı/Enstitüsü				
Sosyal Bil.	36,4	25,3	38,4	99
Fen Bil.	44,7	15,8	39,5	38
Toplam	38,7	22,6	38,7	137

2.4. Araştırma Görevlisi Olma Fikri ve Kararı

Araştırma görevliliğine yönelmede ana eğilimler şu şekilde öne çıkıyor:

- Bilime, araştırmaya, öğrenmeye, kendini geliştirmeye, halka ve topluma ilgi.
- Hocalardan, asistanlardan etkilenme (hoca teşvikleri de dahil),
- Erasmustan, stajlardan, derslerden, konferanslardan etkilenme,
- Akademik kariyer, prestij, öğretmen olma,
- Lisansüstü eğitim için uygun bir iş,
- Dışarıya-piyasaya göre daha uygun bir çalışma, esnek (rahat) bir mesai, daha sosyal güvencesi olan bir meslek (garanti-güvence arayışı)
- Geçim zorunluluğu-mecburiyet, işsizlik,
- Aile işi, ailenin akademisyen veya eğitimci olması,
- Tesadüf.

Bu eğilimleri “**Araştırma görevlisi olmak ilk nereden aklınıza geldi? Neden istediniz?**” sorusuna verilen yanıtlardan görebiliyoruz:

“İşi bırakıp yüksek lisans yapmaya karar vermiştim. Yüksek lisansla birlikte yürütebileceğim bir iş olarak seçtim; açıkçası akademisyenliği düşünmüyordum. Süreç içinde benimsedim ve bu meslekte karar kaldım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Öğrenimimi sürdürebilmek için zor bulduğum farklı bir iki işte -yaygın ifadesiyle “piyasa”da- çalıştıktan sonra üniversite çatısı altında çalışmamın benim için en uygun yol olacağını düşündüm ve aynı yıl birçok üniversiteye başvuru yaptım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Lisans eğitimimde üst düzey bir öğrenciydim o zamanlar ben bunu yapabilirim diye düşünmüştüm. Akademisyenliğin kişisel tatmin ve prestij sağlayacağını düşündüğüm için istedim. Esnek çalışma saatleri ve toplum için yararlı birşeyler üretmek de etkili oldu.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yüksek lisans yapıyordum, akademik ilgilerimin farkındaydım, ancak net bir hedefim yoktu. Tecrübe edinmek amacıyla iki araştırma görevliliği kadrosuna başvuru yaptım. İşsizlik kaygısıyla birlikte, sınavı kazanınca kendime böyle bir yol çizmeye karar verdim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Sosyoloji bölümünü bilinçli olarak seçmiş ve toplum yararına olan bir bilim dalını toplumun zararına değil (piyasa araştırmaları ya da performansa dayalı üretim yapmak için değil) toplum faydasına kullanmak için, halka hizmet edebilmek için akademide olmak, sahada olmak istedim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Aslında öğrencilik döneminde bazı hocalarımın tavır ve davranışları üniversitede olmam gerektiğini düşündürdü. Üstelik sürekli genç ve dinamik bir kitleyle çalışmak düşüncesi de etkiliydi...” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Kitap okuyarak hayatımı sürdürebileceğim ve para kazanabileceğim bir iş olduğu için asistan olmak istedim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Lisans hocam teklif etti.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Zorunluluk” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Lisede ODTÜ’ye bir okul gezisi düzenlendi. Uluslararası İlişkileri bölümünden bir asistan bizlere rehberlik etti ve hem okulu hem de akademiye tanıttı. O tanıtımdan çok etkilendim, akademik bir kariyer yapma düşüncesi ilk o zaman aklıma geldi, bunun dışında lisedeki hocalarımın ortak düşüncesi vardı, benim o dönemdeki fikir ve düşüncelerim onları bir lise öğrencisi olmama rağmen oldukça etkilemişti ve bana sürekli akademiye yönelmem gerektiğini telkin ettiler, okumayı ve yazmayı bırakmamam gerektiğini söylediler. Bunlar birleşince de akademiye tercih ettim.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Üniversiteyi bitirmeye doğru, ne iş yapabilirim sorusunun cevabını olmaya başladı.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Entelektüel faaliyetlerimi sürdürürken aynı zamanda hayatımı idame ettirebileceğim bir meslek olarak başka bir şey düşünemiyordum.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevlisi olmak liseden beri aklımda olan bir meslekti benim için. Lise yıllarında entelektüel duruşa, bilim insanı olmanın onuruna sahip, etrafındaki sorunlara duyarlı akademisyenlerin kitapları ve hayata karşı duruşları beni etkilemişti. Onlardaki bilimsel bakış açısına sahip olmak benim için de hayatımdaki büyük bir hedef olmaktaydı. Bu yüzden akademisyen olmak istedim ve araştırma görevlisi olmanın yollarını araştırdım, zorladım.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Üniversiteden önceki eğitim hayatımda da akademisyen olma gibi bir hedefim vardı. Çünkü kendimi zihni olarak geliştirebileceğimi ve bilime, ülkeme ve topluma katkıda bulunma isteğim beni bu hedefe yöneltti.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Üniversitenin ilk yılında bölümde dereceye giren öğrencilerin okulda kalması yönünde teşvik edilmesi beni oldukça etkiledi.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Aslında eğitim hayatına devam etmek istiyordum, araştırma görevlisi olarak devam etmek dışarıda bir mesleği yürüterek devam etmekten daha cazip gelmişti. Hocalarımla teşvikiyle başvurdum.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Çalışma hayatının kendini tekrar eden, insani beslemeyen ve dünyasını daraltan yapısı ve sıkıcılığı bir yandan, bir yandan da akademisyen olmanın, araştırmacı ve eğitimci olmanın derinliği ve entelektüel ağırlığı nedeni ile araştırma görevlisi olmak istedim.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Öğrenci iken araştırma görevlisi olmaya karar verdim.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Tamamen tesadüf” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Üniversite dışındaki çalışma hayatı, ilişkiler, düzey korkunçtu. Kendimi bu düzenin içinde görmek istemediğim için araştırma görevlisi olmak istedim.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Lisans sonrası eğitim alırken yapabileceğim ve yapmak istediğim daha uygun bir iş olmadığını düşündüğüm için.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Ailemde herkes akademisyen, başka bir iş bilmiyorum açıkçası.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Üniversiteye girerken, bölümü seçerken vs. aklımdaki hayat planı buydu. Mutlu olacağım mesleğin bu olduğunu düşünüyordum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Özel sektör koşullarının zorluğunu göz önüne alarak kamuda çalışma fikri aklıma yatıyordu fakat bir türlü ilerlemeyen ve sürekli olarak aynı işlerin tekrarlandığı memurluğu hiç düşünmedim. Kendim için çalışma ve sürekli gelişim imkânları sunduğu için bu mesleği tercih ettim.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“ÖYP araştırma görevlisi olmak zorunda kaldım. Çalışmam gerekiyordu ve yapabileceğim en uygun iş ÖYP’ye başvurmak idi.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Özel sektörde çalışırken akademik bir araştırmanın içinde bulunmanın oldukça güç olması nedeniyle akademiye yöneldim.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Lisans 3. sınıfta katıldığım bir konferans sonrasında karar verdim.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Tanıdığım bir hocam tavsiye etti.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Özel sektörde çalışmak istemiyordum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Koşullar iyi, eğitim öğretim ve araştırma ilgimi çekiyordu.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Lisans sonrası zaten hemen lisansüstü eğitime başlamıştım. Para kazanmak için eğitimimle birlikte yürüyebilecek ve ileride bana akademisyenliğin yolunu açacak iş olarak araştırma görevliliğini görüyordum; bu nedenle istedim.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Hayat mücadelesi” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Öğretmenlik mezunuyum ve çok isteyerek yazdım, okudum. Lakin ilk yıl atama olmayınca ücretli öğretmenlik yaptım ve bu esnada öğretmenlik yaparken iş doyumuna ulaşamadığımı fark ettim. Bir şeyler daha yapmalıyım dedim. Zaten yüksek lisansa başlamıştım. Sonra dili hallettim ve ilk ilana başvurdum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Gelecek planlarıma yönelik bir sohbet sırasında lisans hocalarımdan birinin ‘Neden üniversitede devam etmiyorsun?’ demesiyle, akademisyen olma yolunu araştırmış ve istediğim işin bu olduğuna karar vermiştim. Her meslek alanının doruk noktasının akademide olmak olduğunu zannetmiştim.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Lisede gördüğüm felsefe eğitiminin katkısı olduğunu düşünüyorum. Okumaya yatkınlık ve üniversitede gözlemlediğim ortam, hocalar...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Avukatlık mesleğinde gelecek görememem ve yabancı dilimi kullanmak istemem dolayısı ile akademik kariyer ilgimi çekti.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Temelinde bilimsel bir süreç geçirirken maddi kaynak sağlamak için istedim.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Kendimi bir eğitimci olarak görmekten hoşlanmam ve eğitimci bir aileden gelmem nedeni ile aklıma geldi.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Dönem birincisi olarak mezun oldum, akademik hayat bana hem akademik olarak hem de çalışma şartları olarak uygundu. Kişilik ve karakter için de, bu mesleğin uygun olduğunu düşünüyordum. Bir de toplum için “garantili meslek” inanişından etkilenmişim.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Çalıştığım yerdeki koşullar çok sertti, sonra istifa edip erasmusla yurt dışına gidince akademik hayat beni etkiledi.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“2. sınıftan sonra. Aklımda hep vardı ama kararsızlıklarım bulunmaktaydı. İdeal bir bilim insanı olduğunu düşündüğüm bir hocam üniversiteden ayrıldıktan sonra kendisinin çalıştığı özel bir şirkette hocamın yanında staj yaptım. Hocam akademisyenliğin handikaplarını anlatmasına rağmen özel bir şirkette çalışamayacağımı, ideallerime ters düştüğünü anladım. Kararsızlıklarım o yazdan sonra tamamen kayboldu ve hedefimi net olarak belirledim.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Lisans döneminde aldığım stajlar sayesinde araştırma görevlisine daha yatkın olduğuma karar verdim. Böylelikle almış olduğum lisans eğitimini birebir kullanacak, aktif olarak çalışmaya, değişmeye, yenilenmeye devam edecektim.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Üniversitede okurken doktora sonrası çalışmasını yapan birinden etkilendim.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Üniversite 4. sınıfta istedim. Çünkü çok zevkli anlatılabilecek dersler çok kötü bir şekilde anlatılıyordu. Ben de bu zevkli işe talip oldum!” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Bilimsel çalışmalara yeterli donanımla katılabilmek için, doktora derecesi almak bir gereklilik. Bu süreçte, hem akademik faaliyetin içinde olmak, hem de bir iş sahibi olma zorunluluğundan kaynaklı olarak araştırma görevliliğini tercih ettim. Akademik faaliyetin de bir parçası olduğuna göre, zaten öncelikle tercih edilmesi gerekenin bu olduğunu düşünüyorum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Araştırma ve bilgi paylaşımına olan düşkünlüğüm ve ailemin eğitimci olması” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Hep bilimle ilgili bir iş istedim” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Hayalimdeki işi yapabilecek bir alandı ve kriterlerini de rahatlıkla sağlıyordum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

2.5. Araştırma Görevliliğine Başvuru ve Kabul Süreci: Bir Kısmı Hakkıyla veya Ayrımcılığa Rağmen, Bir Kısmı Kayırmacılıkla

Hocaların/bölümün bilgi vermesi ve istemesi en etkili yolu oluşturuyor. ÖYP uygulaması duyuru, başvuru ve kabul sürecini kamulaştırmış bulunuyor.

Sırayla ifade edilirse ilanların duyulmasında

- ÖYP uygulaması, YÖK’ün web sayfası,
- Üniversite web ortamı, bölüm panosu, memurlar net gibi kurum web sayfası ve sanal ortam ilanların takibi açısından etkili oluyor.
- Yüksek lisans-doktoraya başlamış olmak kadro takibi, başvuru ve kabulde en etkili yollardan birini oluşturuyor.
- Bir diğer etkili yol hocaların bilgilendirmesi (istemeleri).
- Tanıdık, öğrenci arkadaşlar da ilanların duyulması ve başvuru sürecinde işe yarıyor.
- Gazete ilanları bir diğer bilgilenme yolunu oluşturuyor.
- İlanların açıkça duyurulmadığı durumlar da oluyor.

Başvuru, sınav ve kabul sürecinde

- Çoğu başvuru, sınav ve kabul sürecinin prosedüre uygun yapıldığı (ÖYP uygulaması ilanların duyulması ve giriş-kabulde az çok bir adalet sağlıyor),
- Hocaların haber vermesi ve istemesinin etkili olduğu (bazen haklı bir teşvik, bazen kayırmacı bir durum oluşturuyor),
- Bununla birlikte dayıcılık, torpil, kayırma gibi hususların da (genelde sınava giren ikinci kişilerce) yaşandığı ifade ediliyor (ilan duyulmadı, özel “haber verdiler” gibi dolaylı olarak söyleyenler de bulunuyor).
- Kayırmacılığın dışında siyasal-etnik-mezhepsel bazı ayrımcılıklarla da karşılaşılıyor.

Sınav sonrası atama esnasında da

- Özellikle ÖYP’ de atama sürecinde gecikmeler ve sorunlar çok yaşanıyor.
- Olur yazılarında, göreve başlatmada, SGK işlemlerinde bazı sorunlar, gecikmeler yaşanıyor.
- Başvurudan kabule memurların hiç yardımcı olamadıkları da ifade ediliyor,

Yüksek lisans-doktora için başka bir üniversiteye görevlendirme gerekiyorsa, bu süreçte de sorunlar yaşanıyor.

“Araştırma görevliliği işini nasıl buldunuz? İlan veya kadroyu nereden duydunuz? Başvuru ve ilk işe alınmada zorluklar yaşadınız mı?” sorusuna verilen yanıtlardan bazılarını aşağıda bulabilirsiniz:

“Ailemin oturduğu şehirde yüksek lisansa başladım. Kadroyu yüksek lisans yaptığım üniversitede ilan ettiler. Bir yıl kadar kadro ilanı bekledim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yüksek Öğretim Kurumu web sayfasından, akademik kadro ilanlarını takip ederek.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Zaten ilanları takip ediyordum YÖK’ün sayfasından. Kabul edildiğim kadroyu tez danışmanım önerdi. Başvuru için gittiğimde kadronun başka birisi için açıldığını o nedenle şansım olmadığını kayıt dışı olarak söylediler. Moralim bozulmuş olsa da tecrübe olur diye başvurumu yaptım. Yazılı sınav sonucunda ise kazandığımı öğrendim. Torpilsiz de olduğumu görmüş oldum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İlan. Bireysel araştırma. Kadroya ilk başvurduğumda “torpilli” olduğu için işe alınması talimatı verilen bir başka aday daha vardı. Yurtdışına YÖK bursuyla gidecekmiş, bu yüzden bir devlet üniversitesine yerleştirilmesi gerekiyormuş. Zaten kadro sıkıntısı olan üniversite, zor alabildiği bu kadroyu hiç işine yaramayacak biriyle doldurmamak için, aşırı zor bir sınav yaparak bütün adayları eledi ve 1 yıl sonra tekrar sınav açtı.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“YÖK sayfasında gördüm ve başvurdum. İlk 4’e kalmayı beklemiyordum. Hemen kabul edildim. Ancak üniversite 4 ay SGK ve işe giriş yapmadan ücretsiz çalıştırdı. 5. ayda girişim yapıldı. O dönemde evliydim ve evliliğim cehenneme dönüştü. Akademide kalmak ve ideallerimi gerçekleştirmek için boşandım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Bir başka şehirde öğretmenlik yaptığım sırada üniversitedeki hocam haber verdi. İlan olmamıştı... Tek zorluğum muvafakat alamamam olmuştu.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Asistan olmadan önce birkaç farklı üniversitede kadroya başvurdum. Kimisi hakkaniyet ölçüleri içinde gerçekleştirilmeyen kimi sınavlara girdim ve kabul edilmedim. Su andaki kadromu yeni kurulan bir fakültenin kurucu dekanının çağrısıyla kadroya başvurarak aldım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Öğrenci iken özel bir şirkette çalışıyordum, mezuniyetimle üniversitede idari bir iş ilanına başvurdum ve deneyimimden ötürü hemen alındım. Sözleşmeli personel olarak bir buçuk yıl çalıştıktan sonra kadrom 33/a olarak değişti ve aynı işleri yürütmeyi sürdürdüm.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yüksek lisans yaptığım yerdeki hocalarım haberdar etti, ben de gidip başvurdum. Mülakat sonucu kabul edildim” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Uzun süre uğraştıktan sonra kadro bulamayınca vazgeçtim akademik kariyer hayalimden. Bir işe başladım. Sevmediğim bir işi yapınca başka bir şey yapamayacağımı anlayarak çok iyi bir yüksek lisans tezi verdim. Tezim üzerine akademik kariyeri düşünmem konusunda yüreklendirildim. Ancak kadro bulabilmek için yine 2-3 yıl kadar bekledim.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Üniversiteyi bitirdikten sonra, kadro ilanlarını gazetelerden takip ettim. Başvuru ve sıvanda bir sorun yaşamadım. 2005-2009 yılları arasında dışarıdan hem yüksek lisansımı tamamladım hem de doktora başladım. Bu süre içerisinde bütün üniversitelerin akademik ilanlarını takip etmeye çalışıyordum. O zamanlar henüz YÖK’ün internet sitesi aktif olarak çalışmadığı için memurlar.net sitesinden ilanları takip ediyor ve yaşadığım şehre yakın üniversitelerdeki ilanlara başvuruyordum.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Başvuru sırasında bizden istenen belgeleri eksiksiz olarak üniversitelerin ilgili birimlerine elden teslim ediyordum. Bu birimlerde genelde memurlar çalışıyordu ve bu memurlar süreç konusunda son derece bilinçsizdi. Mevzuatı işlemleri kolaylaştıracak herhangi bir tavır sergilemiyorlardı.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“İlk işe alım sürecinde de çok zorlandım. Torpilli bir adayın önüme geçmesi en büyük korkularımdan birisiydi. Birde siyasal ve etnik ayrımcılığa uğradım. Sınava girmeye hak kazandığımda hakkımda etik dışı olan ve siyasal bazı dedikoduların öğretim üyeleri arasında döndüğünü öğrendim. Etnik kökenimden dolayı üniversiteye zararlı olabileceğim yönünde sınav jürisine yapılan telkinlerden haberdar oldum.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Zaten lisansı bitirdikten sonra bölüm içinde yüksek lisansa devam ettiğim için duymamam imkansızdı. İlk işe alınmada istenilen şartları tamamlama bakımından zorluklar yaşadım. Başka bir konuda zorluklar olmadı.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Bir arkadaşım aracılığıyla kadro ilanından haberim oldu. Çok fazla sıkıntı yaşamadım.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“İlan ve kadrodan önce profesörler sözlü olarak kadro açılacağını söylediler. Başvuruda ve işe alınmada zorluk yaşamadım.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“İş konusunda epey zorluk yaşadım. İlanların hepsini takip ettim ve sonunda yerleşebildim.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“İlanlar sadece üniversite yapıyor her üniversitenin ilan tarihi farklı. Yılın belli bir gününde bütün üniversiteler aynı anda yapmıyor. Başvuru sistemi merkezi değil. Farklı illerdeki iş başvuruları için farklı illere gitmek gerek. Maddi külfeti fazla.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Yüksek lisansa başladıktan sonra, Akademik danışmanım sayesinde kadro ilan edileceğini duydum. Başvuruda ve işe başlamada hiçbir zorluk yaşamadım. 1 kadro ilan edilmişti ve benden başka başvuru olmadı.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“ODTÜ’deki OYP programını doktorasını ODTÜ’den alan ve eğitimi aldığım üniversite de Yrd. Doç olan bir hocam önerdi, eğer akademisyen olmak istemişsem. Web sitesini inceledim ve başvurdum. Referans mektuplarım iyiydi ve kriterlerin oldukça çok üzerindeydim, gerek ALES gerekse ing notu olarak, örneğin KPDS puanım 93’tü. Bu nedenle zorluk yaşamadım ilk başvurumda alındım.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Aslında araştırma görevlisi olabileceğimi düşünmüyordum. İçinde bulunduğum iş hayatının köreltiliğinden kurtulmak için yüksek lisans başvurusu yaptım. Fakülte dekanı puanlarımın yüksek olduğunu, ÖYP’ye de başvurmamı söyledi ve böylelikle kadro başvurusunu yapmış oldum. Bir gün içinde hayatıma araştırma görevlisi olma umudu girdi yani.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Tesadüfen lisans eğitimimi aldığım üniversitedeki bir pano duyurusunda gördüm, şansımı denemek için başvurdum. Başvuru ve mülakatlar sırasında bir sıkıntı olmadı ancak kadronun çıkması (YÖK’ün kadro ilanını vermesi) biraz zaman aldı.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Bir ÖYP furyası vardı, kapıldık. Baktık başka türlü kadro alamayacağız... Hayatta ne kadar zorluk varsa, pek çoğunu birkaç ayda yaşamışım ÖYP sayesinde. İlan ve kadroyu başka ar. gör. arkadaşlardan duydum. Başvuru, görevlendirme vs. süreçlerinde ise adeta bir hayatta kalma savaşı verdim. Pek çok şehir arasında aylarca yolculuk yaptım, aşağılandım, örselendim, mobbingin kralını gördüm.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“İnternette araştırıyordum zaten. Başvuru ve ilk işe alınmada çok zorluk yaşamadım. Sadece kadrom 6 ay kadar geç geldiği için, maaş almaya geç başladım.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“İnternette buldum, o sıralar kuzenim de kurcalıyordu bunları. Kadro ilanlarını memurlar.net’ten takip ettim. Kadro olmadan yüksek lisans öğrencisiydim ve 3 üniversiteye asistanlık için başvurdum. Birinde 2 kişi alınacaktı ve ben 1. sıradaydım, kendi öğrencilerini ve eşini aldılar. Bir diğerinde yine birinci sıradaydım, sınava girmeyi beklerken 4. sıradaki arkadaşın tarih bölümünden akrabası gelip bizi sınav yapacak olan bölüm başkanına “bu da bizim Ahmet” dedi ve tabii ki Ahmet alındı. Bir başkasında ise 2. sıradaydım ve 1. sıradaki arkadaş alındı. Yani ÖYP kadroları ilan edilene kadar 33/a veya 50/d kadrolarında hakkıyla giren pek olmadı. Kendi kadromun yazılı sınavına ise ön değerlendirmeyi geçen 2 kişi girdik, 1. sıradaydım ve diğer arkadaş farklı bir bölümdendi, alındım.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“İlan ve kadroyu YÖK’ün ÖYP ilan sayfasından duymuştum. Başvuru aşamasında ve sonrasında herhangi bir sıkıntı yaşamadım.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“YÖK’ün internet sitesini takip ederken ilanlara eriştim. ÖYP kadrolarının tanınmaması ve mevzuata hakim olunmaması gibi sebeplerden oldukça fazla problemle karşılaştım ve aynı ya da benzer problemlerle her geçen gün de karşılaşmaktayım.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“İlan ve kadroyu internetten duydum. 2009 31 Temmuz’da ÖYP siteminin merkezi atamaya geçmesi sürecinde ODTÜ’ye kabul almama rağmen gideceğim üniversitenin kadro açması için beklemek zorunda kaldım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Bölümüm kalmamı istedi. Kadroyu bir yıl sonra kendileri buldular.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“O zamanlar ODTÜ üzerinden açılan (Ankara Üniversitesi ve Ege Üniversitesi de bu programı uygulama niyetindeydi) ÖYP kadro ilanına başvurdum. Başvuru sürecinde herhangi bir zorluk yoktu. Ancak o zamanki tercih sistemi ve mülakatlar, sonrasında senet imzalama süreçleri her aşamada tereddütlere yol açtı. Ayrıca araştırma görevlisi olarak alındığım belirlendikten sonra yedi ay kadar bürokratik işlemleri bekledim.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İnternet ortamında ilanı gördüm. İlk işe başlamada zorluk yaşamadım fakat İTÜ’ye görevlendirilmem sürecinde atandığım üniversitenin deneyimsiz olması sebebiyle bürokratik sıkıntılar yaşadım.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Masterımı yaptığım ve halen doktora öğrencisi olduğum bu enstitüde asistan olmam ancak doktoramın 3. yılında oldu. Ondan önce İstanbul Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Maltepe Üniversitesi’nde araştırma görevlisi olabilmek için yazılı bilim sınavlarına girdim, Maltepe hariç diğer bütün okullarda hileli sınavlar olduğunu düşünüyorum; hatta İTÜ’yü YÖK’e şikayet ettim ve itirazım kabul edildi; hileli bir sınav yaptıkları ortaya çıktı. Ama öğrencisi olduğum Boğaziçi Üniversitesi’nde adil bir yazılı sınav sonrası Ar. Gör. oldum, herhangi bir sorun yaşamadım.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“YÖK ilanında görüp başvurdum. Herhangi bir sıkıntı yaşamadım başta.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Düzenli olarak YÖK ilanlarını takip ediyorum, başvurabileceğim pozisyonların hemen hepsine başvuruyorum. Başvuru konusunda artık ziyadesiyle tecrübe kazanmış olduğum için herhangi bir zorluk yaşamadım. İşe alım konusundaysa işe alındığım duyurulduktan sonra yaklaşık 3 hafta boyunca hangi pozisyonda çalışacağım, nerede çalışacağım, işe başlamak için hangi işlemleri tamamlamam gerektiği konusunda muhatap bulamadım. Bu muhatapsızlık büyük bir stres yarattı ve o süre zarfında sosyal çevremle sorunlar yaşadım.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Arkadaşlarımdan duydum. Zorluk yaşamadım ama duyuru pek de açık değildi. Daha doğrusu arkadaşlarım haber vermese başvuruyu kaçırabilirdim.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“İşi gazete ilanından ve okuduğum bölümden duydum. Zorluk ise herkes için değişen bir kavram. Gerçekten iyi bir öğrenci olup herkesle iyi geçindiğinizde yapacağınız işi en iyi şekilde yapabileceğinizi karşınızdaki kişilere anlattığınızda, şansınız da varsa böyle keyifli bir işe girebiliyorsunuz.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Zaten araştırma görevlisi olmak istediğim için, YÖK’ün ilan sayfasını sürekli takip ediyordum, bu sırada yüksek lisansa da başlamıştım. İlane başvuru sırasında herhangi bir zorluk yaşamadım. Ancak, alımın 50/d kadrosu olduğunun da farkında değildim. 50/d’nin nasıl bir kadro olduğunu göreve başladıktan sonra öğrendim.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“YÖK ilanlarını sürekli takip ediyordum. İlanı YÖK sayfasında gördüm ve başvurdum. Kadro, mezun olduğum üniversite dışındaydı, başvurduğum bölümde kimseyi tanıımıyordum. Ben bu başvuruda şanslıydım. Jürimde adil üyeler de vardı. Akademik yeterliliğe göre bu kadroya atandım. Ancak daha önce başka bir üniversitedeki ilana kadroya alınacak kişinin önceden belli olması sebebiyle başvurmadım. İlgili kadroya yeterliliği tartışılabilir olan ve önceden atanacağı belli olan kişi ikili ilişkileri sayesinde atandı. Bu nedenle mezun olduktan sonra yaklaşık bir yıl özel sektörde daha önceden planlamadığım bir işte çalışmak zorunda kaldım.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Bizzat hocaların haber vermesi ve benimle görüşmesi yoluyla öğrendim. Başvuru sırasında bir zorluk yaşamamam da kabul sırasında personel dairesinin çıkardığı zorluklar dolayısıyla ise göreve 2-3 ay geç başlayabildim.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Lisans danışmanımdan. İki kişilik kadro açıldı 8 başvuran arasından birincilikle girdim. Şartları sağlıyordum.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Mail grubundan duydum. İngilizce yeterlilik başta sorun oldu sonra çözdüm.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Mezun olduğum ilk yıl 1 kişilik bir kadro ilan edildi, ilanları bölüm hocalarından ve bölüm panosundan öğrenmiştim. Fakültem ve bölümüm web sayfasından da duyuruyordu. Bilim sınavı uygulaması ilk defa o yıl başlamıştı. İlk başvurumda fakülte 1.si olan arkadaşım kadroya alındı. Bir yıl sonra tekrar kadro açıldı. Boş bekleyen bir kadro olmasına rağmen çok geç açılmıştı. Bilim sınavında başarılı olup kadroya hak kazandım. 1 yıl bekleme süresi hayli zordu ama.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“YÖK’ün sitesinde görmüştüm. İşe alınırken zorluk yaşadım, bölüm başkanı ailesi, dil puanı ve ayrıca mesleki alanda bir sınavda başarılı olmama rağmen benim alınmama karşıydı. Bunla beraber, alındıktan sonra da yüzüme sözlü olarak ”seni almak istemiyordum” dedi.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“YÖK internet sayfasını takip ettim. İlk başvurumda ALES+Dil puanı kriterini geçemeyip ikinci başvuruyu beklemek zorunda kaldım. Mezun olduğum üniversiteye başvurduğum için mülakatı yapan hocaları tanıyordum ve herhangi bir zorluk yaşamadım” (50-d/fen bilimleri/erkek)

2.6. Araştırma Görevliliğine Başlama Yaşı 25-26: Lisans Sonrası İşsiz veya Güvencesiz Geçen 3 Yıl

Araştırma görevlileri yaklaşık 22,5 yaşında lisansı, 27 yaşında yüksek lisansı, 31 yaşında doktorayı bitiriyor. Araştırma görevliliğine başlama yaşı 25,5 civarında bulunuyor.

Mezuniyet yaşı ile araştırma görevliliğine başlama arasındaki bu 3 yıllık boşluk yüksek lisans yükü ve maliyetlerinin kişi ve ailelere yıkıldığını gösteriyor. Buradan çıkarılacak bir başka sonuç da lisans sonrası düzenli bir işe başlamak için 2-3 yıllık bir arayışın araya girdiği, iş yaşamının 25-26 yaşlarına ertelendiğidir.

Tablo 3: Araştırma görevlilerinin mezun olmaları ile araştırma görevliliğine başlamaları arasındaki süre.

	Doğum Yılınız?	Lisans Mezuniyet Yılınız?	Araştırma görevliliğine kabul edilme yılınız?	Lisans mezuniyeti ile araştırma görevliliğine başlama arasında geçen süre	Araştırma görevliliğine başlama yaşı
Cinsiyeti					
Kadın	1983,3	2005,8	2008,6	2,7	25,3
Erkek	1982,5	2005,1	2008,2	3,0	25,7
Görev Konumu					
33/a	1979,4	2002,4	2005,6	3,2	26,2
ÖYP	1984,9	2007,3	2010,1	2,7	25,0
50/d	1984,0	2006,5	2009,3	2,6	25,3
Alanı/Enstitüsü					
Sosyal Bil.	1982,6	2005,2	2008,3	3,0	25,6
Fen Bil.	1983,7	2006,1	2008,6	2,4	24,9
Toplam	1982,9	2005,5	2008,4	2,8	25,5

III - ÇALIŞMA ŞARTLARI, MESAİLER, YAPILAN İŞLER, ANGARYA VE MOBBİNG

Araştırma görevliliğinin birincil amacı “öğretim elemanı yetiştirilmesi” olup en büyük özlük sorunu da bu amaçla bölümün “her tür” işini yapma durumunda yaşanmaktadır.

Bölümün “her tür” işini yaparken de pek çok angarya, kötü muamele ve mobbing (yıldıрма-bezdirme) ile karşılaşmaktadır.

Bu altbölümde araştırma görevlilerinin lisansüstü eğitim sürecinden çalışma koşullarına kadar karşılaştıkları muamele ve sorunlar değerlendirilecektir.

3.1. Altı Tür Araştırma Görevliliği (Kadro Şekilleri): Üçü Sözleşmeli, Biri Bursiyer, Biri Hizmetli, Biri Tümünden Geçici

Araştırma görevlilerinin çalışma şartları ve özlüklerini her şeyden önce “yasal konumları” (kadro şekilleri) belirlemektedir.

1990’ların ortalarına kadar üç tür asistan vardı: Kadroda (33/a) veya doktora gönderilmiş (35. madde) ve tıpta uzmanlık. Buna sonra “bursiyer” (50/d) araştırma görevliliği eklendi. 2000’lerde de 33.-35.madde karışımı ÖYP icat edildi. Son yıllarda TÜBİTAK projelerinde yoğunlaşan nerede konumlanacağı pek açık olmayan proje asistanlığı da uygulamaya geçirilmeye çalışılmaktadır. Bunlardan üçü (33/a, 35, ÖYP) fakülte-yüksekokul kadrolarına bağlı düzenlenirken, diğer üçü (tıpta uzmanlık, 50/d ve proje asistanlığı) “öğrenci” konumunda sayılmaktadır:

- 2547 sayılı yasanın Beşinci Bölüm “Öğretim Elemanları” başlığının “Öğretim Yardımcıları” maddesinde (33/a maddesi) “Araştırma görevlileri, yükseköğretim kurumlarında yapılan araştırma, inceleme ve deneylerde yardımcı olan ve yetkili organlarca verilen ilgili diğer görevleri yapan öğretim yardımcılarıdır. / Bunlar ilgili anabilim veya anasanat dalı başkanlarının önerisi, Bölüm Başkanı, Dekan, enstitü, yüksekokul veya konservatuar müdürünün olumlu görüşü üzerine rektörün onayı ile araştırma görevlisi kadrolarına en çok üç yıl süre ile atanırlar; atanma süresi sonunda görevleri kendiliğinden sona erer./ Bunlar aynı usulle yeniden atanabilirler.” hükümleri yer almaktadır.
- Yine aynı bölümde “Öğretim elemanı yetiştirme” maddesinde (Madde 35) “Yükseköğretim kurumları; kendilerinin ve yeni kurulmuş ve kurulacak diğer yükseköğretim kurumlarının ihtiyacı için yurt içinde ve dışında, kalkınma planı ilke ve hedeflerine ve Yükseköğretim Kurulu’nun belirteceği ihtiyaca ve esaslara göre öğretim elemanı yetiştirirler. / Öğretim elemanı yetiştirilmesi amacıyla üniversitelerin araştırma görevlisi kadroları, araştırma veya doktora çalışmaları yaptırmak üzere başka bir üniversiteye, Yükseköğretim Kurulunca geçici olarak tahsis edilebilir. Bu şekilde doktora veya tıpta uzmanlık veya sanatta yeterlik payesi alanlar, bu eğitimin sonunda kadrolarıyla birlikte kendi üniversitelerine dönerler. / Yurtiçi veya yurtdışında yetiştirilen öğretim elemanları, genel hükümlere göre bağlı oldukları yükseköğretim kurumlarında mecburi hizmetlerini yerine getirmek zorundadırlar. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyenlere, yükseköğretim kurumlarında görev verilmez. Özel kanunlarla getirilen mecburi hizmet çalışmaları bu hüküm dışındadır.” denmektedir.
- Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı’na (ÖYP) bağlı araştırma görevlisi; öğretim üyesi ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla, bu iki maddenin (yurtdışı ve yurtiçi doktora öğrenimini kapsayan 33. ve

35. maddelerinin) harmanlanması ile geliştirilmiş bir modeldir. 2010 yılına kadar DPT ortaklığı ile ODTÜ önderliğinde yürütülen program 2010 yılından itibaren YÖK'ün koordinasyonuna girmiş ve yaygınlaştırılmıştır (2010'dan 2013'e 5 binden fazla kişi bu program dahilinde atanmıştır).

- Araştırma görevliliğinin dördüncü formu, aslında “öğretim yardımcılığı” bile isteksizce tanımlayan 2547 sayılı yasanın “Yedinci Bölüm Öğretim ve Öğrenciler, Lisansüstü öğretim” maddesinde (50/d) düzenlenmiştir: “d) Lisansüstü öğretim yapan öğrenciler, kendilerine tahsis edilebilecek burslardan yararlanabilecekleri gibi, her defasında bir yıl için olmak üzere öğretim yardımcılığı kadrolarından birine de atanabilirler.”
- Tanımlar ve eğitim-öğretim maddelerinde “tıpta uzmanlık” da araştırma görevliliğine paralel farklı bir formu oluşturmaktadır. Örneğin 50. madde e fıkrası tıpta uzmanlığın özlük haklarını Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderme yapmaktadır: “e. Tıpta uzmanlık öğrenimi yapanlara verilecek aylık veya ödeneklerin tespitinde, aynı durumda bulunan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığındaki personelin aylık ve ödenekleri göz önünde tutulur.” “Tıpta uzmanlık” yapanlar neredeyse hastanelerin her tür işini yapan ara hizmetliler konumunda bulunmaktadır.
- Bir diğer araştırma görevliliği formu da proje asistanlığıdır. TÜBİTAK “proje asistanlığı” üniversiteyle neredeyse hiç ilişkilendirilmeyen, proje süresiyle sınırlı, hemen tüm özlük haklarından uzak esnek istihdamın en uç biçimlerinden birini oluşturmaktadır ki, üniversite araştırmaya görevliliği veya asistanlığını tümünden sulandırmak anlamına gelmektedir.

Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin % 25'i ÖYP, % 28'i 33/a, %45'i 50/d pozisyonunda; birer kişi de 35.madde ve proje asistanı olarak çalışmaktadır. Neredeyse her iki araştırma görevlisinden biri (%46'sı) tümünden güvencesiz olarak (“BURSİYER”-50/d veya geçici proje asistanı) istihdam edilmektedir.

Tablo 4: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin istihdam biçimleri.

Cinsiyete Göre İstihdam Biçimi (Kadro Şekli)						
	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
33/a	21	27,3	18	29,5	39	28,3
35.Madde	0		1	1,6	1	0,7
ÖYP	18	23,4	17	27,9	35	25,4
50/d	38	49,4	24	39,3	62	44,9
Proje Asistanı	0		1	1,6	1	0,7
Toplam	77	55,8	61	44,2	138	100,0

Uzmanlık alanlarına göre Sosyal Bilimler alanındakilerin yaklaşık %65'i ÖYP, 33/a ve 35.maddeye göre istihdam edilirken Fen Bilimlerinde bu oran %32'lere düşmektedir (Fen Bilimlerindeki %68'i 50/d'li konumda bulunmaktadır). Bir başka deyişle mevcut verilere göre Fen Bilimleri alanındakiler görece daha güvencesiz konumdadır.

Tablo 5: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin istihdam biçimlerinin uzmanlık alanlarına dağılımı.

Uzmanlık alanınız veya öğrenim yaptığınız enstitü? Araştırma görevlisi istihdam biçiminiz (kadro şekliniz)?							
		ÖYP	33/a	35.Madde	50/d	Proje Asistanı	Toplam
Sosyal Bil.	Sayı	30	29	1	32	1	93
	%	32,3	31,2	1,1	34,4	1,1	100,0
Güzel San.	Sayı	0	0	0	1	0	1
	%	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Eğitim Bil.	Sayı	1	2	0	2	0	5
	%	20,0	40,0	,0	40,0	,0	100,0
Atatürk ve İnk.	Sayı	0	0	0	1	0	1
	%	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Fen Bil.	Sayı	3	8	0	24	0	35
	%	8,6	22,9	,0	68,6	0,0	100,0
Sağlık Bil.	Sayı	0	0	0	1	0	1
	%	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Uyg. Mat.	Sayı	1	0	0	1	0	2
	%	50,0	,0	,0	50,0	,0	100,0
Toplam	Sayı	35	39	1	62	1	138
	%	25,4	28,3	0,7	44,9	0,7	100,0

Araştırma görevlilerinin % 22,6'sı lisansüstü öğrenimlerini sürdürmek üzere (137 kişinin 31'i) farklı üniversitelerde görevlendirilmiş bulunmaktadır. Bu tür görevlendirmeler ÖYP' de artış göstermektedir (ÖYP'li 35 kişiden 22'si yani % 63'ü).

3.2. Lisansüstü Eğitimlerine Devam ve Görevlendirme Durumları

Araştırma görevlilerinin %16'sı doktoralı olup diğerleri yüksek lisans ve doktoralarını sürdürmektedirler.

Tablo 6: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin öğrenim durumları.

Şu andaki öğrenim durumunuz?		
	Sayı	%
Yüksek lisans öğrencisi	15	10,9
Yüksek lisans mezunu	3	2,2
Doktora öğrencisi	98	71,0
Doktora mezunu	22	15,9
Toplam	138	100,0

Tablo 7: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin öğrenim durumlarının cinsiyet, uzmanlık alanı ve istihdam biçimlerine göre dağılımı.

Şu andaki öğrenim durumunuz?					
	Yüksek lisans öğrencisi	Yüksek lisans mezunu	Doktora öğrencisi	Doktora mezunu	Toplam
	%	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti					
Kadın	7,8	2,6	76,6	13,0	77
Erkek	14,8	1,6	63,9	19,7	61
Görev Konumu					
33/a	7,5	0,0	52,5	40,0	40
ÖYP	17,1	2,9	77,1	2,9	35
50/d	9,5	3,2	79,4	7,9	63
Alanı/Enstitüsü					
Sosyal Bil.	11,0	3,0	70,0	16,0	100
Fen Bil.	10,5	0,0	73,7	15,8	38
Toplam	10,9	2,2	71,0	15,9	138

Araştırma görevlilerinin görece ÖYP’de yoğunlaşmak üzere %22,6’sı lisansüstü öğrenim süresince farklı üniversitelerde görevlendirilmektedir.

Tablo 8: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin kadrolarının bulunduğu ve fiilen çalıştıkları üniversitelerin arasındaki ilişkinin cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

2013/14 güz döneminde GÖREVLİ OLARAK bulunduğunuz üniversite?				
	Kadromun bulunduğu üniversite	Aynı şehirde başka bir üniversite	Farklı şehirde başka bir üniversite	Toplam
	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti				
Kadın	73,7	0,0	26,3	76
Erkek	82,0	1,6	16,4	61
Görev Konumu				
33.Madde	85,0	0,0	15,0	40
ÖYP	37,1	2,9	60,0	35
50/d	95,2	0,0	4,8	62
Alanı/Enstitüsü				
Sosyal Bil.	71,7	1,0	27,3	99
Fen Bil.	92,1	0,0	7,9	38
Toplam	77,4	0,7	21,9	137

3.3. Araştırma Görevliliği ve Lisansüstü Öğrenim Arasındaki Boşluk ve Zorluklar

İki üniversiteye karşı sorumluluk bir tür mobbinge dönüşüyor. Yüksek lisanstan doktora geçerken, özellikle de farklı bir üniversitede yapılacaksa, 3-5 yılı bulan zaman kayıpları ve çeşitli sorunlar yaşanıyor, bu süreç araştırma görevlilerini ciddi biçimde baskı altına alıyor.

İdari görevler, ders, danışmanlık, gözetmenlik, hoca veya bölümün projelerine yetişmek gibi daha pek çok sorun birlikte karşılanmak zorunda oluyor. Bu durumda iyi bir yüksek lisans veya doktora yapma olanağı ortadan kalkıyor, en verimli olunacak dönem ağır bir iş yükü ile öldürülüyor.

ÖYP'lilere "dış kapının mandalı" gibi bakılıyor, özdeşim sorunları yaşanıyor.

50/d'lilere, diğerlerine göre daha da fazla idari işler veriliyor. Maaşlar daha düşük. İş güvencesi hiç yok.

Farklı şehirlerde yüksek lisans veya doktora yapan araştırma görevlilerinin sorunları daha da artıyor. Ulaşım giderleri de gidiş gelişleri de özlükten sayılmıyor. Tek pozitif sayılabilecek husus idari veya öğrenim amacıyla izinli sayılmaları ki izin bile çoğu zaman güçlük veya olumsuz tavırlar göze alınarak karşılanabiliyor.

Lisansüstü derslerin sınavları ile bölümdeki sınavlar aynı haftalara denk düştüğünden sınav gözetmenliği mi yapılacak, kendi sınavlarına mı hazırlanacak gibi bir gerilim yaşanıyor ve bu konuda araştırma görevlileri büyük güçlük yaşıyorlar.

3.3.1. Yüksek lisans Düzeyinde Görevlendirme ve Yaşanan Zorluklar

Yüksek lisans öğrenimine bakıldığında, araştırma görevlilerinin %44'ü yüksek lisanslarını kadrolarının bulunduğu üniversiteden farklı yerlerde yapmış veya yapmaktadır.

Tablo 9: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin kadrolarının bulunduğu ve yüksek lisans yaptıkları ya da yapmakta oldukları üniversitelerin arasındaki ilişkinin cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Yüksek lisans yaptığınız üniversite?					
	Kadromun bulunduğu üniversite	Aynı şehirde başka bir üniversite	Farklı şehirde başka bir üniversite	Yurtdışı	Toplam
	%	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti					
Kadın	49,3	9,3	41,3	0,0	75
Erkek	65,0	8,3	25,0	1,7	60
Görev Konumu					
33.Madde	64,1	10,3	25,6	0,0	39
ÖYP	17,1	5,7	74,3	2,9	35
50/d	73,8	9,8	16,4	0,0	61
Alanı/Enstitüsü					
Sosyal Bil.	47,4	10,3	41,2	1,0	97
Fen Bil.	78,9	5,3	15,8	0,0	38
Toplam	56,3	8,9	34,1	0,7	135

Yüksek lisans öğrenimi sırasındaki araştırma görevliliği hem eğitim süreci hem de meslek açısından birçok sıkıntıyı içerisinde barındırmaktadır. Bunlardan bir kısmını çalışmadaki **“Yüksek lisans öğrenimi sırasında, araştırma görevlisi olarak çalıştıysanız, en çok sıkıntısını çektiğiniz konular (izin, zaman, uygun ortam, anlayış, danışmanlık...) neler(di)? Neler söylemek istersiniz?”** sorusuna verilen yanıtlardan görelim:

“Aşırı iş yükü vardı. Zaman planlamasını kendime göre yapamıyordum. Fakültenin işleri bilimsel çalışmalarımın önüne geçti.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İşsizlik nedeniyle epey uzattığım yüksek lisans öğrenimimin sonunda farklı bir şehirde Araştırma Görevlisi olarak işe başladım. İzin alamıyordum. Farklı bir şehirde çalıştığım için her hafta yolculuk etme konusunda hem maddi hem fiziksel olarak zorlanıyordum. Çalıştığım vakıf üniversitesinde idari işlerin yoğunluğu nedeniyle tezime yeterince vakit ayıramıyordum. Danışmanım çok sayıda öğrenciyle ilgilendiği için benimle yeterince ilgilenemiyordu. Aldığım ücret düşük olduğu için geçinmekte zorlanıyordum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İdari asistan olarak çalıştırıldığım için iş yüküm dolayısıyla çalışmam çok mümkün olmadı.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Tez danışmanımla yaşadığımız olağan sıkıntılar dışında üniversitede idari ve akademik hiçbir sorun yaşamadım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Akademik çalışma yapmak için uygun ortam bulmak çok zordu. Kalabalık bir ortamda, 5 asistan birlikte çalışıyorduk ve odada konsantre olabilmek çok zordu.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“35. madde olduğum için angarya işler eşit şekilde dağıtılırken, hoca destekli ve kişisel ve akademik gelişim için avantajlı işler (ortak yayın yapma, birlikte konferanslara gitmek, danışmanlık vs vs) “kendi elemanlarına” daha çok veriliyordu.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Kafede çalıştım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İşe başladığımda 4 araştırma görevlisi idik ancak 6 ay sonra bir arkadaşım farklı bölüme geçiş yaptığı ve diğer iki arkadaşım da doktora için farklı üniversitelere gidince bir anda (3 yıl boyunca) her dönem yaklaşık 120 öğrencinin danışmanlığını yaptım. İkinci öğretim ve yaz okulu uygulaması olduğu için de ders ve sınav programını yapma, öğretmenlik uygulamaları için her dönem 40 öğrenciye danışmanlık yapma, sınav gözetmenliği yapma... Arta kalan zamanlarda da akademik anlamda hem kendinizi yetiştirmeye çalışmak hem de derslerimin gereklerini yerine getirmek çok yorucuydu...” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“En fazla sıkıntı çektiğim durum asistanların joker eleman olarak görülmeiydi. Akademik çalışmalardan çok yazı işleri, ders programı gibi idari görevler verildiği için de bir süre akademik anlamda gerçekten çok geride kaldım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“33/a kadrosunda iken yüksek lisans yaptım, bu dönemde iş yerimde rekabetten kaynaklı mobbinge uğradım, herkesin işyükünün çok üzerinde işler yapmak zorunda kaldım, altından da kalktığım halde çalıştığım birimden gayri resmi bir biçimde kovuldum, başka bir birime

geçtim, yaşamış olduğum mobbing ağır geldiğinden. Yüksek lisansımı sıkıntılı ve yıpratıcı bir iş hayatı eşliğinde, kapasitemin oldukça altında ve mutsuz bir biçimde tamamladım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Taşrada olduğum için kaynak bulmada ve alanımla ilgili kaliteli sohbetler yapmada sıkıntı yaşadım” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Bölümün işlerinin yoğunlaştığı zamanlar, en çok da alınan projelerin saha araştırmaları nedeni ile zaman zaman ders takibinde, ödevlerin hazırlanmasında sorunlar yaşadım. “(33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Özellikle alınan projeler ve bu projelerde zorunlu olarak görevlendirmeler çok sorun oluyordu. Piyasadan proje alınıp bu projelere zorunlu olarak eklemelenmek hiç etik olmuyor. Ancak bir şekilde bu projelerin içinde olmak kendi önceliklerimizi (dersler, ödevler, tez hazırlığının) ikinci plana itmeye neden oluyordu. Yüksek lisans ve doktora tezimi uzatmanın ana nedenleri bunlar olmuştur. Piyasadan alınan işler bölüm başkanımız ve dekanımız tarafından okulun işi gibi bize dayatılıyordu. 3-5 kuruş verip bizi köle gibi çalıştırdıkları da oldu. Asistanlığa ilk başladığım zamanlar 5 “hafta sonu” ard arda çalıştığım günleri hatırlarım, bu özel projeler yüzünden!!!” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Benim çalıştığım üniversite ile yüksek lisans yaptığım üniversite farklı şehirlerdeydi. Bu sebeple izin, danışmanlık, tezime bölüm işleri sebebiyle zaman ayıramama ve bölüm başkanının anlayışsızlığı gibi birçok sorunla karşılaştım.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“İzin ve zaman” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“En çok kendi çalışmalarımı yürütmek için zaman bulmakta zorlandım. Bunun sebebi de öğretim görevlileri tarafından şahsıma yöneltilen emir formundaki ricalardı.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Yeterli araştırma görevlisi olmadığı için yoğun bir şekilde uygulama derslerine girmek zorunda kalmak, bölümümde doktora programı olmadığı için 35. maddeyle görevlendirilemedim ve yüksek lisanstan doktora geçiş aşamasında 3 yıl kaybettim. En büyük sıkıntıyı bu konuda yaşadım.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Bütçeden pay almak, yurtdışı konferans için.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Ofiste 4 kişiydik, çalışmak zordu ama 9-5 orda olmamız bekleniyordu. “(ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“ODTÜ’den mezun olamadığımız için sürekli ODTÜ mezunlarıyla karşılaştırılmak yorucuydu. Araştırma görevlileri arasında ilginç bir rekabet vardı, paylaşım neredeyse yoktu, çalışılan

konular ödevler hep sırdı, bu da çok yorucuydu. Danışmanın fena değildi ancak ben sorumluluk aldıkça daha da çok yüklenmeye başladı, yayın makinesi gibi hissediyordum ve o sırada yayının öneminin fakında değildim ya da benim ilk önceliğim değildi.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Çalıştığım bölümde yoğun bir hiyerarşiyle karşılaştım. Benden bir yıl önde olan araştırma görevlilerine dahi “hocam, siz” gibi sözcüklerle hitap etmek zorundaydık. Başlarda en çok sıkıntı duyduğum konu buydu. İzin, zaman vs. konularında bir sıkıntı yaşamadım. Fakültede ÖYP’li ve 50-d’li diye bir ayırım da vardı ve biz ÖYP’lilere dış kapının mandalı gözüyle bakılıyordu. Bu durum temel bir aidiyet sorunu yarattı tabi ki, şu anda yönetim değişmiş olduğu halde yine de bu “dışarıda olma”psikolojisini hissediyorum. Bunun dışındaki çok temel bir başka sorunsal fiziki ortamın çalışmaya uygun olmaması. Oldukça kalabalık bir odada çalışmak zorundayız. Akademide beni en çok hayal kırıklığına uğratan mevzu, özellikle asistanlar düzeyinde insani ilişkilerin, başka herhangi bir meslekteki düzeysizlikle koşut gittiği idi. Şu an akademide mutsuzum ve bunun en büyük nedeni, insanların belirli eşitsizlik ve mağduriyet durumlarında yönetimi değil, birbirlerini, akranlarını hedef alarak tepkiler vermeleri.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Danışman basiretsizliği (ilgisizliği ve kriz yönetememesi) nedeniyle tezin bitiş dönemi (yaklaşık 3 ay) ve özellikle savunma çok kötü geçti.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Danışman, tezi yalnızca okudu; “olmamış” dediği yerlerde nasıl düzeltme yapılması gerektiğini anlatmadı. Sonrasında “ben çok uğraştım, çok yoruludum. Sen beceremedin.” dedi.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Mekansal çalışma şartları konusunda okul genelindeki sıkıntılardan ben de etkilendim.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Tabii ki uygulama yapmak için zaman sıkıntısı yaşadım kadromun bulunduğu üniversitede... Master yaptığım üniversiteye gelince bu derdim çözüme kavuştu. İzin konusunda hiç yaşamadım ama bu sefer de oturup okulda yazmam istendi tezi. Arkadaşın masasına yancı oldum, 50 yıllık bir sandalyede belim tutulana kadar yazmaya çalıştım. Kütüphaneye gitme isteğim iyi karşılanmıyordu. Ben de tartıştım bölüm başkanıyla, sandalye vermezseniz laboratuardan çıkarım dedim. Yaptım da. Epey sıkıntılı bir süreç geçirdim kısaca.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Yüksek lisans sırasında farklı bir kentte asistanlık yaptığım için Ankara’ya gelirken izin almak zor oluyordu.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“YÖK ve enstitü arasındaki anlaşmazlık dolayısıyla özellikle ÖYP’li bir asistan olarak yüksek lisans tezim için gereken zaman yaratılmadı. Ancak işe başladıktan 5-6 ay sonra tezim için gereken zaman bana tanındığı söylendi. En büyük sıkıntım buydu. Bunun dışında iş paylaşımı ve izin konularında bir sıkıntım olmadı.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Şu anda yüksek lisans yapıyorum ve araştırma görevlisi olarak çalışıyorum ancak tez aşamamdayken araştırma görevlisi kadrosu buldum. Yaşadığımız en büyük ve temel sıkıntı ise hocaların ego tatminlerini araştırma görevlileri ile kurdukları ilişkiler aracılığıyla tatmin

etmelerinden ötürü yaşıyorum. Ben daha önce sağlık alanında çalışmışım ve üniversitedeki kadar profesyonellikten uzak bir çalışma alanı görmedim. İşler kurumun varlığını ve öğrencilerin işlerinin yürütülmesi için değil de bir üstün bir altına gereksiz de olsa işler yükleyerek bunu yaptırma çabasından başka bir şey değil. Özellikle akademide çalışan hocaların bu kadar akademik işlerden uzak ve bir o kadar sekreteryaya işlerini yaptırmaya yönelik mantalitede olabilmeleri akla hiyerarşik tatminden başka bir şey getirmiyor, ki hiyerarşinin ne sebeple ortaya çıktığını ve ne işe yaradığını da bilmemeleri bu gücü sürekli kötüye ve işe yaramaz sebeplerle kullanmalarına yol açıyor, dolayısıyla da akademik işler yapmaktan çok çalışma alanında gergin bir ortam içerisinde gereksiz işlere vakit harcıyoruz. Hocalardan duyduğumuz “bölüme sekreter alırsak araştırma görevlilerine ne iş yaptıracağız?” sorusu da ne akademik personel olmanın ne de akademinin ne işe yaradığının anlaşılmadığının en büyük göstergesidir.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Bazı öğretim üyelerinin bezdirileri.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma finansmanı bulmak sıkıntı. Maaşlar bir türlü yetmedi.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Ankara Üniversitesi’nin Taşınmaz Geliştirme ABD’nda yüksek lisans yaparken orada yüksek lisans yaptığım bölümdeki hocalar danışmanlık dışında her şeyi yapıyorlardı. Ben tezimi yazmama rağmen o zaman tez danışmanım olan (...)’¹ usulsüz bir şekilde tezimi savunmama izin vermeyerek 4 yılımı çaldı. Bu durumu YÖK de dahil bütün mercilere şikayet etmeme rağmen hiç bir sonuç alamadım. Hocalar hiçbir zaman öğrenciler ne kadar haklı olursa olsun başka bir hocayı karşılırlarına almıyorlar. Bu güne kadar karşılaştığım en büyük problem (...)’² gibi öğrencilerin hakkını yiyen, ilişkisi olduğu öğrencisinin tezlerini ve yayınlarını yazan hocaların bu camiada yer alması ve onların sözlerine itibar edilmesidir.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Yüksek lisans dönemimde 5 ay süre ile proje asistanı olarak Bahçeşehir Üniversitesi’nde çalışmışım. Her açıdan sorunlu bir yerdi, paraya ihtiyacım olmasına rağmen istifa ederek işten ayrıldım. İzin alabilmek zaten mümkün değildi, paramı sürekli geç veriyorlardı ve elden veriyorlardı. Akademik herhangi bir çalışma yürütmek mümkün değildi. Zaten bir keresinde hoca açık açık buranın bir üniversite olmadığını bir şirket olduğunu ve bu nedenle şirket disipliniyle çalışmamız gerektiğini söylemişti. Ayrıca mobbinge maruz kaldım.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Hem izin, hem anlayış, hem danışmanlık hem de uygulanan mobbing” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“En çok problem gerçekten deneyim kazandığım bir bölüm ortamının olmamasıydı. Bu işe girerken her hocanın asistanlara en az bir proje ve ders sorumluluğu yükleyeceği beklentisindeydim.

1 İlgili kişinin adı ve soyadı, kişilik hakları gözetilerek özellikle gizlenmiştir.

2 İlgili kişinin adı ve soyadı, kişilik hakları gözetilerek özellikle gizlenmiştir.

Ders açısından da araştırma açısından da belli kişilere belli görevler veriliyor. Onun dışında sekreterlik ya da sınav gözetmenliği görevleri yapılıyor.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Git-gel yapmak beni çok yordu ve yıprattı. Mesafe çok uzaktı. Danışmanım ilgilenmiyordu, çalıştığım üniversite yığınla iş veriyordu. Tez bitme döneminde ise 50/d’lisin doktorayı kazanamazsan görevine son vereceğiz diyerek resmen burnumdan getirdiler.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Hocaların kişisel asistanlığını yapmak, bürokratik yazışmalar gibi ilgisiz görevler yapmak, derslere girmek, yakın çalıştığımız veya danışmanınız nedeni ile diğer hocalar tarafından mobbinge maruz kalmak, adam kayırma, aşırı hırs ve klikler yüzünden yıpratılmak” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Katı hiyerarşik ve idari personel mantığıyla yönetilmek” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“İdari işler, bilimsel olmayan alakasız işler ve bu işlerden dolayı çalışmaya yeterli zamanın olmaması” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevlisi olarak çok az akademik iş yaptım. Zamanımın çoğunu idari işlere harcadım. Y. Lisans tez çalışmamı yıllık izinlerim sırasında tamamlayabildim.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevliliğim sırasında her gün işe gelmeme ve çok çalışmama rağmen asla öğrenciliğimle ilgili bir iş yapamadım. Danışmanımın her türlü özel işini köle gibi yapmama rağmen hiç bir zaman tezimle ilgilenmedi. Hiç bir zaman tezim için izin alamadım, zaman ayırmama izin verilmedi.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“50d’li olduğum için, belirli bir süre sonunda işsiz kalacağımı biliyordum. Ayrıca çalıştığım alan, görece zor kadro bulunan bir alan olduğundan, bu alanın daha popüler konularını mı çalışsam yoksa ilgimi daha çok çeken ama daha az popüler, endüstriyel çıktısı olmayan konularda ısrar mı etsem ikilemini çok yaşadım. İşsiz kalma olasılığının yarattığı baskı da buna eklendi.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Bu ülkede danışmanlar çalışmıyor. Biz kendimizin danışmanı olduk.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

3.3.2. Doktora Evresi: yüksek Lisans Evresinden Daha Ağır Çalışma ve Yarışma Koşulları

Doktora düzeyindekiler veya doktorasını bitiren araştırma görevlilerinin %59’u doktoralarını kadrolarının bulunduğu üniversitede yapmış veya yapmaktadır.

Tablo 10: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin kadrolarının bulunduğu ve doktora yaptıkları ya da yapmakta oldukları üniversiteler arasındaki ilişkinin cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Doktora yaptığınız üniversite?				
	Kadromun bulunduğu üniversite	Aynı şehirde başka bir üniversite	Farklı şehirde başka bir üniversite	Toplam
	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti				
Kadın	52,9	5,9	41,2	68
Erkek	66,7	3,9	29,4	51
Görev Konumu				
33.Madde	43,2	8,1	48,6	37
ÖYP	29,6	3,7	66,7	27
50/d	83,6	3,6	12,7	55
Alanı/Enstitüsü				
Sosyal Bil.	51,8	4,7	43,5	85
Fen Bil.	76,5	5,9	17,6	34
Toplam	58,8	5,0	36,1	119

Doktora sürecinde yüksek lisans evresine göre daha rahatlatıcı olması beklenirken, aksine ders yardımcılığı, proje hazırlama ve proje işleri, hocaların yapması gereken her tür uzmanlık işi de ek yük olarak binmeye, kariyer yarışları da artmaya başlıyor. Uygun çalışma ortamının yaratılmaması ve bununla birlikte mesai dayatmasının gelmesi, akademik çalışmalar açısından zaman ve mekan sorununu beraberinde getiriyor. Özetle doktora yüksek lisanstan her açıdan daha ağır çalışma koşulları oluşturuyor.

35.maddeden görevli araştırma görevlileri bölümün bütün idari ve öğretim süreci ile ilgili işlerde görevlendirilirken yolluk, ortak proje, yayın gibi konularda dezavantajlı durumda kalıyorlar.

Doktorada çalıştığı bölümün öğretim üyelerinin aynı zamanda doktora izleme ve doktora jüri üyesi olma durumu bir baskı aracına dönüşebiliyor.

Danışmanlık alınamıyor, büyük sorun oluşturuyor.

Farklı şehirlere gidip gelmek maddi, fiziki ve ruhsal olarak zorluyor.

Ayrıca aşağıda sıralanan kimi çarpıcı örnekler de sıkça rastlananlar arasında:

- Sınav soruları hazırlamak ve sınav kağıdı okumak,
- Bologna Süreci ile ilgili bütün ağır ve rutin işlemlerin, sekretaryalığını yapmak,
- En başta ikinci öğretimde gece 22.00'ye kadar, bazen hafta sonları angarya olarak mesai yapmak zorunda kalmak,
- Bölümün çay-şeker-peçete işlerini takip etmek...

Doktora öğrenimi sırasında araştırma görevlisi olarak çalışanların karşılaştıkları tipik sorunlara dair **“Doktora öğrenimi sırasında, araştırma görevlisi olarak çalıştaysanız en çok sıkıntısını çektiğiniz konular (izin, zaman, uygun ortam, anlayış, danışmanlık...) neler(di)? Neler söylemek istersiniz?”** açık uçlu sorusuna verilen yanıtlar bir hayli çarpıcı:

“Üniversite bir çalışma odası sağlamadı. Kendi çalışma ortamımı ve olanaklarımı kendim yaratmak zorunda kaldım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İdari asistan olduğum için istediğim sayıda ders almama da izin verilmedi. (...) Yazları alan çalışmalarım için görevlendirme alamadığım için yıllık iznimden gitmek zorunda kaldım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Akademik çalışma yapmak için uygun ortam bulmak çok zor. Kalabalık bir ortamda, 5 asistan birlikte çalışıyoruz ve odada konsantre olabilmek çok zor. Doktorasını bitirdiği halde kadro sıkıntısı yüzünden yıllarca beklemek zorunda kalan arkadaşlarımız, hepimizde geleceğe yönelik umutsuzluk yaratıyor. (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Bürokratik ve idari işlerle çok zaman kaybediliyor. Özellikle Bologna süreci, hepimizin çok fazla vaktini aldı/alıyor.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Doktoramı yurtdışında yapıyorum ancak üniversiteden ücretsiz izinle geldim. Bu nedenle maddi sıkıntı çekiyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yüksek lisanstayken joker eleman olarak görülme durumu, doktora seviyesine geçince daha da arttı. Ayrıca bölümümüzdeki yeni yönetim anlayışı gereği izinlerde çok sıkıntı çekmeye başladık.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Doktoraya kabul aldığım halde iş yerimde mobbinge uğradığımdan başlayamadım. İki yıl sonra tekrar başvurdum ve gecikmeli bir biçimde doktora hayatıma başladım. Bu süreçte de iş yerimde denklerim ve amirlerim tarafından psikolojik tacize maruz kaldım. Bir yıl kayıt dondurdum. Sonra tekrar başladım doktora. Asla yeterli odaklanmaya imkan yaratılmıyor doktora, araştırma yapmak için kütüphane ya da dışarıda sahada çalışma yapma ihtiyacınız oluyor ya da farklı bir üniversitede ders alıyorsunuz, gidiş gelişler direkt sorun olmasa da bakışlar ve imalarla rahatsız hissettiriliyorsunuz. Sıkışık dönemlerinizde anlayışsız davranabiliyorlar. Akademik değil idari görevli gibi kabul edildiğimden mesai doldurmam bekleniyor. İş yerinde bulunmamak, işleri yapsanız da sorun teşkil edebiliyor.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yüksek lisans sürecinin benzerleri. En büyük problem alınan projelerde bir nevi zorunlu çalıştırılmak!!!” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Üniversitelerde iş yükü çok fazla ve bu işin büyük bir kısmını araştırma görevlileri hallediyorlar. Hatta araştırma görevlileri olmazsa üniversitede hiç bir işin yürümeyeceğini söyleyebilirim. Araştırma görevlileri kendi bilimsel çalışmalarıyla alakası olmayan işlerde çalıştırılıyorlar. Bu işler arasında öğrenci ders kaydı yapmak, ders programı hazırlamak, Erasmus, Bologna gibi

işlerin iş yüklerini üstlenmek vb. yer almaktadır. Bu tarz işler bilimsel bir tez hazırlamakla yükümlü olan araştırma görevlisinin asli görevinden uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Öte yandan araştırma görevlileri henüz kapsamı ve konusu tam netleşmemiş bir takım yarı akademik sayılabilecek işleri de yerine getirmektedir. Bunlar arasında da asiste ettiği hocanın ikinci öğretim dahil derslerine girmek, hocanın sorumlu olduğu dersin sınavlarını organize etmek (soru bastırmak, sınıfları ayarlamak vb.), sınav sonrasında biriken yüzlerce kağıdı tek başına okuma vb. işleri de yine araştırma görevlisi yapmaktadır. Ayrıca araştırma görevlisi bir eğitim öğretim döneminde 6 hafta boyunca sınav gözetmenliği yapmakta, insanlık koşullarıyla bağdaşmayacak sayıda sınava girmektedir. Bu sınavlarda öğretim görevlileri görev almamakta, bütün fakültenin yükü araştırma görevlisinin omzuna yüklenmektedir. Bütün bunlar arasında bulunduğu vakitte bilimsel faaliyet gerçekleştirmeye çalışan araştırma görevlisi beklediği bilimsel destekten de uzak kalmaktadır.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Bölümden/fakültenin verilen idari işler kesinlikle çalışma zamanını bölüyor. Her daim yapılmak zorunda olan gözetmenlik, danışmanlık gibi idari işlerin yanında bir de yöneticilerin istekleri söz konusu oluyordu. Mesela dekan mezuniyet komitesi oluşturuyor, internet sayfasının yenilenmesini isteyebiliyor, vs... Bunun yanında fakülteadaki çeşitli hocalar arasındaki gerilimler araştırma görevlisi olarak bizlere yansıyor. En azından zamanımızdan alıyor. Bir de tabii ki, kendi hocalarınız ve jüri karşısındaki savunmasız durumunuz korku yaratıyor. Kaderiniz onların söyleyecekleri arasında. Sonuçta danışmanıyla ya da jürideki kıdemli hocayla takıştığı için savunmada başarısız bulunmak hiç de duyulmadık bir olay değil.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Şu an görev yaptığım üniversitede 35.madde ile bulunmaktayım. Esas kadromun olduğu üniversitede çeşitli sıkıntılar yaşadım. Hakkım olduğu halde 35.madde işlemlerini fakülte asistan sıkıntısı olduğu gerekçesi ile başlatmadılar. Ben 6 ay boyunca her hafta Ankara'ya gidip geldim. 35.madde işlemlerim başlayıp atamam Ankara Üniversitesi'ne geldiği dönemde esas kadromun olduğu üniversitede rektörlük seçimi oldu ve yeni bir yönetim anlayışı getirildi. Buna göre hiçbir asistan artık 35.madde ile gönderilmeyecek, bundan sonra alınanlar ÖYP ile alınacak ve mümkünse okulun kendi bünyesinde y.lisans veya doktora yaptırılacaktı. (asistanın geldiği bölüm dikkate alınmaksızın) Bana da görevlendirilmemin atamamın gelmiş olduğu halde durdurulduğunu ve yönetimden haber beklemem gerektiği söylendi. Bunun üzerine ben rektörle görüştim, kendisi de bana bunun şahsıma yönelik bir karar olmadığını, rektörlük kararı olduğunu ancak izin konusunda her türlü kolaylığı sağlayacaklarını belirtti. YÖK'e iptal yazısı yazıldı, YÖK bunu kabul etmedi ve ben 6.ayın sonunda görevlendirildim. Görevlendirilmeden önce de farklı sıkıntılarla karşılaştım. Mezun olduğum okuldan ötürü ideolojik olarak açıkça olmasa da yıldırımlarla karşılaştım. İlgili üniversite asistanına öğrenciden daha az kıymet veren, daha az önemseyen bir kurum. Öğrencinin şikayeti ile asistana soruşturma açılabilen bir kurum. Ben bizzat bunu yaşadım. Diğer asistanlar ilk başlarda sindirildikleri için seslerini çıkartamazken ben tek başıma kaldım, ne bölüm ne de diğerleri arkamda durmadı. Tek iyi olan şey haftalık doktora derslerine giderken izinlerde kolaylık sağlamaları oldu.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“İş yükü fazlalığı derslere, ödevlere ve teze yeterince zaman ayırmamı engelledi. Öğrenci ve ders saati yükünün yüksek olduğu üniversitelerde ders asistanlıkları, sınav gözetmenlikleri, diğer idari görevler ciddi bir iş yükü anlamına geliyor.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Danışmanlık yetersiz, sadece benim için değil, tüm üniversitede de doktora sürecinin iyi yönetilemediğini düşünüyorum. Derslerin ve idari işlerin yoğunluğu doktoranın çok uzamasına neden oluyor. Bu da hem doktora araştırmasının kalitesi açısından hem de araştırmacının maddi-manevi durumu açısından çok zararlı.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Hocamdan uzakta olmaktan yana sıkıntım var. İsteddiğimde hocamla irtibata geçemiyorum.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Bütçeden pay almak, yurtdışı konferans için. Ofis ortamı, 9-5 ofiste olma beklentisi, kalabalık ofisler... Başka hocalarla çalışma yapmanın danışmanımı rahatsız etmesi. Ar. Gör’ler arası rekabet, doktora yeterlik sınavı süreci, yapılış şekli, mobbing” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Doktora ders dönemi bitene kadar eğitim almak için başka bir şehre her hafta gidip gelmek zorunda kaldım. Bu çok zor bir süreçti. İş yükümüz de oldukça fazlaydı.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“35.madde ile çalıştığım üniversitede çok sayıda derse aktif hoca olmadan girdim, bu yüzden doktora yeterlilik sınavıma hazırlanma sürecim çok zor geçti. Ayrıca memurların yapması gereken işler (ders programı hazırlamak gibi) doktora tezi yazarken asistanlara yaptırılıyor” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Tek bir sıkıntım oldu, ders ve sınav programlarını hazırlamak. Tamamen angarya iş, zaman alıcı ve bir o kadar da yorucu. Hoca kaprislerine göre sürekli beklemek-yeniden düzenlemek gerekiyor programı. Bunun dışında uygun ortam da sıkıntıydı elbette ancak yeni bölüm başkanı kütüphane konusunda mükemmel anlayışlı olduğu için ders çalışmak sorun olmadı diyebilirim.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Gelecek kaygısı, bulunduğum yerde geçici olma halinin yarattığı motivasyon eksikliği en çok sıkıntı çektiğim konular.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Doktora eğitimimde zaman sıkıntısı çekiyorum. Tüm iş yükünün aynı anda başlaması yorucu. Hocalar kendi dersleri ile ilgili işleri yaptıracaksa bile bunların dönem içinde değil yaz döneminde yapılmasını isterdim. Bunun dışında hocaların asistanları hizmetçi gibi görmesi, dedikodu gibi olaylar adaptasyon sürecinde zorlanmama sebep oldu. Ayrıca askeri sistem gibi her şeyin kідem (eski asistan) esasına göre yapılmasını haksızlık olarak görüyorum. Kurallar varsa herkes için aynı olması gerekir. Uç noktalarda farklılıklar olmaması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca bölümde sürekli ve son anda haber verilerek kutlama yapılması, buna tam katılım istenmesi ve bu kutlamalarda da mobbing yapılması gibi olaylardan rahatsızım. Bu mobbingler laf sokma, her toplantıda tezin ne zaman biteceğini sorma ya da sempozyuma neden katılmadığını sorma,

çalışmayan ama yakın davrananları çok çalışıyormuş diğerlerini çalışmıyormuş gibi göstermeye çalışma gibi hareketlerdir. ÖYP bütçemiz ile bölüme veya hocalara malzeme almamızın istenmesi de yasal değildir. Ancak maalesef bu tür olaylar da var.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Doktora eğitimim esnasında lisans mezunu olduğum okula döndüm. Bu nedenle birtakım olası sıkıntıları -yabancılik, kendini tanıtmaya vb.- atlattım. Ne var ki, bu sorunların tümünden çözülmesi anlamına gelmiyor. Örneğin, bölümün teamüllerini dışarıdan gelenlere nazaran daha iyi bilmeniz, işlerin büyük çoğunluğunun size yüklenmesi anlamına geliyor. Veyahut bir doktora dersinde asistan olmayan bir doktora öğrencisiyle tartışmanız “bölümün çocuğu” olmanız hasebiyle sorun edilebiliyor.” Usta-çırak” ilişkisi dayatmasını yaşıyabiliyorsunuz. Halbuki bu bir meslek ve karşınızdaki “usta”nın değil, “hocanız”. Bu ilişkinin sınırları konusunda belirleyici olmak istiyorlar. Burada daha büyük bir sorun, sekreterin olmadığı durumlarda sekreterlik işlerinin sizden beklenmesi. Kullanmayı bilmediğimiz bir elektronik sistemi ve yazışma prosedürünü “doğal” olarak bildiğimiz varsayılarak bunun aksamasından biz sorumlu tutuluyoruz.” (ÖYP/fen bilimleri/kadın)

“İlgisizlik ve danışman eksikliği hala hissediliyor. Hep kendi başıyım.” (ÖYP/fen bilimleri/kadın)

“İzin tarihleri her zaman sıkıntılı oldu. Yılın belli dönemlerine sıkıştırılmış şekilde izin kullanmak durumunda bırakıldım. Kendime ait çalışma zamanı konusunda halen büyük problemler mevcut. 4 kişilik ofis denemeyecek ortamda tüm gün mesai yapıp bölümdeki idari işlere koşmam, derslere girmem ve bu arada da akademik çalışmalarımı tamamlamam bekleniyor, daha önemlisi bu bir gereklilik. Kimse kimseyi anlamadığı gibi, kimsenin sorunu ve sıkıntısı önemsenmiyor. Danışmanlık ise sadece yönetmelikte yazan bir kavram.” (ÖYP/fen bilimleri/kadın)

“Yine aynı sorunlar olacak. Üstüne yayın zorunluluğu ve doktora yeterlilik gibi yükler eklenecek.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Öncelikle çalıştığım pozisyon doktoramla alakasız bir pozisyon, haliyle işim ve eğitimim sürekli çatışma halinde. İdari bir pozisyonda çalışıyor olmam sebebiyle araştırmama hiçbir şekilde saygı duyulmuyor, memur gibi mesai saatleri boyunca sandalyemde oturmam bekleniyor, danışmanımın görüşmek için bölüme gitmem bile zaman zaman sorun olabiliyor. Bir rektör yardımcısının onayıyla kabul edilen BAP projemi başka bir rektör yardımcısının “sana izin verirken örnek teşkil eder, başkalarına da izin vermek zorunda kalırız” gibi gereksiz bir çıkışı sebebiyle yürütemiyorum. Araştırmamı yürütemediğim için tezimle ilgili gerekli ilerlemeyi sağlayamıyorum. Bursumun geri ödeme koşulları var ve işimin yarattığı engeller nedeniyle bursumu geri ödemek zorunda kalma tehlikesiyle karşı karşıyayım. Bunlar üzerimde büyük bir stres yaratıyor ve beni bunalıyor, yaşadığım bunalım sebebiyle bazı günler hiç yataktan çıkamıyorum, haliyle araştırma görevlisi olarak yapmam gereken işleri de aksatıyorum. BAP

projem araştırma görevlisi olduğum için bana maddi kaynak sağlıyor, araştırma görevliliğinden istifa etmeyi düşündüğümde araştırmamı finanse edemeyeceğim için istifa da edemiyorum. Yaşadığım stres katlanarak büyüyor ve beni sürekli dibe çekiyor, iş yerinde boş boş oturduğum zamanları da tezimle ilgili bir şey yaparak (okuma, veri analizi vs) değerlendiremiyorum, ömrümün ziyan olduğunu düşünüyorum ve çok mutsuzum.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Doktora eğitimi alabilmem için görevlendirme işlemlerim 3 aydır sürüyor, hala bitmiş değil. Bu durum benim bir dönemimin yanmasına sebep oldu. 50/d’liler eğer bölümlerinde doktora programı yoksa görevlendirme alabiliyor, bu YÖK’ün kararları arasında var. Ancak üniversiteler bu konuda yeterince bilgili değil, bu sebeple süreç haddinden fazla uzuyor.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Hocaların kişisel asistanlığını yapmak, bürokratik yazışmalar gibi ilgisiz görevler yapmak, derslere girmek, yakın çalıştığınız veya danışmanınız nedeni ile diğer hocalar tarafından mobbinge maruz kalmak, adam kayırma, aşırı hırs ve klikler yüzünden yıpratılmak, doktora sonrası işsiz kalma, kadro alamama kaygısı ile yaşamak” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Yönetimsel sıkıntılar yaşadım ve ağır bir mobbinge maruz kaldım...” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“İdari işler, bilimsel olmayan alakasız işler ve bu işlerden dolayı çalışmaya yeterli zamanın olmaması” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Yurt dışı zorunlu görevi için burs almakta sıkıntı çektim. TÜBİTAK çıkmadı, rektörlük bursu tercih ettiğim ülke (USA, İngiltere) olmadığından çıkmadı. Vakıf bursu ile kısıtlı şartlar altında 9 ay yurt dışında bulundum. Fakültem bünyesinde tezime dair hiç bir alt yapı olmadığından, yeni proje başvuruları ile makine sarf alımları için uzun süredir uğraşıyorum.3. yılımdayım, yurtdışında yaptığım deneysel çalışma ile proje sonucu bekliyorum. Gereksiz idari iş, tanıtım, çok yoğun gözetmenlikler, ABET in meşakkatli ve acımasız süreci en yoğun görevler olup, akademik çalışmaya pek fırsat tanımıyor.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“En zorlayıcı şeyler bölüm dışı hafta sonu veya akşam geç saatlere gelen sınav görevleri idi. Bunun dışında ise, davet-kokteyl gibi organizasyonlarda da (mezunlar günü- mezuniyet töreni vs.) bizden zaman zaman garsonluğa varan görevler talep edilmesi idi” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Ders ve idari yükler nedeni ile teze yeterince zaman ayıramamak önemli bir sıkıntı. Bir de araştırma görevlisi olmanın akademisyen olmak için yeterli olmadığını görmek (50D sorunu) geleceğe yönelik planlar yapmamı engelliyor.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

3.4. Öğrenim Ortamı: Laboratuvar, İşlik ve Kütüphaneler Yetersiz

Özellikle kütüphaneler ile ilgili pek çok kısıttan söz ediliyor. Bunlar

- İleri istatistik programları (örneğin LISREL, AMOS gibi), ileri mühendislik programlarının temin edilmemesi ve bulundurulmaması,
- Yeni bilimsel yayınların, özellikle de yabancı dildeki yayınların çok sınırlı düzeyde alınması,
- Yeni kitap taleplerinin karşılanmasının 1-2 yılı bulması,
- Bazı fakülte veya okullara oldukça uzak bir yerde bulunması,
- Farklı üniversitelerden istenen kitapların geç ulaşması, posta masraflarının karşılanmaması,
- Elektronik veri tabanlarının, özellikle de kitaplara erişimin sınırlı düzeyde kalması.

Bunlar dışında da çeşitli kısıtlar söz konusu. Bunları araştırmaya katılanların **“Yüksek lisans ve doktora öğrenimi sırasında bulunduğunuz üniversitenin laboratuvar, uygulama, kütüphane olanakları nasıl(dı)? Eğitim öğretim altyapısı nasıl(dı)? Neler söylemek istersiniz?”** sorusuna verdiği yanıtlardan görebiliriz:

“Üniversitemde olmasa da kütüphane olanakları bulunduğum şehirde yeterli fakat giriş çıkışlarda imza/kart uygulaması olduğu için bu olanaklardan yeterince faydalanamıyorum. Doktora eğitimi kötü. İki yıl önce kurumda gerçekleşen dekan değişikliği nedeniyle bölüm kadrosu ve dersleri tamamen değişmiş durumda. Kendi olanaklarımla kendimi geliştirmeye çalışıyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Olanaklar açısından çok zengin bir üniversite olmasına rağmen idari asistanlar birçok haktan mahrum bırakılıyorlar” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“O zamanlar tecrübe etmedim ama geri dönünce içler acısı bir kütüphaneye karşılaştım ve motivasyonumu olumsuz anlamda çok etkiledi bu durum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yüksek lisans yaptığım yer taşra olmasına rağmen daha donanımlıydı. Çünkü hem anlayış açısından hem de sizi çalışmaya teşvik etmeleri açısından destekleyiciydi. Kütüphane açısından ise şu anda kadromun bulunduğu üniversite daha iyi.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Eğitim alt yapısı olarak söyleyebileceğim tek şey çok büyük bir hayal kırıklığı olacaktır. Derslerin lisansta öğrendiklerimin üzerine pek bir şey katmadığını üzümlere söyleyebilirim. Kendi çabalarım dışında pek bir şey öğrenemedim açıkçası. Kütüphanenin de benim alanımla ilgili güncel yayınları bulundurmadığını belirtmek isterim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yurtdışında bir üniversitede doktora yaptım ve bu üniversitenin akademik olanakları oldukça gelişkindi.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Berbat. Belki fazlaca sivri bir sözcük seçtim ama Ege Üniversitesi’nin kütüphane ve veritabanı olanaklarının çok kısıtlı olduğunu söylemenin tek yolu bu. Üniversiteler arası kitap değişim olanağı bizde işlemiyor. Başka yerlerde kitap bir günde gelirken, biz derdimizi anlatmak için memurlarla savaşmak zorunda kalıyoruz. Yukarıda belirttiğim gibi odalarda çok kalabalık oturuyoruz. Hiç kimse verimli çalışmıyor.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Tezimi kendi üniversitemin kütüphanesinde değil, ODTÜ ve Bilkent kütüphanelerinde yazdım. Daha fazla kaynak vardı ve kampüs üniversitesi olduklarından merkez kütüphaneleri vardı. Ankara Üniversitesi’nin küçük küçük birden fazla kütüphanesi verimli olmadı. Bunun yanında çalışmak için fakültede bir arkadaşım ile paylaştığım odam olmasına rağmen fakültedeki dedikodu ve gerilimden kaçmak için uğramadım.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Yetersiz!!! Kitap, dergi aradığını bulamıyorsun. Yabancı kaynak hele çok büyük sorun.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Her şey yolunda gibi görünüyor. Olanaklar var, ihtiyaçları gidermek mümkün oluyor. Ancak eğitim-öğretimin amacının ne olduğu, üniversitenin, bilimin ne olduğu konularında problemler olduğu için hedefler, araçlar, yöntemler karışıyor, unutuluyor. Bunlarla birlikte neoliberal uygulamaların birikimli çaresizliği akademiye atalet itiyor.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Bir sosyal bilimci olarak gerek bölüm kitaplığımızın gerekse üniversite kütüphanesinin yeterli olduğunu söyleyemem. Aradığımız kaynakların çoğunu satın almak zorunda kalıyoruz.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Uygulama dersi yoktu. Kütüphane ise çok kısıtlı bir seçkiye sahip. Teknik altyapı ise yetersiz.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Yüksek lisans ve doktora konularına özel spesifik, özelleşmiş derslerin eksikliği büyük bir sorun. Kütüphane olanakları fena değil.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Doktora öğrenimim boyunca Fakültemin Laboratuvar imkanları yeterli olmadığı için başka Fakültelerin hatta başka üniversitelerin laboratuvar imkanlarından yararlanmak zorunda kaldım. Hatta bazı analizlerimi maddi imkansızlıklar dolayısıyla Yurt dışında hiç tanımadığım Akademisyenler tarafından ücretsiz yapılmasını sağladım.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“ODTÜ’de sosyal bilimler enstitüsüne bağlı bir bölümde çalışan bir araştırmacı olarak bu konularda şanslı olduğumu düşünüyorum. Bence hepsi yeterliydi. Ancak daha fazla online journal a erişim ve daha fazla istatistik programına ulaşım (lisrel, amos, nvivo gibi) daha iyi olabilirdi hep crack dosyalar kullandık ve etik bir davranış değildi. Kendi alanımla ilgili olarak (psikolojik danışmanlık) daha fazla pratik yapmak (psikolojik danışma) isterdim. O yanım da eksik kaldı.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Kütüphane daha iyi olmalı. Özellikle yabancı kaynaklara ulaşmak çok sıkıntılı.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Kütüphane olanakları oldukça yetersiz. Koca kampüste kütüphaneye ayrılan alan rektörlüğün içinde bir salondan ibaret. Araştırma görevlilerine bilgisayar dahi temin edilememişti dün

kadar. Şimdi eski de olsa bir bilgisayarımız var. Odalarımız konusunda sıkıntılı değiliz ancak yazıcı, kitaplık gibi ekipman eksiklikleri mevcut.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Yüksek lisansımı Almanya’da bir üniversitede yaptım, Oranın imkanlarıyla burayı kıyaslayamam bile.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Uygulama olanakları sınırlı ve yalnızca lisans öğrencilerine yönelik.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İngiliz dili ve edebiyatı alanında çalıştığım için kütüphanede yabancı dilde kaynak eksikti ve hala eksik.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“En büyük sorunumuz altyapı yetersizliği. Türkiye’nin en büyük üniversitelerinden birinde sınıfların hali berbat ve kütüphanede temel kaynakların büyük çoğunluğu yok. Bunların tamamlanması için 300 küsur kitaplık bir liste yapıp gönderdik ancak 18 tanesi tam 3 yıl sonra alındı!” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Kütüphane imkanları çok kısıtlı ve yetersizdi. Üstelik bulunduğum üniversite kütüphanenin çok donanımlı olduğuna inanıyordu. Ayrıca derslerin yapıldığı oda atıl vaziyette ders yapılmaya uygun konumda değildi. Hocalar tek düze ders sistemini belirlemiş hepsi aynı tarzda dersi işliyorlardı. Bu sistemin hiçbir faydasını görmedim. Bana bilim anlamında yüksek lisansın -bu okulda- bir şey katmadığını düşünüyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Hacettepe Üniversitesi’nde altyapı adına herhangi bir oluşumdan söz etmek imkansızdır. İmkânı olan kimse burada durmak istemiyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Yeterli olduğunu söyleyemem daha çok internetten alıyorum kitaplarımı” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“50/d asistanı olarak, okulun sağladığı araştırma imkanlarından, özellikle desteklerden pek de faydalanabildiğimiz söylenemez. Sosyal bilimciler olarak, bizim laboratuvarımız şehir, kır ve toplumlar, ancak bunların üstünde çalışmak saha çalışmalarını, veri toplamayı, görüşmeler yapmayı ve deşifre etmeyi gerektiriyor, ancak okulda bu konuda bir destek yok. Ayrıca, TÜBİTAK desteği gibi desteklere de beraber çalıştığımız hocaların bir yönlendirmesi vesaire yok. Aslında hocaların genel olarak bir yönlendirmesi yok. Geçici işgücüyüz ve bu hocaların gözünde de böyle. Geleceği olan ya da gelecek kaygısı duyması normal olan bireyler değil, şikayet etmeden, geleceği sorgulamadan işini yapması beklenen isimsiz elemanlarız. Bunun haricinde kütüphane okulun en iyi yanı. Gerçekten oldukça tatmin edici (yeni talep edilen kitapların gelmesinin bir dönemi bulması dışında).” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Kütüphanenin daha zenginleştirilmesi gerekir. ODTÜ özelinde Kuzey Kıbrıs kampüsünde olan kitapların merkez kampüste olmaması anlaşılabilir bir durum değil.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Doktora çalışmasına idari işlerden pek zaman kalmaması.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Laboratuar olanakları temel düzeyde yeterli. Kişiler kendi çalışmaları için gereken fazladan ekipmanı, malzemeyi ve alanı bir şekilde bulabiliyorlar tabii ki eğer proje gibi bir kaynakları varsa. Kütüphane belirli seviyelerde iyi ve iyileşme çalışmaları devam ediyor. Kitap istendiğinde ise alımları çok geç. Derslikler ise öğrenci sayısı için yetersiz. Gerek büyüklük gerekse de teknik altyapı olarak iyileştirme çalışması gerekli. Teknik sistemler için personel çalıştırılması gerekli. Hem bölümler hem de sınıf işleri için.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Üniversite olanakları kısıtlı. Kütüphanemiz yeterli olmakla birlikte, laboratuar koşulları elverişsiz ve kısıtlı” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Alanımın gerektirdiği teknolojik donanımların (3D scanner/ CNC vb.) hem kendime hem de öğrencilere getirdiği maddi külfetler.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Bölüm için bilgisayar önemlidir. Dolayısıyla internet ve elektrik kesintileri çok önemli. Bu konularda çok sıkıntı var.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

3.5. Çalışılan Birimler: Bölüm, Enstitü ve Diğer Yerler

Araştırma görevlilerinin fiili olarak yaklaşık % 89’u bölümde, %11’i bölüm dışında çalışmaktadır.

Tablo 11: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin fiili olarak çalıştıkları birimler.

Şu anda FİİLİ olarak çalıştığınız birim?		
	Sayı	%
Bölümde	123	89,1
Merkezde	2	1,4
Enstitüde	9	6,5
Proje asistanı	2	1,4
İdari Birimde	2	1,4
Toplam	138	100,0

Bölüm ve merkez dışında çalışanlar, 50/d (biri proje asistanı) konumunda artış göstermektedir. İdari birimde görevlendirilen veya proje asistanlığı yapan 4 kişinin tümü 50/d veya proje asistanı konumundadır. Enstitü görevlendirilenlerin de 9 kişiden 6’sı (% 67’si) 50/d’li konumdadır.

Tablo 12: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin fiili olarak çalıştıkları birimlerin cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Şu anda FİİLİ olarak çalıştığınız birim?						
	Bölümde	Enstitüde	Proje asistanı	Merkezde	İdari Birimde	Toplam
	%	%	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti						
Kadın	90,9	5,2	0,0	2,6	1,3	77
Erkek	86,9	8,2	3,3	0,0	1,6	61
Görev Konumu						
33/a	92,5	2,5	0,0	5,0	0,0	40
ÖYP	94,3	5,7	0,0	0,0	0,0	35
50/d	84,1	9,5	3,2	0,0	3,2	63
Alanı/Enstitüsü						
Sosyal Bil.	91,0	6,0	0,0	2,0	1,0	100
Fen Bil.	84,2	7,9	5,3	0,0	2,6	38
Toplam	89,1	6,5	1,4	1,4	1,4	138

3.6. Mesailer

Araştırma görevlilerinin %49'u katı bir mesai dayatmasıyla karşılaşmadıklarını belirtiyorlar. Bu rakamların diğer anlamı ise iki araştırma görevlisinden birine böyle bir mesai zorunluluğu koyulduğu anlamına geliyor.

Tablo 13: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin mesai durumları.

İzin dışında, her gün bölümde/ofisinizde olmanız bekleniyor mu veya gelmediğiniz günler oluyor mu?		
	Sayı	%
Mesai dayatması yapılmıyor	68	49,3
Her gün gelmem isteniyor	70	50,7
Toplam	138	100,0

Mesai beklentisi 50/d'li araştırma görevlileri açısından daha yüksek bulunuyor.

Tablo 14: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin mesai durumlarının cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

İzin dışında, her gün bölümde/ofisinizde olmanız bekleniyor mu veya gelmediğiniz günler oluyor mu?			
	Mesai dayatması yapılmıyor	Her gün gelmem isteniyor	Toplam
	%	%	Sayı
Cinsiyeti			
Kadın	42,9	57,1	77
Erkek	57,4	42,6	61
Görev Konumu			
33/a	57,5	42,5	40
ÖYP	54,3	45,7	35
50/d	41,3	58,7	63
Alanı/Enstitüsü			
Sosyal Bil.	49,0	51,0	100
Fen Bil.	50,0	50,0	38
Toplam	49,3	50,7	138

Giriş saati itibariyle araştırma görevlilerinin % 55-60'ı saat 9.00'a kadar mesailerinin başında oluyorlar. % 20-25'i mesai konusunda esnek saatler kullanıyor. % 2-3'üne haftada bir veya iki gün kendi çalışmalarını mesaiye gelmeden sürdürme izni veriliyor.

Araştırma görevlilerinin % 70-75'i saat 16.00'dan sonra mesaiden ayrılabilir.

3.7. Araştırma İzinleri

Araştırma görevlilerinin yaklaşık 1/3'i araştırma izninde zorlukla karşılaşiyor.

Tablo 15: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin araştırma izinlerinde sorun yaşama oranları. Sınav dönemleri dışında da ARAŞTIRMA için izinlerde sorun yaşanıyor mu?

Sınav dönemleri dışında da ARAŞTIRMA için izinlerde sorun yaşanıyor mu?		
	Sayı	%
Zorluk çıkarıyorlar	38	27,5
Her defasında araştırma izni veriyorlar	91	65,9
Toplam	129	93,5

Araştırma izinleri konusunda, Sosyal Bilimler alanındakiler bir miktar daha fazla güçlük yaşıyor.

Tablo 16: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin araştırma izinlerinde sorun yaşama oranlarının cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Sınav dönemleri dışında da ARAŞTIRMA için izinlerde sorun yaşıyor mu?			
	Zorluk çıkarıyorlar	Her defasında araştırma izni veriyorlar	Toplam
	%	%	Sayı
Cinsiyeti			
Kadın	34,2	65,8	73
Erkek	23,2	76,8	56
Görev Konumu			
33/a	33,3	66,7	39
ÖYP	15,6	84,4	32
50/d	34,5	65,5	58
Alanı/Enstitüsü			
Sosyal Bil.	29,2	70,8	96
Fen Bil.	30,3	69,7	33
Toplam	29,5	70,5	129

3.8. Yapılan İşler: Düğün Davetiyeleri Dağıtmaya Kadar % 100'ü “Her Tür İş Yapar”

Araştırma görevlilerine her tür iş yaptırılmaktadır. En fazla yaptırılanlar yukarıdan aşağıya doğru

- Gözetmenlikler,
- Öğrenci danışmanlığı,
- Getir-götür işleri, konuk karşılama,
- Hocalarla derslere girme,
- Program hazırlama,
- Sekreterlik işleri,
- Doğrudan derslere sokulma,
- Laboratuvar görevlendirmeleri,
- Çay-kahve servisleri,
- Hocaların çocuklarına eşlik, özel işlere gönderilme

şeklinde sıralanmaktadır.

Buradan çıkarılacak ilk sonuçlardan biri, araştırma görevlilerinin öğretim üyeliğine (bilim sürecine) hazırlanmak dışında bölümün her tür işine koşar durumda görülmeleri ve “özel hizmetli” gibi kullanılmalarıdır.

Tablo 17: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinden istenen işler.

Araştırma görevlisi olarak başladığınızdan bugüne ne tür işler istendi? Neler yaptınız? (Olanları işaretleyiniz)					
	Hayır		Evet		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
Her sınav dönemi 5 veya daha fazla sınav gözetmenliği yaptım	33	23,91	105	76,09	138
Öğrenci danışmanlığı yaptım	60	43,48	78	56,52	138
Düzenlenen panel, sempozyum vb. etkinliklerde getir götür işleri yaptım	66	47,83	72	52,17	138
Hocalarla birlikte bazı derslere girdim	66	47,83	72	52,17	138
Haftalık ders programlarını hazırladım	80	57,97	58	42,03	138
Dönemde üç kez veya daha sık gönüllü teklifim dışında da sekreterlik yazılarını yazdım	86	62,32	52	37,68	138
Yaz okulu veya II.Öğretimde gözetmenlik vb. yaptım	89	64,49	49	35,51	138
İhtiyaç vardı, başkasının üstünden ders verildi, dersi yürüttüm	100	72,99	37	27,01	137
Laboratuvar, işliklerde yardımcı görevlerim oldu	101	73,19	37	26,81	138
Bazı hocaların dersinin 1/3'den fazlası bana yaptırıldı, bana kaldı	113	81,88	25	18,12	138
Dönemde üç kez veya daha sık gönüllü teklifim dışında da toplantı veya hocalarla birlikte iken çay, kahve vb. getirmem istendi	118	85,51	20	14,49	138
Dönemde üç kez veya daha sık gönüllü teklifim dışında da hocaların çocuk, servis, posta, özel misafir vb. özel işlerine gittim	121	87,68	16	11,59	138
Tüm laboratuvar/işlik üzerime zimmetlendi veya ben sorumlu tutuldum, tüm bakımlarını yaptım	125	90,58	13	9,42	138
Yaz okulu veya II.Öğretimde hocanın yerine derslere girdiğim oldu	126	91,30	12	8,70	138

Bu standart soruların dışında eklemek istedikleri başka işler olup olmadığı da sorulmuştur. Yaklaşık % 25'i daha farklı işler de yaptırıldığını beyan etmektedir.

Gözetmenlikten sınav sorularının hazırlanmasından komisyon görevlerine kadar ilgili kişinin bulunamadığı her tür iş sonuçta araştırma görevlilerine kalmaktadır. İşin daha ağır tarafı bunun bir sınırının olmamasıdır. Yayınlarda görev, tanıtım günlerinde hosteslik, sekreterlik, kayıt dönemlerinde başvuru esnasında sekreterlik, kayıt işleri, fotokopi çekmek, mezuniyet töreni hazırlığı yapmak, tanıtım günlerine katılmak, fotoğraf çekmek, tasarım hazırlamak, web sayfasını, Bologna kırtasiyelerini, sınav programlarını ve ders programlarını hazırlamak, sınav-ödev hazırlamak ve okumak günlük rutinlerden olup dahası bulunmaktadır. Bir araştırma görevlisi bölüm başkanının çocuğunun düğün davetiyelerini dağıttığını, teşrifatçılıklarını yaptığını belirtirken, 50/d'li bir araştırma görevlisinin ifadesi, istenen ve/veya yapılmak durumunda kalınan işlerin sınırsız olduğunu bariz bir şekilde göstermektedir:

“Hocanın özel araştırmalarını yapma, ona istediği kaynakları bulma, kitabının düzeltmelerini yapma, katıldığı toplantılarda yanında bulunup not tutma, arabasından odaya eşyalarını taşıma, anahtar yaptırma, çiçeğine su verme, saksısını değiştirme, nerede unuttuğunu bilmediği şalını arama, bilgisayarıyla ve cep telefonuyla ilgili tüm sorunlarla ilgilenme, odasını toparlama, yemeğini sipariş etme...”

Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin ***“Bunların dışında, yaptırılan veya yaptığınız işlerle ilgili başka neler söylemek istersiniz?”*** açık uçlu sorusuna verdikleri yanıtlardan bazılarını aşağıda bulabilirsiniz.

“Fakülte yayını çıkarmada görevlendirildim, üniversite tanıtım günlerinde hosteslik yaptım...”
(33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İdari asistan olarak tanımlandığımızdan sekreteryaya işleri yapmaktayım” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Kayıt dönemi, Master Phd Başvuruları, Okul tanıtım günlerinde çalıştım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Fotokopi çektirmem istendiğinde sınav fotokopilerini vs çektiriyorum” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Öğrenci işlerinin çoğu işi bize yaptırıldı bir dönem. Ders programları vs. Bu yapılırken hocalar tek tek aramıyor ve bazıları pazartesi ve Cuma dersleri istemiyor. Hepsinin “nazıyla” uğraşmanız gerekiyor. Hepsi telefonla aramıyor. Ben yapmadım ancak arkadaşlarımın bunu yaptığını biliyorum. Ayrıca sınav programı da asistanlara yaptırılıyor bizim fakültemizde. İkinci öğretimle birlikte oldukça karışık hale geldiğini söyleyebilirim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Dönemlik sınav programlarının hazırlanması, mezuniyet törenlerinde görev almak, fakülte’de çeşitli komisyonlarda görev almak (tanıtım, web, Bologna, Farabi vb.) enstitü giriş sınavlarında öğrenci kaydı almak gibi işler de yaptım.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Çeviri, idari işler vs.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Çok sayıda idari iş ve komisyon işi yaptım, yapıyorum. (erasmus, web sayfası tasarımı, grafik çalışmalar, maket atölyesi, mezunların bilgilerinin derlenmesi gibi gibi komisyonlar)” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Bölüm Başkanımın oğlunun düğün davetiyelerini dağıttım.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Sınav programlarını hazırladım. Bologna sürecinde bölüm bilgilerini sisteme yükledim.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Bölüm dergilerinin tamamını scan ettim.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Ödev ve sınav kağıdı okumak, ödevlerle ilgili öğrencilere danışmanlık yapmak, slaytları düzenlemek, sınav sorusu hazırlamak” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Bölüme ait her türlü ofis işi.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Fakültenin ders kredileri ve bilgileri ile ilgili çalışmalar” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Ödev okuma, ödev kontrolleri, derslerde örnek çözümleri, yüksek lisans tezlerinin tez yazım kurallarına uygun olup olmadığının kontrolü, staj defteri okuma.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Enstitüde olduğum her gün bir kitap scan ediyoruz” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Bölümde araştırma görevlisi olmadığım için bunların hiçbirini yaşamadım, ama tanıtım toplantıları için hafta sonu işe gelmem de istendi, mesai saatleri dışında yurtdışından gelen konuklarla zaman geçirmem de istendi, çalıştığım pozisyon dışında görevli olduğum birimin çeviri, web sayfası hazırlama, mail cevaplama gibi işlerini yapmam da istendi ve mesai dışında çalıştığım zamanlar için hiç fazla mesai ücreti almadım.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Hocanın özel araştırmalarını yapma, ona istediği kaynakları bulma, kitabının düzeltmelerini yapma, katıldığı toplantılarda yanında bulunup not tutma, arabasından odaya eşyalarını taşıma, anahtar yaptırma, çiçeğine su verme, saksısını değiştirme, nerede unuttuğunu bilmediği şalını arama, bilgisayarıyla ve cep telefonu ile ilgili tüm sorunlarla ilgilenme, odasını toplama, yemeğini sipariş etme...” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“ İnternet sayfası ile uğraşıyorum, afiş, poster vb, grafik işleri ile bölümün önemli günlerinde fotoğraf çekme işi ile gezi mutemetliği işi ile uğraşıyorum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Bölümün Bolonya yapılanmasını hazırladım. Haftada 20 saatin üzerinde derse girdim.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Kendi bölümüm dışındaki bölümlerin genel işlerini yaptım. Bilmediğim alanda ders vermek zorunda kaldım.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“İvır zıvır tanıtım işleri ile çok uğraştım, tanıtım için şehir içi dışı birçok görevlendirmem oldu.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Fuar etkinlik gibi bölüm temsili işlere katıldım. Stant kurulumuna yardımcı oldum.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Çalıştay, web tasarımı vb konularda rapor yazdım. Sınav kağıdı okudum. Sınav sorusu hazırladım. Ders dosyası hazırladım.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Sınav kağıdı hazırlanması, Kitap çevirisi, Proje Yürütücülüğü” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Asistanlığını yaptığım derslerin normal saatlerinde derse girip uygulama saati yaptığım zamanlar oldu. Ayrıca üniversitenin açık ders kaynağı için bir dönem deney videoları çekiminde görev aldım.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“İlgisiz laboratuvarlarda görevlendirilme ve konunuz dışındaki konulara zorla çalıştırılma en sık karşılaştığım durumdu. Ayrıca bazen laboratuvar malzemesi temin etme gibi saçma işlerde çoğu arkadaşımıza yaptırıldı.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Bütün öğretim üyeleri ve asistanlar gibi bolum ve fakülte komisyonları çalışmalarına katıldım. Bu oldukça fazla zaman tüketen bir iş.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

Ayrıntılara bakılırsa, görece resmi nitelikte sayılabilecek ders gözetmelikleri, program hazırlama, laboratuvar işleri gibi konularda iş yoğunluğu, cinsiyet gruplarına ve uzmanlık alanlarına (fen-sosyal) göre çok farklılaşmamaktadır.

Tablo 18: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinden yaptıkları işlerin cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Araştırma Görevlilerinin Konumlarına Göre Yaptıkları İşler (Yüzdelik)					
	Her sınav dönemi 5 veya daha fazla sınav gözetmenliği yaptım	Haftalık ders programlarını hazırladım	Hocalarla birlikte bazı derslere girdim	Laboratuvar, işliklerde yardımcı görevlerim oldu	Toplam
	%	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti					
Kadın	70,1	36,4	49,4	22,1	77
Erkek	83,6	49,2	55,7	32,8	61

Görev Konumu					
33/a	80,0	45,0	65,0	12,5	40
ÖYP	82,9	37,1	42,9	11,4	35
50/d	69,8	42,9	49,2	44,4	63
Alanı/Enstitüsü					
Sosyal Bil.	79,0	51,0	52,0	11,0	100
Fen Bil.	68,4	18,4	52,6	68,4	38
Toplam	76,1	42,0	52,2	26,8	138

3.9. Angarya % 91

Araştırma görevlilerinin %36'sı herhangi bir özlük veya karşılık almadan, tümünden angarya olarak yaz okulu ve II. öğretim gözetmenlikleri yapmaktadır. Hatta bir kısmı bu programlarda derse de girmiş bulunmaktadır.

Tablo 19: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerine yüklenen angaryanın cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Araştırma Görevlilerinin Konumlarına Göre Yaptıkları İşler (Yüzdelik)										
	Dönemde üç kez veya daha sık gönüllü teklifim dışında da sekreterlik yazılarını yazdım	Öğrenci danışmanlığı yaptım	Tüm laboratuvar/işlik üzerime zimmetlendi veya ben sorumlu tutuldum, tüm bakımlarını yaptım	Bazı hocaların dersinin 1/3'den fazlası bana yaptırıldı, bana kaldı	İhtiyaç vardı, başkasının üstünden ders verildi, dersi yürüttüm	Yaz okulu veya II. Öğretimde hocanın yerine derslere girdiğim oldu	Yaz okulu veya II. Öğretimde gözetmenlik vb. yaptım	Düzenlenen panel, sempozyum vb. etkinliklerde getir götür işleri yaptım	BU 8 ETKİNLİKTEN BİRİNİ YAPMA DURUMU	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti										
Kadın	39,0	55,8	7,8	14,3	26,3	6,5	33,8	48,1	93,4	77
Erkek	36,1	57,4	11,5	23,0	27,9	11,5	37,7	57,4	88,5	61
Görev Konumu										
33/a	42,5	60,0	2,5	22,5	37,5	12,5	32,5	65,0	95,0	40
ÖYP	34,3	54,3	5,7	14,3	17,1	8,6	31,4	42,9	80,0	35
50/d	36,5	55,6	15,9	17,5	25,7	6,3	39,7	49,2	95,2	63
Alanı/Enstitüsü										
Sosyal Bil.	43,0	64,0	4,0	20,0	29,2	10,0	36,0	55,0	92,9	100
Fen Bil.	23,7	36,8	23,7	13,2	21,1	5,3	34,2	44,7	86,8	38
Toplam	37,7	56,5	9,4	18,1	27,0	8,7	35,5	52,2	91,2	138

Dahası bu angarya işlerinden en az ikisini yapanların oranı %67,2'yi bulmaktadır.

Tablo 20: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerine yüklenen farklı türdeki angaryaya maruz kalma oranları.

Angarya Türü Sekiz İşi Birden Yapma Durumu (Sekreterlik, Danışmanlık, Laboratuvar Bakımı, Derse Girme, II.Öğretim Görevleri, Konuk Karşılama)		
	Sayı	%
Hiçbirini	12	8,8
Birini	33	24,1
İkisini	25	18,2
Üçünü	36	26,3
Dördünü	14	10,2
Beşini	11	8,0
Altısını	6	4,4
Toplam	137	100,0

3.10. Angaryaya İtirazın Karşılığı: Mobbing

Araştırma görevlilerinin yaklaşık 1/4'i önemli bir angaryayla karşılaşmadığını, 1/4'i angaryalar olduğunu ama itiraz etmediğini, yaklaşık yarısı ise angaryalara itiraz ettiğini ancak hiç de olumlu bir tutumla karşılaşmadığını ifade etmektedir. En hafifi arasında sert bir uyarı, sırayla mobbing, hakaret, sözleşmesinin yenilenmemesi veya kadro verilmemesi gibi ağır yaptırımlara maruz kalınmaktadır. İtiraz edip de olumlu sonuç alan, en azından olumsuz bir muameleyle karşılaşmayan sadece birkaç kişi bulunmaktadır.

33/a madde ile çalışanların çoğu; bir kez veya zaman zaman itiraz ettiklerini belirtirken 50/d'liler sessiz kalmayı tercih etmektedir. Bir 50/d'li araştırma görevlisi **“50/d’li bir araştırma görevlisi hiç bir şeye itiraz edemez”** diye yanıtlamaktadır.

ÖYP’liler ise bazen itiraz etmekte ise de bazen olduğu gibi durumu kabullenmektedir.

Araştırma görevlilerine yüklenen angaryaya itiraz edildiğinde karşılaşılacak tipik tepkileri aşağıda **“Angarya işlere itiraz ettiğiniz oldu mu? Nasıl bir tepkiyle karşılaştınız?”** sorusuna verilen yanıtlarda bulabilirsiniz.

“Evet. Tartışma çıktı, bazen yenildim, ama bir daha yaptırılmadı. Bunun dışında, çeviri işleri için para talep ettim, bir daha çeviri işi gelmedi.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Evet. İtiraz ettiğim konunun önemli olmadığını ve gereksiz yere diğer araştırma görevlilerini kışkırttığımı düşündüler. Yalnızlaştırdılar.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Oldu. Bir vakıf üniversitesinde çalışıyordum. Benzer sorunları yaşayan çalışanlarla örgütlenme yoluna gittik. İşten atıldım ve şu anda bağlı bulunduğum kamu üniversitesine geçtim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Bu itirazlarım ciddiye alınmadı. İdari asistan olduğum için akademik haklarım olmadığı ve verilen tüm işleri yapmam gerektiği söylendi” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Hayır, itiraz etmedim” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Oldu, sözlü itirazlarımda haklı olduğum söylendi. Sosyal medyada bunu eleştiren yorumlarım karşısında bölüm başkanı tarafından cep telefonumdan aranıp üstü örtük biçimde kadro konusunda tehdit edildim. Bu yorumumu bölüm başkanına bölümdeki başka bir araştırma görevlisinin haber verdiğini düşünüyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Evet, itiraz edince her defasında Dekan tarafından “egomun törpülenmesi gerektiğini yoksa kendisinin bunu bizzat yapacağını”vb tehdit ve hakaretlere maruz kaldım. Kendilerinin de bu yollardan geçtiğini ve bizim de bunları yapmamız gerektiğini söylerdi” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yapmadığım ve itiraz ettiğim için mobbinge uğradım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Bir dönem asistan temsilciliği yaptım ve ikinci öğretim sınavlarına girmeye itiraz ettik. Ancak çoğu asistan arkadaş bu boykota yanaşmadı ve sınavlara girdi. Sonuç alamadık. Yazın fakültede nöbet usulü uygulanıyordu önceleri. Yeni yönetim bunu kaldırmak isteyince itiraz ettik; bunun yasal olmadığını söylediler. Biz de eğer gelinecekse, hocalar da dahil herkesin “mesai” yapması gerektiğini söyledik. Bir de tabii akademinin ne olduğundan ve olması gerektiğinden söz ettik birkaç asistan. Son kertede yine elimize bir şey geçmedi. Onlar gelmemiz için bizi zorlamadılar, biz de bölüm başkanlarının insafına kaldık. Örneğin bizimkisi gelin diye zorlamadı ancak asistanları getirtenler de oldu. Yani tamamen keyfi uygulamalar. Ne çıkarsa bahtına durumları. Bu arada asistanların her konuda örgütsüz olduğunu ve ortak hareket etmediklerini belirtmek lazım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Evet, araştırma görevlisinin yapmakla sorumlu olduğu işlere dair kanunda yazan madde, vd. olarak gösterilen her türlü işi yapar kısmı, gösterilerek yasal olarak yapmak zorunda olduğum ifade edildi.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Angarya diye nitelendirilebilecek işler yapmak zorunda kalmadım. Ancak yönetim değişikliklerinde, yeni gelen yönetimlerin sürekli yeni icraatlar yapmak istemeleri, üzerimdeki iş yükünün dönemsel olarak artmasına neden oldu.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Angarya işlere itiraz ettik, toplu olarak da bölüm başkanı ve dekan yardımcısı ile konuştuk, konunun çözüleceği sözünü aldık. Yapıcı bir görüşme oldu, bir olumsuzluk ile karşılaşmadık.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Geçmişte oldu, çok sert tepki ile karşılaştım.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Ettim ve kara kaplı deftere not düşüldü. Diğer itiraz etmeyen asistanlar yüceltildi, sınırsız izinler verildi. Ben önemli başarılarıma bile yıllık izinle gönderildim.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Angarya olduğunu düşündüğüm her şeye itiraz ettim, hiçbirini yapmadım, bir sorun çıkmadı.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Oldu. Fakat gerek personel yetersizliği gerekse başka nedenlerden dolayı bu işleri yapmamız gerektiği söylendi.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“İtiraz ettiğim oldu. Aslında zorunlu fazla mesaiye itiraz ettim. Odadan kovuldum. Sonrasında zaten sistematik baskı, soruşturma, uyarılar geldi. Bu aynı dönemde benzer durumlarda eleştiren, itiraz eden herkese oldu ve devam ediyor.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“İtiraz etmedim.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Fotokopi çekimi, kısa süreli sekreterlik (1-2 saat), scan alma, hocaların bilgisayar ile ilgili işlerini sekreterliğin ve fotokopi odasının yanındaki ofiste olduğum için çok fazla yaptım, ama itiraz etmedim, bazen hocalar bizim odaya gelip artık bu odadan bir şey istemeyeceğim deyip geri gittiği de oldu. Çoğu zaman odamda olduğum ve bu işleri yaptığım için tebrik de aldım!!! Ama yapmayanlar ve olmayanlar hiç eleştirilmedi!!!” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Başka bir işim olduğu için kabul etmediğim oldu, bu durumda da daha uygun birine görev verildi.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Özel işleri yapmam gibi bir taleple karşılaşmadığım için herhangi bir tepki vermedim. Sekreterliğin yapması gereken kimi işleri yaptık ancak bu da bölümde birkaç araştırma görevlisi olarak beraber yaptığımız işler oldu bu sebeple itiraz etmedik.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“35.maddeyle gittiğim üniversitede oldu. Baskı daha da arttı” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Ettiğim oldu, birinin yapması gerekiyor mantığı hakim maalesef. En son en azından haksızlık olmasın diye (sürekli kadınlara veriliyor işler nedense) yeni gelen erkek arkadaşlara iş verilmesini teklif ettim, teklifim kabul edildi.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Aleni olarak itiraz etmedim. Tavır olarak üstlenmemeye ya da eşit paylaşmaya çalıştım. Dışlandım ve hocalara kötülendim. Sadece verilen görevleri yaptığım konusunda danışman hocamdan uyarı aldım.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Dayatmalarla karşılaştım, karşılaşıyorum devamında cepheler kurulacağını seziyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Evet, itiraz ettim ve ”öğretim elemanı yardımcısı” ibaresi hatırlatılarak verilen işleri yapmam gerektiği ifade edildi.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Ettim. Aynı düzeyde olduğum meslektaşlarımdan destek görmediğim gibi, bölüm yönetimi tarafından da talebim kabul görmedi.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İkinci öğretim dersine özel ve genel sebeplerle girmek istemediğimi zaten böyle bir zorunluluğun da olmadığını hocama söyleyince beni meslekten attırmakla açık açık tehdit etti. Bana taktığımı ve uğraşacağını söyledi hocam.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Bana angarya işler çok teklif edilemedi çünkü tutumum daha mesafeli ancak çok fazla angarya işler yüklenen arkadaşlarım var ve itiraz ettiklerinde (bulaşıkları yıkama, çay getirip götürme) bundan gocunmamaları gerektiği her araştırma görevlisinin bu işleri yaptığı söyleniyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Öğretim üyelerine gelen kişisel kargoları taşımamak yönünde bir tepki örgütledim. Kısmen başarılı oldum, ancak gerginlik sürüyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İtirazlar genellikle bu işlerin akademik gelişim için faydalı olacağı gerekçesiyle geçirildi ve geçiriliyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Evet, oldu. Cevap olarak her zaman bölümün işlerinin daha öncelikli olduğu söylendi.” (ÖYP/fen bilimleri/kadın)

“İdari amire itirazlarımı dillendirdiğimde ‘benim zamanımda çalışma şartları çok daha kötüydü, haline şükret’ gibi bir tepkiyle karşılaştım. Rektörlük yetkililerine itirazlarımı dillendirdiğimde ‘seni anlıyorum ama elimden bir şey gelmiyor’ gibi bir tepkiyle karşılaştım. Ofis arkadaşlarım sürekli olarak yakınma, sızlanma halindelerdi ama şikayetlerini kimseye dillendirmiyorlardı, o sürekli söylenme hali de beni çok bunaltan ve yoran bir şeydi, ofisim değiştiğinde o söylenmelerden kurtulduğum için çok mutlu olmuştum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Olmadı. Elimden gelen kadarıyla yardım etmeye çalışıyorum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Olmaz mı, sen kıyıtırık asistansın tabi ki yapacaksın dediler :)” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Fakülte tadilata girdiği zaman, bizden kolçaklı ağır sıraları taşımamız istendi (destek hizmetleri personeli hazırda varken!) yapamayız dediğimiz zaman bölüm başkanı bağırdı.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“İtirazsız günüm geçmiyor, geçmeyecek de... ‘Tüm bu işleri benim işim olmamasına rağmen, mecburen yapıyorum biliyorsunuz’ diye birçok kez söyledim. Cevaplar genellikle çok güzel; ‘çünkü sana güveniyorum, senden başkası beceremez, sana söyleyince gözüm arkada kalmıyor, bunlar da öğrenme sürecinin bir parçası, dekan olduğun zaman bu yazışmaları öğrenmek çok işine yarayacak... vs’. Tabi daha sert çıkışlarda ise tepki de sertleşiyor; sonuncusu ‘Yaptığın

her güzel iş unutulur ama bu itirazların hiçbir zaman unutulmaz'. Ama ben yine de hepsini unutmak ve benden sonrakilere yaşatmamak istiyorum..." (50-d/sosyal bilimler/kadın)

"Oldu, itiraz ettim, sadece bir kere yapmadım işi, ancak sonra tembelmişim, çalışmıyormuşum da o yüzden yapmıyormuşum hissine kapıldım. Bu hissi besleyen bir durumdu." (50-d/sosyal bilimler/kadın)

"Korkudan hiçbir ise itiraz etmeden yaptım" (50-d/sosyal bilimler/kadın)

"İtiraz edemedim çünkü sonrasını göze alamadım" (50-d/sosyal bilimler/erkek)

"Oldu. Uzatmamın yapılmayabileceği ima edildi." (50-d/sosyal bilimler/erkek)

"Oldu ve yoğun bir mobbinge maruz kaldım..." (50-d/sosyal bilimler/erkek)

"Daha önce çalışmalarımızı kontrol eden bir belge çıkartmaya çalıştı fakülte yönetimi. Arkadaşlarımızla beraber itiraz edip, bir mücadele süreci örüp, uygulamayı başlatmadan kaldırttık." (50-d/sosyal bilimler/erkek)

"İtirazlar çaresizlik ve sessizlikle karşılandı. Değişen bir şey olmadı." (50-d/sosyal bilimler/erkek)

"Hitit üniversitesinde çalışırken bu takım sorunlarla karşılaşmadım ancak daha önce görev yaptığım Kocaeli üniversitesinde bir takım angarya işler verilmek istendi fakat karşı çıktım ve kadromun kesileceği tehdidi ile cezalandırma yoluna gittiler" (50-d/sosyal bilimler/erkek)

"Evet. Sert bir şekilde uyarıldım." (50-d/sosyal bilimler/erkek)

"Genelde sessiz kalmayı tercih ettim, angarya iş verilmesi durumunda iş yavaşlatma gibi bir olguyla bu duruma tepki vermeye çalıştım. Birkaç kez sözlü olarak ikaz edildim (işlerin aksadığı ile ilgili olarak)." (50-d/fen bilimleri/kadın)

"İtiraz etmedim, iş yavaşlattım, ikaz edildim." (50-d/fen bilimleri/kadın)

"Dekanlığa ara ara tepkiler veriyoruz, daha hiç olumlu sonuç aldığımız olmadı. ABET için, TANITIM için, gereksiz yere çok çok kullanılıyor, lakin fakültemiz için bu işlerin aidiyet duygusu ile benimsenerek yapılması gerektiği tepkisini alıyoruz." (50-d/fen bilimleri/kadın)

"Evet, itiraz ettiğim oldu. Her seferinde geri çevrildi, "Çalışmamakla" suçlandım, gittikçe büyüyen sert tepkilerle değersiz olduğum hissettirildi. Başka asistanlarla karşılaştırıldım, gruplaşma yapma ile suçlandım, "küstah" olduğum bağırlarak ve herkesin içinde yüzüme söylendi. Angaryalar gitgide arttı." (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Ettiğim oldu, bunların bize hayat tecrübesi olacağı söylenerek işler kaktırıldı.”“Bölüm görevi olarak yazılı geldiğinden yaptık. İtirazlar espri ile ret edildi. Kızma, tehdit olmadı.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“50/ d’ li bir araştırma görevlisi hiç bir şeye itiraz edemez” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Angarya işlere ilk başlarda çoğu kez itiraz ettik. Fakat aldığımız cevap durumun daha da vahim olduğunu gösteriyordu. İdareciler yaptırdıkları işi 2547 sayılı kanun ve ilgili yönetmeliklerin maddeleri ile savunuyorlardı. Aslında maddelerin kastettiği bölüm işlerinin angarya işler olmadığını belirtsek de kendi yorumlarının bu şekilde olduğu tavrıyla karşılaşıyorduk. Bu durumda idarecilerin ilgili yasa ve yönetmelik maddelerini kendi çıkarları doğrultusunda çok güzel bir şekilde yorumlayabileceğini göstermektedir.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

3.11. Mobbing veya Onur Kırıcı İşler % 68

Angarya olarak II. öğretimde derse girme veya gözetmenliğin ötesinde, araştırma görevlilerinin görevleri arasında sayılamayacak özlük dışı “sekreterlik işleri”, “getir-götür işleri”, “çay/kahve işleri”, “hocaların çocukları ile ilgilenme” gibi işlerin yaptırılması % 13’ten % 52’ye kadar değişiklik göstermektedir.

Bu işlerin en az BİRİNİ yapma durumu ise % 68’leri bulmaktadır. Dahası 33/a gibi görece uzun süredir çalışan araştırma görevlileri arasında bu oran %80’dir.

Tablo 21: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin yaptıkları işlerin cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Araştırma Görevlilerinin Konumlarına Göre Yaptıkları İşler (Yüzdelik)						
	Dönemde üç kez veya daha sık gönüllü teklifim dışında da sekreterlik yazılarını yazdım	Düzenlenen panel, sempozyum vb. etkinliklerde getir götür işleri yaptım	Dönemde üç kez veya daha sık gönüllü teklifim dışında da toplantı veya hocalarla birlikte iken çay, kahve vb. getirmem istendi	Dönemde üç kez veya daha sık gönüllü teklifim dışında da hocaların çocuk, servis, posta, özel misafir vb. özel işlerine gittim	BU 4 ETKİNLİKTEN BİRİNİ YAPMA DURUMU	Toplam
	%	%	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti						
Kadın	39,0	48,1	14,3	11,7	67,5	77
Erkek	36,1	57,4	14,8	14,8	68,9	61
Görev Konumu						
33/a	42,5	65,0	7,5	7,5	80,0	40
ÖYP	34,3	42,9	11,4	11,4	62,9	35
50/d	36,5	49,2	20,6	17,5	63,5	63
Alanı/Enstitüsü						
Sosyal Bil.	43,0	55,0	17,0	14,0	73,0	100
Fen Bil.	23,7	44,7	7,9	10,5	55,3	38
Toplam	37,7	52,2	14,5	13,0	68,1	138

Dahası bu dört “kapıkulluğu” işinden en az ikisini yapanların oranı % 30’u (üç-dördünü birden yapanların oranı % 14) bulmaktadır.

Tablo 22: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin yaptıkları işlerin yüzdeleri.

Konum Dışı Dört İş Birden Yapma Durumu (Dönemde üç kez ve daha fazla Sekreterlik, Getir-Götür, Çay-Kahve Servisi, Hocaların Postaları ve Çocuklarıyla İlgilenme)		
	Sayı	%
Hiçbirini	44	31,9
Birini	53	38,4
İkisini	22	15,9
Üçünü	11	8,0
Dördünü birden	8	5,8
Toplam	138	100,0

3.12. Uyarı ve Disiplin Soruşturması: Erkekler Daha Fazla Karşılaşıyor

Araştırma görevlilerinin % 24’ü sözlü uyarı veya disiplin türü soruşturmalarla karşılaşmış bulunmaktadır.

Cinsiyete göre kadınlar daha az (%16), erkekler daha fazla (%30); uzmanlık alanına göre ise sosyal bilimciler daha sık karşılaşmaktadır.

Tablo 23: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin disiplin soruşturmasına maruz kalma oranlarının cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Disiplin türü soruşturma veya sözlü-yazılı uyarı aldınız mı? Hatanız var mıydı?				
	Böyle bir şey olmadı	Oldu, ancak hatanın çoğu bendeydi	Oldu, ancak hatalı değildim	Toplam
	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti				
Kadın	83,8	10,8	5,4	74
Erkek	70,0	13,3	16,7	60
Görev Konumu				
33/a	70,0	17,5	12,5	40
ÖYP	85,3	8,8	5,9	34
50/d	78,3	10,0	11,7	60
Alanı/Enstitüsü				
Sosyal Bil.	74,5	13,3	12,2	98
Fen Bil.	86,1	8,3	5,6	36
Toplam	77,8	11,9	10,4	135

3.13. Sağım Solum Mobbing: Kadınlar Daha Çok Maruz Kalıyor

Araştırma görevlileri; sözleşme yenilememe baskısı, cinsel hayatın konuşulması, aşağılanma, ek iş yükleri, angaryalar, kaprisler gibi konulardan şikâyet etmektedirler ve tüm bunlara karşı da büyük bir çaresizlik hissetmektedirler.

Tablo 23’de verilen disiplin soruşturmasına maruz kalma oranlarından başka, **“Mobbing veya disiplin türü karşılaştığınız şeylerle ilgili başka neler söylemek istersiniz?”** sorusuna verilen yanıtlar durumu daha da iyi gözler önüne sermektedir:

“İdari asistan kavramının başlı başına mobbing olduğunu düşünüyorum” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Mobbing bu üniversitenin her yerinde var. Akademisyenlikte birçok meslekten daha çok mobbing uygulaması var. Bu mobbing sizi doçentliğinize kadar takip edebilir. Mobbing uygulamalarının bu sistem böyle devam ettikçe hep var olacağını düşünüyorum. Bu kültürle de çok ilgili bir şey. İtaat kültüründe yaşayan insanlarız sonuçta. Bizim bölümde disiplin demek asistanların 8.30 17.30 çalışması ve bunun takip edilmesi demektir. Ayrıca hocalar haklı olmasalar bile her zaman haklıdır çünkü onlar hocadır. Bunu sorgulamamak da disiplinin bir gereğidir.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Sistem aslında özgür olmanıza olanak tanımıyor, hiçbirseye hayır deme şansınız pek yok çünkü her an herkes sizden sebep göstermeksizin desteğini çekebilir (bir jüride, doktorada, çeşitli kurullarda, bir izin istediğinizde, kadro beklerken vs.) akademik kadronun en altında olduğunuz surece herkesle iyi geçinmek zorundasınız. Gerçek anlamda bir demokrasi kesinlikle yok. Bu yapının üniversiteye ve bilime çok zarar verdiğini düşünüyorum. Türkiye’de üniversite içindeki bu kemikleşmiş anti-demokratik yapının mutlaka kırılması gerekiyor.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Araştırma görevlilerinin mobbingine maruz kaldım. Eskiden yakın olan bir arkadaşım cinsel hayatımı deşifre etti diğer yakın olduğu araştırma görevlilerine, uzun süre gizli ya da açık, evlenmeden önce cinsel ilişki yaşadığım, nasıl tatmin olduğum, hangi pozisyonları sevdiğim konuşuldu. Buna tanık olanlar mahkemede tanıklık yapma fikrine soğuk baktı, danışman hocam da başka yollarla çözelim dedi hiç çözülmedi, çok üzücü bir durum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Belli işleri yapmama durumunda sözleşmenin yenilenmesi sırasında sıkıntı çıkabileceğini ima eden bir öğretim üyesi oldu. Tehdit edici ve insani olmayan bu tutum oldukça rahatsız ediciydi.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“İster bölüm başkanlığı ister rektörlük düzeyinde olsun, bir iş yapılacağına ”gerektiğinde öğrenci gerektiğinde asistan” oluyoruz. O an ”hangi kimliğimiz” onlar için uygunsal... En ciddi mobbing akademik işlerle uğraşmamız gerekirken bize dayatılan idari işler.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Mobbingler hep ama hep iş yürütme ve yönetim beceriksizliği dışında ego tatmini sebebiyle oluyor. Dahası üniversitelerin olanaksızlıkları ve teknik yetersizliklerin araştırma görevlilerinin özverileriyle çözülmesi bekleniyor. Hocaların ders ve sınav saati beğenmeme gibi şımarıklıklar var olan dersliklerin yetersizlikleriyle de birleşince araştırma görevlilerinden imkansız başarımları isteniyor. Aynı gün ve aynı saatte ders yapmak isteyen 3 hocaların 2 sınıflık bir yerde ders vermesi imkansızdır ve bunu araştırma görevlilerinin suçu gibi göstermeye çalışıyorlar. İletişim becerileri ve sorunu anlama ve çözmeye yönelik çabaları hiç yok. Kötü niyetliler.” (ÖYP/ sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevliliği bir nevi çile doldurmadır, akademinin çirkin yüzü araştırma görevliliği esnasında görülür, bu yüze rağmen akademide bulunmak isteyenler öğretim görevlisi ve öğretim üyesi pozisyonlarına yükselirler, çileyi dolduramayanlar akademiden uzaklaşır ve farklı sektörlerde çalışır. O nedenle araştırma görevlisiyken deneyimlediğimiz mobbingi normalleştirmiş durumdayız. Ama o da bir yere kadar, sen araştırma görevlisisin ama araştırma yapamazsın dendiğinde insanın akıl sağlığını koruması pek mümkün olmuyor.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Mobbingin üniversite kültürünün bir parçası olduğunu ve bunun da hem mobbing uygulayan hem de mobbinge maruz kalanlar tarafından kanıksandığını düşünüyorum. İnsanlar en ilkel içgüdüleriyle davranıyorlar, mobbingin engellenebilir olduğuna inanmıyorum. 60 yaşındaki profesörün, 25 yaşındaki YL öğrencisi Ar. Gör’ü bırakın meslektaş olarak görmesini, insan yerine koyması bile küçük ihtimal. ”biz çok çektik zamanında...” diye başlayıp, geleneklerini övünülecek bir şey gibi sürdürüyorlar...” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Mobbinge maruz kalmak yeteri kadar can sıkıcı durum, ama size mobbing uygulayan kişiyi durduracak veya denetleyecek bir mekanizmanın olmaması çok daha can sıkıcı. Mobbing cezasız kalmamalı. Hocaları mobbing yapmaktan caydıracak bir denetim mekanizması olmalı.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Çok şeyler söylemek isterim ama buraya yazacak gücü bulamıyorum kendimde...” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Şikayet etmek gerektiğini ancak üniversite yönetiminin bu konuda çok hassas davranmadığını söyleyebilirim. Dolayısıyla kendinize güvenmediğiniz sürece mobbing’e maruz kalmaya mahkum olduğunuzu her daim hatırlatan bir sistemle karşı karşıyayız. Herkes kendi hak mücadelesini yürütmeli, haksızlık yapanlar yasalarla olmasa da (en azından şimdilik) karşısındaki insanların kararlılığıyla yıldırlabilir.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Hademeye taşıtamadıkları yükleri taşıdım” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Bu konuda yazacaklarım herhalde rahatlıkla bir kitapçık olur. Bundan dolayı uzatmadan özet bir şekilde belirtirsem; üniversitede görevli idari ve özellikle akademik personelin (bilhassa

idarecilerin) mobbing konusunda kapsamlı bir şekilde eğitilmeleri gerekmektedir. Aksi taktirde, her gün normal olarak karşıladıkları ama mobbing olan davranışlarına devam edeceklerdir. (50-d/fen bilimleri/erkek)

3.14. Mobbing Türü Karşılaşılan Diğer Olumsuz Durumlar

“Araştırma görevliliğinden bugüne üniversitelerde çalıştığınız birimlerde karşılaştığınız EN OLUMSUZ üç yaşantınızı, size yönelik muameleyi yazarsanız bunlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar dikkate alındığında; azarlanma, derdini anlatamama, dikkate alınmama, adaletsiz görevlendirmeler, angarya işler, tez için gerekli zaman ve desteklerin sağlanmaması, değersizleştirilme, giyim tarzının eleştirilmesi yaygın karşılaşılan durumlar arasında yer almaktadır.

Kadınların, özellikle de kendi ofis arkadaşları tarafından mobbinge uğraması yaygın bir şikâyet oluşturmaktadır.

ÖYP’li grup görece daha fazla sorunla karşılaşmaktadır. Memurlarca, öğretim elemanlarınca aşağıda görülmek, eşit sayılmamak, lisansüstü eğitime gönderilme-yazışım-görevlendirme sorunları bunların başında gelmektedir.

50/d’liler ise özellikle “bursiyer öğrenci” konumundan gelen sorunları öncelikle dillendirmektedirler.

Bunları ayrıntılı olarak **“Araştırma görevliliğinden bugüne üniversitelerde çalıştığınız birimlerde karşılaştığınız EN OLUMSUZ üç yaşantınızı, size yönelik muameleyi yazarsanız bunlar nelerdir?”** sorusuna verilen yanıtlardan görmektediriz:

“Hiç bir amirlik sıfatı taşımayan bir öğretim üyesinin odamda bir başka öğretim üyesi ile toplantı halindeyken, çalışma odama girilip, işini yapmıyorsun diye yüksek sesle azarlaması. Çocuğumun hasta olduğu konusundaki beyanımı sorgulaması. Sendikal faaliyetlerimi bölüm işini aksatmada gerekçe göstermesi. /Hukuki haklarımı hatırlattığım bölüm toplantısında,”sen bizi tehdit mi ediyorsun?”biçimdeki azarlama tarzı.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Değersizleştirilme, itiraz ettiğimde işten atılma, yalnızlaştırılma.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Kariyerinizin sürekli olarak başkalarının elinde olması” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Tez yazarken omzumdan dürtülüp 1. sınıfların tanışma kokteyli için getir götür işleri yapmamın istenmesi. Sosyal medya hesabım yüzünden cep telefonumdan aranıp örtülü biçimde tehdit edilmem. Akademik kurul toplantısında işleyişe dair yaptığım eleştirilerin karşılığında ”sen dünkü çocuksun” yorumunu duymam.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Olumsuzlukların hepsi mobbing altında yer alabilir sanırım, mobbinge uğradım, şiddete uğradım, iş arkadaşım, eşitim tarafından üzerime motosiklet sürüldü ve amirim tarafından kimse görmez ve duymazken işten kovuldum, gitmeyeceğimi söyleyince hakkımda uyarı yazısı geldi, yazıya cevap verdim, mobbinge uğramış olduğum görünürlük kazandı, yazılı cevabımda haklılığımı kanıtlarıyla sundum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Toplantılarda sürekli rektörlerle “papaz olma” ve azarlanma durumu (...) Hayatta kimseye ve yapılan hiçbir işe güvenemezsiniz. Sürekli kontrol etme gereği duyarsınız. 3,5 yıllık doktor olmama karşın, yardımcı doçent kadrosu gelmiyor hala.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yasanın belirttiği görev tanımı ile tehdit eden bölüm başkanı ile çalışmak zorunda kalmak. Doktora olmadığı halde başka bir üniversitede YÖK’ün olumlu yazısına rağmen görevlendirme yapılmaması üstüne YÖK bilmiyor bu işleri denilerek doktora yapmamın 5 sene geciktirilmesi. Dekanın mitinge katıldığım için “hafta sonu şehir dışına çıkmışsın duymayayım bir daha” demesi.. NOT: yazarken fark ettim olumlu çok fazla yok ama olumsuz o kadar fazla ki yazsam bitmez gibi geliyor” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Her yeni yönetimin yeni icraatları için işgücü olarak asistanları görmesi. Fakültedeki gerilimlerin asistanlara yansması. Bizim geleceğimiz hakkında çeşitli kurullarda karar alınırken bizlere hiç haber verilmemesi.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Aslında en olumsuz 35. madde ile görevlendirilme noktasında oldu. 1,5 ay bölüm başkanın kapısında yattım resmen. Daha sonra razı ettiğimde ise doktora ders aşamasını bitirince dönmem için bir yazı imzalatıldı. Doktora yaptığım üniversitede, bölüm başkanı çevremdeki insanlarla olan ilişkimle ve benim geliş saatimle ilgili tansiyonu yüksek bir konuşma yaptı. İlk başta bahsettiğim olayla ilgili kadromun olduğu üniversitedeki bölüm başkanı doktora ders aşamasını bitirdiğimde geri dönmem için tehdit etti.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Arkadan konuşanlar. Sendikal faaliyetlere yönelik bazı zorluklar. İşyükü fazlalığı” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Oda sıkıntısı, teknolojik destek sıkıntısı, 2013 yılında office 2003 kullanıyor olmam vs.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Mobbing/Soruşturma/Akademik yaşantının tümünden erozyonuna şahit olmak” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Projeksiyon cihazı ile ilgili haksiz yere bir uyarı yazısı almıştım. O zamanki dekan yardımcısı tarafından telefonda azarlandım. Kesinlikle haksizdi ve çok terbiyesizce davrandı. Çok kızdım ve kendisi ile olan tüm iletişimimi kestim, yıllar sonra kendisi bana selam vermeye başladığında ben de vermeye başladım” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Kadro verilmemesi/Siyasi ayrımcılık /Objektif ve bilimsel olmayan yaklaşımlar” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Arazi çalışması yürüttüğüm sırada bir telefonla görev sürem uzatılmadığını öğrenmek/ Mahkeme ile Üniversiteye döndükten sonra çalışma arzumun hala eksik olması” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Araştırma görevlileri arasında rekabet (yayın sayısı, ODTÜ mezunu-değil karşılaştırması)/ mesai, senet vb baskısı/mobbing” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Olumsuz olarak gördüğüm noktalar daha önce de belirttiğim gibi daha çok eşitlerimle yaşadığım sıkıntılar oluyor. Tek tek pek çok travmatik deneyimim oldu. Burada detaylarını paylaşmak istemiyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Yüksek lisans tezimin teslimi sürecinde yaşananlardır; danışman hocanın ilgisizliği nedeniyle tezde çıkan sorunların sorumluluğunu tamamen benim üzerime yıkıp bana açıkça “sen benim verdiğim düzeltmeleri yapmadın” demesidir. 35. md. görevlendirmesi almadan önce ilk atandığım yerde” dönünce yrd. doç. kadronun onaylanacağını sanma”, YÖK’ten tepemize indin, biz seni sınavla almazdık tehditleri.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Yeterlilik sınavımı hocanın yerine her hafta benim girdiğim lisans dersinin bulunduğu güne koydum ki o hafta derse hazırlanmayayım” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“İkinci öğretim sınavına girmek: dönüş aracımız yoktu, kampüste başka araç da yoktu. Tez yazımında kütüphane izni verilmemesi, üstüne bölüm başkanı tarafından sicilleriniz bende şeklinde tehdit edilmem. Yeterlik döneminde kimsenin sizi sormaması:) tezi bitirene hediye verilmesi.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Çok çeşitli rahatsız edici ve çalışmayı zorlaştıracı baskılar” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Gözetmenlik sırasında hocanın uygun olmayan bir dille sınıfta uyarısına maruz kalmak, fakültede farklı birimlerin veya kişilerin sorumluluk alanlarına giren kimi konularda iş yapmak durumunda kalmak, zaman zaman vakit geçirecek sosyal tesis sayısının yetersiz oluşu.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Yukarı anlattığım üzere selam vermediğim için dekana şikayet edildim. Üniversite içindeki ÖYP koordinatörü araştırma görevlilerine açık bir toplantıda eleştirdiğim için sert tepkiyle karşılaştım. Yine yukarıda anlattığım üzere asistan olmayan bir öğrenciyle yaşadığım sorunda, meselenin kendisi ya da karşıdaki kişinin hatası üzerinden tartışılmayıp “bölüm üyesi” (yani klasik bir “biz bir aileyiz” retoriği dinleyerek) olmam nedeniyle doğrudan benim aktif tavır alıp geri adım atmam beklendi. / Doktora yeterlilik sınavı önümüze bir tehdit olarak getiriliyor. Bir görevi reddettiğinizde “böyle giderse” yeterlilikten geçemeyeceğiniz veyahut tezi tamamlayamayacağınız ima ediliyor. / Dersi asiste etmeyip baştan sonra verdiğim halde -asistanın ders vermesi yasak olduğu için- ders ücretini alamıyoruz. Daha kötüsü bu bizi arada bırakıyor. Dersin resmi sorumlusu olmadığımız için öğrencilerle de problem yaşıyoruz.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İşten atılmakla açıkça tehdit edilmek, mesai saatlerine birebir uymamın istenmesi, memur, müstahdem gibi çalışanlardan sürekli (hocaların yanında bile) azar işitmek” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Aynı dönemde aşırı ders yükü, bölüm içi faaliyet ve idari görevlerden dolayı psikolojik sorunlar yaşadım./Bir hocanın yanında gittiğim derslerde gerekli işleri yapmadığım gerekçesiyle azarlandım./Giyim kuşam nedeniyle uyarıldım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Senet sıkıntısı. Karşılaştığım mobbing’e (“buradan git, muvafakatnamede yardımcı oluruz”) rağmen istifa edememem. İstifa edersem ne kadar para ödemek zorunda kalırım hesabı. /Bir yıla yakın süredir Ar. Gör. Dr. olarak kalma. Kadro bulmanın yıllar alabileceğinin farkında olma/İmza zorunluluğu ve tarafıma bir araştırmacı-akademisyen olarak değil de denetlenmesi gereken eleman gözüyle bakılması.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Bir defa haksız olduğum bir konuda yapılan uyarıda kantarın topuzu bölüm başkan yardımcısı tarafından kaçırıldı. Kıyasıya kavga ettik. Sonra bölüm başkanı tatlı sert araya girdi. Birer adım geri atıp öpüşüp barıştık.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Akademik özgürlüğümün engellenmesi en sıkıntılı durum olmuştu.. Bildiri yazdığım kongreye sırf kişisel sorunlarından dolayı beni göndermediler!” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Tez danışmanımın bana kızdığı her bir gündür. Bir gün resmen yerden yere vurdu o günü hep nefretle hatırlayacağım. Kişisel olarak da çok kötü sözler söylemişti. Kendimden utandım. O gün istifa etmediğime şaşarım hala. Önceleri çok kötü gelen sözlerle de alışıyor insan bölümde işin ilginç. Onursuzlaştık hepimiz bir parça.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Başka bölümden bir asistanın beni haksız yere suçlayarak dekan yardımcısına şikayet etmesi ve onunda benim savunmamı almadan beni yargılaması yaşadığım en olumsuz muameledir. / Bunun dışında enstitü kadrosunda olduğum için, enstitüdekilerin bize burslu öğrenci gözüyle bakmaları çok rahatsız edici. /Ayrıca, 50/d’li olduğum için hocalardan yana en ufak bir ayrımcılığa uğramama rağmen, 33/a’lı veya ÖYP’li arkadaşlarımızın yararlandıkları haklardan yararlanamamak da bir o kadar çok rahatsız edici.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Hocaların kişisel işlerini yaparken ortaya çıkan hatalardan sorumlu tutulmak/hocaların sözlü şiddetine maruz kalmak/kişisel kaprisleri ve hırsları ile mücadele etmek” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Giyim tarzımın eleştirilmesi (kısa etek/tayt)/En ufak hata/itiraz durumunda alınan tavırlar/ Hiç de değerli olmadığımızı hissettiren olaylar” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Mobbing. Özellikle 50d gibi hiç bir güvencesi olmayan kadro tipi araştırma görevlilerinin başına gelebilecek en kötü olaydır akademik camiada.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Ağır hakaret ve tehdit, uyarı cezası alma, kadro dışı bırakma...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Ağlatılmak” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Neredeyse tamamen sekreterlik işleri ile uğraşmak. /Sürekli sınıflarda projector kurmak vs. teknik işlerle uğraşmak. Sürekli sınav gözetmenlikleri.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Kendi imkanlarımla ve üniversite dışı burslarla bulduğum yurt dışı araştırma-eğitim imkanı için talep ettiğim iznin idari işlerin yoğunluğu ve bu işleri yapacak araştırma görevlisi ihtiyacı dolayısıyla reddedilmek istenmesi. Çeşitli özlük hakları gasp edilen arkadaşlarımızın hakkı için örgütlenme çabalarımız nedeniyle uğradığımız mobbing/ Yaptığımız akademik çalışmalarımızın üniversiteyi ve çalıştığımız birimi ilgilendirmediği ve bir devlet memuru olduğumuzun defaatle hatırlatılması” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“İşe geliş gidiş saatleri ile ilgili uyarı aldım/mobbing yaşadım/huzursuz tartışmalar, kavgalar” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Dekanlık karşısında haksız olma hissi, konuşup derdini anlatamamak. Odamın masasını perdesini vb. paramla almış olmam gerekmesi. Bu işin normal karşılanması... Torpil işleri sorulduğunda, imalı yapacak bir şey yok tepkileri... Danışman hocamla arası iyi olmayan hocalar tarafından henüz tanışmadan aşağılanmak, suçlanmak. Danışmanın bilgisayarla ilgili tüm işlemlerinin tarafımdan yapılması. Danışmanımın bilimsel paylaşım yapamamak” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Görev sürem bittiği zaman okula dava açtığım için idari personel tarafından sanki suçluymuşum gibi davranıldı.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Dedikodu çok fazla ./Çalışma ortamı bozuk” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Görev dışında ilgisiz birçok angarya işin yüklenmesi. Çalışma konusunun dışında laboratuvar görevi verilerek bıktırılmak. İdarecilerin, özellikle enstitü müdürlerinin, araştırma görevlilerini para ile tutulmuş taşeron işçi gibi görmeleri.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

IV-DEKANLIK, BÖLÜM VE ÖĞRETİM ELEMANLARIYLA İLİŞKİLER

4.1. Üç Tip Dekan: Anlayışlı, Uzak, Otoriter

“Çalıştığınız birimde dekan/müdürün size yaklaşımı nasıl? Neler söylemek istersiniz?” sorusuna önemli bir kısmı dekanla pek iletişim içinde bulunmadıkları veya anlayışlı olduğu yönünde yanıt vermektedir:

“Çalıştığım birimde dekanın bize yaklaşımı son derece **az diyalog** üzerinden minimum sorun çıkartacak şekilde gerçekleşmektedir. Araştırma görevlilerinin **sorunlarını dile getirdiğim toplantılarda dekan tarafından hoş karşılanmam.**”, “Dekanı neredeyse hiç görmedim.”, “**Dekanın tüm asistanları tanıdığımı düşünmüyorum.**”, “İyi. Sorun çözme odaklı yaklaşımlar genelde. Danışmanımın muhatap olmasını sağlıyorum.”

Olumsuz ifadelerin başında “memur gibi”, bize “sekreter gibi davranıyor” gelmektedir.

Yazılan ifadelerden çıkarılacak ilk sonuçlardan biri ortak veya tipik bir dekan tipi veya tavrının olmadığıdır. Bir kısmı araştırma görevlilerine karşı olumlu tutum içinde olmakla birlikte, çoğu bulunduğu konumun “medeni” ilişkilerine haiz bulunmamaktadır:

“Şu anki dekanımızın **oldukça “domestik”** olduğunu söylemek mümkün. **Fazlaca “anne” tavrı** var, doğrudan herhangi bir sorun yaşamıyoruz. Ancak randevu alıp odasına öğrencilerle bir konuyu görüşmek için gidince **“bakın normalde böyle gidemezsiniz dekana haaaaa, benim kıymetimi bilin”** tavrı var. **“Bahşediyor”** yani. Türkiye’de hemen tüm yöneticilerde görebileceğiniz **nobranlık ve kompleksler** onda da var. Ama bunu bastırmaya ve sıcak ve sevimli gözükmeye çalışıyor. Arada **bir de bahsettiğim “lapsus”lar geliyor.** Neyse bu da bir şeydir:)”

Bir yanda genel bir “kabalık”, diğer yanda “örtülü itiraflar/sevecenlikler” yaygın bulunmaktadır.

“Çalıştığınız birimde dekan/müdürün size yaklaşımı nasıl? Neler söylemek istersiniz?” sorusuna verilen yanıtlar:

“Şu anki Dekanımız ile sadece gerektiğinde karşılaşıyoruz.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Sekreter gibi davranmaktalar” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Dekanımız genç kadroyu koruyor, ezilmemize izin vermiyor bu açıdan çok şanslı olduğumuzu söylemem gerekir.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Dekanla çok etkileşimimiz olmuyor. Dekanlığa gittiğimde “ne işin var burada?” hissini yaşadığımı söyleyebilirim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Dekanın bizlerin memur olduğumuz yönünde bir düşünceye sahip olduğunu ve her zaman bölümde görevimizin başında olmamız gerektiğiyle ilgili bir görüşü olduğunu düşünüyorum. Kişisel anlamda bir iletişimim olmadı.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Mobbinge uğruyorum. Şu an iletişimimiz yok.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Şu anki dekanımızın oldukça “domestik” olduğunu söylemek mümkün. Fazlaca “anne” tavrı var, doğrudan herhangi bir sorun yaşamıyoruz. Ancak randevu alıp odasına öğrencilerle bir konuyu görüşmek için gidince “bakın normalde böyle gidemezsiniz dekana haaaaa, benim kıymetimi bilin” tavrı var. “Bahsediyor” yani. Türkiye’de hemen tüm yöneticilerde görebileceğiniz nobranlık ve kompleksler onda da var. Ama bunu bastırmaya ve sıcak ve sevimli gözükmeye çalışıyor. Arada bir de bahsettiğim “lapsus”lar geliyor. Neyse bu da bir şeydir:)” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Memur gibi.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Fakültemde müthiş bir gerilim var hocalar arasında. Bu durumda herkes herkesi bizden ve onlardan gibi mantıkla ayırıyor. Dekan işlerin yürüyüş tarzına dair tüm uyarıları, asistanların yaşadıkları zorluğu dile getirmelerini sanki kendine yapılmış bir saldırı olarak algılıyor.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Gayet olumlu ama insanların içini bilemiyorsunuz tabi.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Çalıştığım birimde dekanın bize yaklaşımı son derece az diyalog üzerinden minimum sorun çıkartacak şekilde gerçekleşmektedir. Araştırma görevlilerinin sorunlarını dile getirdiğim toplantılarda dekan tarafından hoş karşılanmam.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Son derece olumlu.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Düşmanca” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Diğer fakültelere göre daha demokratik bir fakültemiz var ancak hiyerarşik yapı her zaman kendini hissettiriyor ve birçok işin ilerleyişini ve kalitesini bozuyor maalesef.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“İyi bir ilişkimiz olduğunu söyleyebilirim.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Anlayışlı ve açık bir iletişim kuran biri. Taleplerimizi en olumlu biçimde çözümlemeye çalışan bir yönetim.”(ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Kendi üniversitemde dekanın tavrı destekleyici ve olumlu.”(ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“35.madde ile görev yaptığım üniversitede baskıcı ve yıldırıcı.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Dekanı ayda yılda bir görürüz, bir yaklaşımı yok.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Dekanla şimdiye kadar bir münasebetim olmadı.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Benim varlığımdan pek haberdar değiller, çünkü ilgilenecek vakitleri yok.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Enstitümüzde şu ana kadar hiç bir arkadaşımın yöneticilerle veya hocalarla bir problem yaşadığını görmedim. Bize yaklaşımları daha çok arkadaş gibi olduğu için her konuda anlayışlı oluyorlar.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Oldukça soğuk ve asistandan çok öğrenci gibi davranılıyor.. Angarya işler memuru olarak davranılıyor” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“İdari amirim akademik konularda rektörlükteki akademik personelden (rektör danışmanı, rektör yardımcısı) daha anlayışlı ve izinle ilgili bir sorun yaşadığımda “biz seni bir gün idare ederiz, kalanını da yıllık izninden kullanırsın, sen araştırmayı yap” diyecek kadar da araştırmam konusunda beni teşvik ediyor. Ancak memurlarının yapması gereken (onların görev tanımında yer alan) ve yapmadığı işleri araştırma görevlilerine iteleme konusunda çok iyi bir performans sergilediğini görüyorum, bu nedenle anlayışının ve teşvikinin yalancılıktan olduğunu hissediyorum. Rektörlükteki akademik personel bize kesinlikle yukarıdan bakmıyor, diyalog kurma konusunda kesinlikle sorun yaşamıyoruz, ancak diyalog kurmak sorunlarımıza herhangi bir şekilde çözüm olmuyor.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Klasik; seçim öncesi adımla hitap etmeler, seçim sonrası selam almamalar...” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Dekan adil değildi ve kayırmacılık yapıyordu...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Belirsiz bir tutum. Kimi zaman sıcak kimi zaman soğuk davranışlar.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Dekan ile görüşmemiz mümkün değil, randevu bile alamıyoruz. Görüştüğü kişilere ise sadece bağırtıyor, odasından her çıkan ağlayarak çıkıyor. Bizim sorunlarımız konusunda görüşü nedir öğrenemiyoruz.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Dekanın yaklaşımı mesai saatleri konusunda oldukça sert. Her zaman özverili bir çalışma bekliyor bizden.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Bireysel olarak karşılaştığımızda sıkıntısız.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Dekanın tüm asistanları tanıdığını düşünmüyorum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Çalıştığım enstitüde en kabul edilemez davranışlardan biri, idarecilerin araştırma görevlilerini sanki kendi çalışanları gibi görmeleri ve her istediklerini yaptırabilecekleri kanısında olmalıdır. İdareciler, özellikle atama ile gelenle, üniversiteyi bir kamu kurumu değil de özel mülkiyetleri, oturdukları koltuk ve genelde atama ile haksızca geldikleri makamları hiç bırakmayacakları şahsi yerleri gibi görmeleri sonucunda birçok araştırma görevlisine kendi özel işçileri gibi davranmaktadırlar. Aslında yaptıkları davranışlar kendi özel işçilerinde bile ahlak dışı sayılır. Yukarıda belirttiğim özelliklere sahip idarecilerin yaklaşımı araştırma görevlilerine nasılsa, maalesef bana da yaklaşımları aynı şekildeydi.”(50-d/fen bilimleri/erkek)

4.2. Bölüm ve Anabilim Dalı Başkanlarının Yaklaşımı: % 80 Olumlu, % 20 Olumsuz

Araştırma görevlilerinin büyük kısmı bölüm başkanını olumlu-destekleyici buluyor. Geriye kalan %20, yani her beş araştırma görevlisinden biri bölüm başkanının ilgisizliğinden, hiyerarşik, hatta düşmanca tutumundan yakınıyor.

“Çalıştığınız birimde bölüm başkanı ve anabilim dalı başkanının size yaklaşımı nasıl? Neler söylemek istersiniz?” sorusunun yanıtlarından seçmeler:

“İdari asistan olmama rağmen akademik çalışmalar yapmamda kolaylık sağlamaya çalışıyorlar ama bu tamamen bireysel ilişkilerden kaynaklı” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Sorunsuz, gayet anlayışlı, yardımcı” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Bölüm başkanı zaman zaman değişmekle birlikte araştırma görevlilerine “öğrenci” gibi davranıyor, sert sözcüklerle azar mahiyetinde konuşmalar yaptığı oluyor. Araştırma görevlilerinin her daim her türlü işi yapmaya hazır olmaları gerektiği gibi bir düşüncesi olduğunu sanıyorum. Akademik araştırmanın akşamları ve hafta sonu yapabileceğimiz bir iş olduğunu, asıl işimizin bölümün idari işleyişini aksatmamak olduğunu düşünüyor.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İkisinin tutumunun da çok iyi olduğunu söyleyemem. Gereksiz bir gerginlik durumu var.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Bölüm başkanımız “proje”. Okula çok gelmiyor. Fakülte dışı “hızlı” bir hayatı var. Reiki, melekler vs. gibi ilgi alanları var. O yüzden bize çok ilişmiyor” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İlgili görünmek istiyorlar ancak 35. Madde görevlileri olmasa daha iyi olurdu gibi bi halleri var” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Bölüm başkanı yeni seçildi ve herkesi kucaklayacağını söylüyor. Asistanların kadro zorlukları konusu dile getirilince elinden geleni yapacağını belirtiyor. Ancak bu konuyu kişisel gayretlerin ötesine çıkartıp, belli ilkeler doğrultusunda yürütmesi gerektiği söylenince kendisine karşı güvensizlik duyulduğundan yakınıyor. Sanki ben bir profesörüm ve sizi seven ve sizin için uğraşan bir profesörüm tavrında. Kurumsal ya da ilkesel bir anlayış yerine kişisel. Anabilim

dalı başkanımıyla ayda iki kelime etmiyoruz. Kendisi zaten asosyal biri olduğu gibi fakülteye uğramıyor. Ayrıca üniversitenin başka bir biriminde de görevli.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Bu çok karışık bir ileri iki geri veya havuç sopa oynuyoruz.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Son derece olumlu.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Düşmanca” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Diğer fakültelere göre daha demokratik bir fakültemiz var ancak hiyerarşik yapı her zaman kendini hissettiriyor ve birçok isin ilerleyişini ve kalitesini bozuyor maalesef.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Doktoram bittikten sonra daha mantıklı yaklaşımaya başladı.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Bölüm başkanımız aynı zamanda anabilim dalı başkanı olduğu için sürekli iletişim halindeyiz. Dersler, güncel konular ve her türlü sıkıntıda destek olan, makul çözümlerle bizleri mağdur etmeyen, yapıcı bir bölüm başkanımız var bu konuda oldukça şanslıyız.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“İlgisiz umursamaz, hiyerarşik, meslektaş olarak görmeyen” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Anabilim dalı başkanı görece işbirliğine daha yakınken bölüm başkanı araştırma görevlilerini maaş alan –bir biçimde- çalıştırılması gereken iş güçleri olarak algılıyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“ÖYP’ li olduğumuz için varlığımızla yokluğumuz bir.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Genel olarak saygılı.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Bölüm Başkanımız otoriter eğilimleri olan, ancak tepkiyle karşılaştığında makul bir tutum içine giren biridir.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İyi. Danışmanımı muhatap etmeye gayret ediyorum.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“İdari birimde çalıştığım için iş nedeniyle bu kişilerle muhatap olmuyorum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Şu anki birimde 35.madde ile görevlendirildiğimden, bariz bir yaklaşım farkı var kendi asistanlarına daha anlayışlılar. Şu anda bana doktoramı bitirip bir an önce gitmem konusunda baskı yapıyorlar. Mobbingin her türlüünü hem taşrada hem büyük şehirde yaşadım. Bazen bırak bu işleri diyorum ama direniyorum işte.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Genel olarak nezaket içinde ve sevgiyle ama sahte olduğunu anlamak çok zaman almıyor...” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Akademisyen olarak görmüyor. Teknik görevli gibiyim hocanın gözünde. Akademik uğraşlarımla ilgili soru sormak için gittiğimde sürekli yapmam gereken teknik işler bana hatırlatılıyor.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Bölüm başkanımız çok iyi bir kişi her zaman bize iyi yaklaşımda bulunmuştur.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Sürem dolduğu anda ilişimin kesileceğine eminim” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Bizi rakip olarak gördüğünden; var olmamızı bile istemiyor.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Son derece pragmatik. İşler yürüyorsa tamam, kimse sizin akademik çalışmalarınızı, bundan sonra ne yapacağınızı düşünmüyor.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Gayet seviyeli, olması gerektiği gibi.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Bölüm başkanımızın yaklaşımı gayet olumlu, sorunlarımıza karşı duyarlı.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Fena sayılmaz, aramız iyidir. Ancak rahat konuşabildiğimiz biri değil. Genelde haklı veya haksız, konuşmadan hep haksız çıkarsınız.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Bölüm başkanının benden nefret ettiğini, en azından benim öyle hissettiğimi söyleyebilirim. Kendisine yakın olan araştırma görevlilerini kayırarak, ben ve benim gibi haksızlıklara itiraz eden araştırma görevlilerine ve hatta hocalara sürekli olarak baskı politikası yürütmektedir. Görev dağılımını adaletli yapmamakta, her fırsatta mobbing unsuru oluşturacak hareketlere devam etmektedir. Doktora/yüksek lisans danışmanlığı, tez önerisi, burslar, yurtiçi/yurtdışı akademik faaliyetler vb konularda her zaman kendimi değersiz hissettirmektedir.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Sıkıntılarımızı dinliyor, ortak oluyor gibi gözüktüp, her zaman hocaları savunup, araştırma görevlilerine tehditvari yaklaşımları var. Bir isteğimiz olduğunda, ben bunu hocalara iletemem deyip, sonuçta dosyalarınız o hocaların önüne gidecek, kariyerinizi yakmayın tepkisiyle karşılaştığımız olmuştur.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Bölüm başkanı ve anabilim dalı başkanı sürekli kadroya geçirilmem için çaba göstermektedir. Sorunlarımı ilgilenmektedir. İşlerde sorun yoksa, aradığında buluyorsa sorun yok. Ama duyduğu her şeye araştırmadan inanıp ona göre davranıp hareket ediyor. Ama ihtiyacı varsa bizden iyisi yok.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Bölüm başkanı genelde tarafsız olduğunu yansıtmak istese de, maalesef yönetimin istediği dışına çıkamamaktadır. Anabilim dalı başkanı ise yukarıda belirttiğim idareci tipinden daha beter bir durumda. Anabilim dalı başkanlığının kendisine ait olduğunu ve hiç gitmeyeceğini düşünen, imparatorluk döneminde yaşaması gereken bir şahsiyet.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

4.3. Bölüm Öğretim Üyeleri İle İlişkiler: İyi Olanı Var, Uzak Olanı Var

Araştırma görevlilerinin dillendirdiği yaygın ifadelerle göre öğretim elemanlarının

1. Bir kısmıyla iyi ilişkiler,
2. Bir kısmıyla mesafeli-hiyerarşik, hatta
3. Bir kısmıyla da düşmanca ilişkiler yaşanmaktadır.
4. Hocaların kendi aralarındaki düşmanlıklar araştırma görevlilerine de yansıtılmaktadır.
5. Yaygın bir diğer durum da “çıkar ilişkilerinin” çoğu durumda araştırma görevlilerine karşı da yansıma bulmasıdır. İşler yürüyorsa iyi, yürümüyorsa sorunlu bir tavırla karşılaşılmaktadır.

“Çalıştığınız birimde öğretim üyelerinin size yaklaşımı nasıl? Neler söylemek istersiniz?” sorusuna verilen yanıtlardan bu sonuçları görebiliyoruz:

“İstedikini yaptıramayanlardan birisi olur olmadık zamanlarda azar, küçük düşürme çabasına girişiyor. Bir diğeri selamı sabahı kesti. Bunun dışındakilerle iyi ilişkilerim olduğunu söyleyebilir.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Üniversite çatısı altında çalıştığım 4 yıl içinde beklentilerim epey düştü. Dolayısıyla öğretim üyelerinden yana herhangi bir sorunla karşılaşmadım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Destekleyici ve yol gösterici olduklarını söyleyebilirim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Öğretim üyeleri arasındaki sorunlar çok aleni bir şekilde ortada. Bölümümüzde çok fazla kutuplaşma var ve sürekli bir tarafa ait olmalıyız gibi bir düşünce hakim. Bu kutuplaşmaların da sadece kişisel hırslardan kaynaklandığını gözlemliyorum. Bilimsel bir ekolü savunmak adına falan zıtlaşmış değil bu hocalar. Ayrıca hocalarımız tarafsız kalan da bertaraf olur düşüncesini uygulamaya dökmektedir” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yönetimle aramdaki mobbing yüzünden öğretim üyelerinin benden istediklerini reddedemiyorum, bu bazen kötüye kullanılıyor.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Bir tanesi derste bölücülük yaptığım gerekçesiyle beni rektörlüğe şikâyet etti. Onun dışında herkesle iyi.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Ortalama. Psikolojik bir baskı söz konusu” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İnsanlarla fazla sıkı fıkı olmamaya çalışıyorum. Sevdığım ve güvendiğim hocalarım var. Onlarla oldukça yakınım. Ama diğerlerine karşı mesafeli olmak en iyisi.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Genellikle iyiler fakat hocalar arasındaki husumetten ben de etkileniyorum tabi. Yemeğe çıktığınız kişiler bile bu ilişkilerde rol oynuyor.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Çalıştığım birimde genel olarak öğretim görevlileriyle aramın iyi olduğunu düşünüyorum. Bazı hocalarımın beni sevdiklerini ve bilimsel başarılarımdan dolayı beni takdir ettiklerini görüyorum. Bazı hocalarım içinse ağzımla kuş tutsam, Nobel ödülü de alsam boş çünkü ben aşağı bir kültürün üyesi, genele ters bir etnik kökene sahibim ve onlara göre daima kötü bir insanım.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Bir kısmı ile son derece medeni ilişkiler yürütürken diğerleri angarya iş yüklemeye çalışıyor ve dolayısıyla ilişkiler bir süre sonra gerginleşiyor ve karşılıklı güven ortamı kayboluyor.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Çoğunlukla düşmanca” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Gayet iyi” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Diğer fakültelere göre daha demokratik bir fakültemiz var ancak hiyerarşik yapı her zaman kendini hissettiriyor ve birçok isin ilerleyişini ve kalitesini bozuyor maalesef.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Akademisyen kökenli olanların tepkileri iyi olmasına karşın, diğer kamu kurumlarından Öğretim Üyesi olarak gelen hocalarımızın tepkileri ve isteklerinden rahatsızlık yaşadım.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Gayet iyi.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Genel olarak olumlu. Bazıları mesai avcılığı yapıyor, telefonla ya da birebir bütün fakülteye mesai kontrolü yapıyor o can sıkıcı.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Sorun yok.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Hepsinin olmasa da çoğunun davranışı güzel.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“İlgisiz umursamaz, hiyerarşik, meslektaş olarak görmeyen” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Hocaların tümü neredeyse kendi görev ve sorumluluklarının tümünü araştırma görevlilerine yüklemiş bulunuyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Hocalar ÖYP li olduğumuz için çok fazla usta-çırak ilişkisi içine girme, hoca yetiştirme gibi özellikleri bize sunmuyorlar.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İstisnai örnekler dışında rahatsızlık verici bir durum yok. İstisnai duruma da örnek vereyim: Şu anda emekli olan bir profesör kendisine selam vermeyi reddettiğim için önce benimle kavga etti, sonra da beni dekana şikayet etti.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Asistan olarak her işi yapmamız bekleniyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Öğretim üyelerinin yaklaşımı genel olarak olumlu. Sıkıntılarımı anlıyor ancak herhangi bir çözüm getiremiyorlar.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İş arkadaşı değiliz. Uyarına gelince öğrenci, gelmeyince memuruz. Biz yeterince işimizi yapsak Kürt sorunu çözülür.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“İdari birimde çalışıyorum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Genel olarak hocalarımız sıcakkanlı ve iş yaptırma meraklısı değiller, memnunum” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Herkes oldukça samimi ve içten görünmekte, ancak dedikodunun ve ikincil kaynakların fazlaca dikkate alındığını biliyorum” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Empati yetenekleri yok. Sosyal iletişim becerilerini kaybetmişler. Espriden anlamıyorlar. Yemeğe giderken fakirler, sefiller diye sesleniyorlar. Bir tek islerine odaklanabiliyorlar. Hem idari işleri yapmamızı, aynı anda gece 3 lere kadar ders çalışmamızı, yeri geldiği zaman uyumamamızı söylüyorlar. (çünkü zamanında kendileri de öyle yapmışlar). Üstüne üstlük bunlardan keyif alıp, sürekli güler yüzlü olma konusunda ısrar ediyorlar (kendileri gülmüyor ama) Kendi yasadıkları monoton hayat tarzını bize de empoze ediyorlar. İşkolikler. Sosyal yaşantıları pek yok. Adam yerine koymuyorlar. Örn: Bölümde bulunan müstahdem, yapması gereken temizlik işlerini yapmıyor, mutfakta görevde yükselme sınavı çalışıyor. Hocalarda kendi isini yapmayan müstahdemi ders çalıştığı için tebrik ediyorlar ve onu bizlerle kıyaslıyorlar. Daha yazacak çok şey var, ama sanırım bu kadarı genel fikir vermeye yeterli.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“İşlerini yaptığın zaman güler yüzlerine doyum olmuyor ama en ufak itirazda sizden kötüsü yok!” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Bazı kendini bilmez yardımcı doçentler kendilerini akademik kadronun en üstünde gördükleri için bizi her fırsatta aşağılamıştır. Zamanında bizim durumumuzda olduklarını unutmuşlar ve bir tez teslim etmek ile dünyayı kurtardıklarını sanıp bizi sürekli küçük görmüşlerdir.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Çalıştığım bölümde öğr üyesi var ama hiçbirinin idari görevi yok. Bölümü (politik bağlantılarından ötürü) öğr gör’ler idare ediyorlar ve bilimsel niteliklerin çok uzağındalar. Bu bağlamda en büyük sıkıntı mesleğin temel ilkeleri üzerinde konuşmaya başlandığında çıkıyor. Hemen bir asistan olduğunuzu hatırlamak zorunda kalıyorsunuz. Bu da akademiye olan umudunuzu tükettiğinden performansınızı etkiliyor. Öte yandan, bazı Öğr. Üyelerinin de mobbing uygulamalarına maruz kalan insanlar tanıyorum.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Akademik ve idari işler konusunda yardımcı olabileceğimizi düşündüklerinde oldukça kibar ve samimi gözükürlerken diğer zamanlarda pek umurlarında olmadığımızı düşünüyorum.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Bir sıkıntı yaşamıyorum.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Genel olarak kendilerine saygılı bir şekilde yaklaşıyorum bu da bazen gerekli olmayan işlerin de üzerime kalmasına sebep oluyor. Beni bazen türlü konularda yetersiz gördüklerini hissediyorum, sürekli olarak kendilerinden örnekler veriyorlar bu tip durumlarda. Bazen kendilerinin hoca olmalarına rağmen benimle tuhaf bir yarış içinde olduklarını da düşündüğüm oluyor. Kazandığım başarılar, aldığım ödül yahut övgüler onları rahatsız edebiliyor ve sevincimi paylaşamadığım çok oluyor...” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Gayet iyidir. Ancak araştırma görevlilerinin mevcut durumundan bir haber birçoğu.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“İdareye yakın olan hocaların tepkisizliği devam etmektedir. Kötü bir yaklaşımları yoktur ancak gözle görülür mobbing’e tepkisiz kalmaktadırlar. Haksızlıklara ses çıkaran hocalarımdan her zaman destek gördüm, sıkıntılarımı dinlediler.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Genelde çok iyiler. Ama bölümde yaşanan stres ve parçalama nedeniyle sıkıntılar olabiliyor.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Öğretim üyelerinin çoğunluğu (%90), bilhassa yönetici olmayanlar, araştırma görevlilerine iyi davranmaktadırlar. Sonuçta ilgisiz de olsa laboratuvarına girmeniz işini görmektedir.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

V-BORÇLANMA, SÖZLEŞME VE KADRO SORUNLARI: GÜVENCESİZ, BELİRSİZ, DÜŞÜK MAAŞLI AKADEMSİYENLİK

5.1. Doktoralı Araştırma Görevlileri Kadro Kaygısı Taşıyor

Araştırma görevlilerinin %51'i "*Şu andaki tahmininize göre, doktora sonrası da üniversitenizde işe devam edebilecek misiniz?*" sorusuna "Belirsiz, bilemiyorum" veya "sözleşmem bitecek" diye yanıt vermektedir. Sadece %27'si doktora sonrası kadro bulabileceği kanaati taşımaktadır.

Tablo 24: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin doktora sonrası kadro beklentileri

Şu andaki tahmininize göre, doktora sonrası da üniversitenizde işe devam edebilecek misiniz?		
	Sayı	%
Evet, kadrom olacak	34	26,6
Kadro sıkıntısı olacak gibi	28	21,9
Hayır, sözleşmem bitecek	30	23,4
Belirsiz, bilemiyorum	36	28,1
Total	128	100,0

Sadece mevcut doktoralı araştırma görevlilerinin yanıtları dikkate alınırsa da % 32'si kadrosunun olacağı kanaatinde olup, % 68'2 si ise kadro kaygısı taşımaktadır.

Tablo 25: Araştırmaya katılan doktoralı araştırma görevlilerinin doktora sonrası kadro beklentileri

(DOKTORALILAR) Şu andaki tahmininize göre, doktora sonrası da üniversitenizde işe devam edebilecek misiniz?		
	Sayı	%
Evet, kadrom olacak	6	31,6
Kadro sıkıntısı olacak gibi	8	42,1
Hayır, sözleşmem bitecek	2	10,5
Belirsiz, bilemiyorum	3	15,8
Total	19	100,0

(22 Doktoralıdan 19'u yanıtlamış bulunuyor.)

Araştırma görevlilerinin %16'sı doktoralı olup henüz yardımcı doçentlik kadrosuna geçememiştir. Doktoralı olarak ortalama bekleme süresi 1,4 yılı bulmuş olup % 30'u iki yılı aşkın bir süredir kadro beklemektedir.

Tablo 26: Araştırmaya katılan doktoralı araştırma görevlilerinin yardımcı doçentlik kadrosunu bekleme süreleri

DOKTORALI Araştırma Görevlisi İSENİZ, kaç yıldır yardımcı doçentlik kadrosu bekliyorsunuz?		
	Sayı	%
Henüz yeni doktoralıyım	4	21,1
0,6	2	10,5
1	6	31,6
1,5	1	5,3
2	3	15,8
3	1	5,3
4 yıldır	2	10,5
Total	19	100,0

(22 Doktoralıdan 19'u yanıtlamış bulunuyor.)

Doktoralı araştırma görevlilerinden % 80'i bölümde kadro bekleyen başka kişilerin de olduğunu, % 55'i bölümde kendisiyle birlikte 2 veya daha fazla araştırma görevlisinin kadro beklediğini belirtmektedir.

Tablo 27: Araştırmaya katılan doktoralı araştırma görevlilerinin bölümlerindeki diğer doktoralı öğretim elemanı sayısı

SİZİN DIŞINIZDA bölümünüz kadrosunda yardımcı doçentlik bekleyen DOKTORALI kaç öğretim elemanı (ar. gör., ögr.gör., okutman) daha var?		
	Sayı	
Benden başka yok	4	18,2
1	6	27,3
2	5	22,7
3	1	4,5
4	1	4,5
5	1	4,5
6	1	4,5
7 kişi	1	4,5
Toplam	20	90,9

(22 Doktoralıdan 20'si yanıtlamış bulunuyor.)

5.2. Borçlanma Senetleri: “Uykularım Kaçıyor”

50/d'lilerin de bir kısmı ile ÖYP'lilerin hemen tamamı 120-162 bin TL borçlanma senedi imzalamış bulunuyor ve bundan dolayı bunların tamamına yakını büyük bir kaygı taşıyor. Borçlanma senedi imzalayanlardan sadece küçük bir kısmının kaygıları, eğer ilgili üniversitede çalışmak istiyorsa ve yardımcı doçentlik kadrosu da verilecekse düşük bulunuyor.

“Borçlanma senedi nasıl bir etki yaratıyor?” sorusuna verilen yanıtlardan çıkarılacak temel bir sonuç, çok ciddi bir kontrol aracı olarak işlev gördüğüdür. Araştırma görevlileri, mevcut durumda bir şeye itiraz ederken, borçlanma senetlerini dikkate almak durumunda kalıyorlar. Bunun politik bir baskı aracına dönüşebileceği kaygısı da ifade ediliyor.

Bu sorun **“ÖYP’li iseniz veya kadronuzun olduğu üniversiteye karşı her hangi bir borçlanma senedi imzalamışsanız, bu borçlanma nedeniyle kaygılanıyor musunuz, neler hissediyorsunuz?”** sorusuna verilen yanıtlardan daha da net bir şekilde görülmektedir:

“Doktoram bittiği halde 4 yıldır yardımcı doçentlik kadrosuna atanamadım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Değilim ancak YOK burslusu olduğum için borçluyum. Bir tur is güvencesi olarak görmek durumunda kaldığım bu halin, ileride politik nedenlerle bir baskı mekanizmasına dönüşebileceğinden kaygılıyım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Senetim var ama şu an için başka bir planım olmadığı ve geri döneceğim için kaygım yok” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Evet, imzaladım ve kaygılıyım. Durumlar nasıl gelişir bilmiyorum ama bu konuyla ilgili dava açma düşüncem var.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Evet, böyle bir senet imzaladım. Bu senet nedeni ile kaygılanıyorum. Herhangi bir olumsuz nedende önümüze bir tehdit unsuru olarak konulacağını düşünüyorum.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Hayır, kaygılanmıyorum. Kocaeli Üniversitesine gitmeyi düşünüyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Hayatımın en büyük sıkıntı konusu imzaladığım 150 milyarlık senet. Eşim de öyp’li olduğu ve başka ildeki bir üniversitede zorunlu görev yapacağı için bütün özel planlarımızı doktora bitiminde bu durumların netleşmesine bırakıyoruz. 30 yaşından sonra zorunlu olarak şehir değiştirmek, başka bir iş ortamına girmek, özel hayatı da baştan sona yeniden örgütlemeyi gerektirecek. 150 milyarı zaten ödeyemeyeceğim için kafama takmıyorum gerçi. Taktığım şey daha çok, bütün düzenimin değişecek olması.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Kaygılanıyordum ama artık kaygılanmıyorum. Şimdiye kadar mezun olup kadro üniversitesine gitmeyen arkadaşlarımla konuştuğumda senetlerin düşündüğümüz kadar caydırıcı olmadığını öğrendim. Bu da beni rahatlattı.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Çok kaygılanıyorum. Uykularım kaçıyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Nefes aldığım her an borçlandığımı düşünüyorum. İstifanın eşiğine geldiğim anlar oldu; senetler yüzünden istifa edemedim. Senet uygulamasının mobbinge önayak olan bir uygulama olduğunu düşünüyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“ÖYP’liyim ancak zorunlu hizmet sürem uzun değil şu an yapmaktayım, dolayısıyla senetle ilgili problemim yok” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Hayır, kaygılanmıyorum. Bilakis, güven veriyor. Bakmakla yükümlü olduğum bir çocuğum var, Van’da da olsa akademisyen olmak ve geçinebilecek olmak düşüncesi Türkiye’deki bu güvencesiz araştırma görevliliği ve sonrası ile ilgili kaygılarımı hafifletiyor. Van 100. yıl ile olan ilişkilerimin problemlili olmaması da bu güvenimi sağlamlaştırıyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Kaygım düşük seviyede, zorunlu hizmetimi yapacağım bir aksilik olmazsa.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Çok kaygılanıyorum” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Oraya gitmek istesem de, sözleşme üzerimde bir baskı yaratıyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Tabii ki kaygılanıyorum. Halihazırda çalıştığım kurumda işime devam etme şansım elimden alındığı gibi, olmayan bir borç icat ediliyor. Ben zaten bulunduğum kurumda mesai yaparak memuriyetin gereğini yerine getirdiğim halde başka bir üniversiteye doktora sürem kadar borçlu olmam mantıklı değil. Ne var ki işsizlik sebebiyle bu şartları kabul edip 120.000 TL’lik bir senedin altına imza atmış durumdayım. Doktoram bitmediği takdirde ne yapacağımı bilmiyorum. Bitse de belki çalışmak istemeyeceğim, şartlarını beğenmediğim bir üniversitede en az dört yıl çalışmak zorunda bırakılacağım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İmzaladım. Açıkçası aklıma geldiği zaman unutmaya çalışıyorum. Unutamadığımda aşırı strese giriyorum ve çalışmalarına konsantre olamıyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Yukarıda gayet açık bir şekilde belirttim. O senet olmasa çoktan bu işten ayrılırdım. Kendimi köle gibi hissediyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Bu borçlanma sebebiyle tabi ki kaygı yaşıyorum. Çok yüksek bir meblağa imza attım. Düşününce çok anlamsız çünkü 3 sene için bana ödenen maaş toplam 72 milyar civarı ve ben yaklaşık 162 milyara imza attım. Sanki gittiğim üniversitede hiç çalışmıyormuşum gibi düşünülüyor. Oysa ben orada da kadromun olduğu üniversitedeki gibi çalışıyor ve emek veriyorum. Borçlandırılmam çok anlamsız. Ve dahası hocaların keyfi davranışları eğitimimizi ve dolayısıyla da bu attığımız imzaları da tehlikeye atabiliyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Son derece kaygılıyım. Programdan çıkmak ve yarıda bırakmak istediğimde bana ne olacağını hiç kimse bilmiyor. ÖYP seçiminin hatalı olduğuna eminim ve bu programda olduğum için pişmanım. Çıkma imkanım olsa bir an durmadan programdan çıkarım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Kaygılanıyorum. İmzaladığım senet uyarınca yüz yirmi bin liralık bir ödeme yapmamı isteyebilirler. Araştırma görevlisi olmamalıydım şeklinde düşünüyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Kaygılarım çok olmamakla birlikte var. Ben zaten doktora sonrası oraya gitmek istiyorum. Ancak başıma gelecek herhangi bir olay sebebiyle gidemezsem veya başka herhangi bir şey olursa yargıda hakkımı arayamayacağımı düşünüyorum. Burada ben çalıştığım için maaş alıyorum fakat herhangi bir durumda bu para benden geri alınacak. Hukuksuz bir durum var fakat ben böyle durumlarda yargının bağımsızlığına güvenmediğim için hak alabileceğimi düşünmüyorum.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Senet imzaladım. Benim korkum senetten değil de geriye döndüğüm zaman beni araştırma görevlisi doktor kadrosunda tutmaları. Çünkü daha önce mezun olup giden arkadaşlarımdan bazılarını okuldan göndermek için ellerinden geleni yapıyorlar.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Üniversiteye değil ancak burs aldığım kuruma böyle bir senet imzaladım. 50d kadrosundayım ve görev sürem 1 sene daha uzatıldı, bir daha uzatılmayacak, bu süre zarfında tezimi bitirebileceğimi sanmıyorum. Araştırma görevliliğim dolduğunda bursum da bitmiş olacak ve hem işsizlikle, hem parasızlıkla, hem burs aldığım kuruma borçlanmam nedeniyle şu an yaşadığımdan daha az olmayan bir stresle yaşıyor olacağım. Umarım bu stresler beni öldürmeden doktoramı bitirebilirim.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Kaygılanıyorum bazen, büyük bir yük sonuçta.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Okulda aldığım dersler için para ödemedim burslu doktora öğrencisiyim. Okulda çalışmaya başladığım dönemde bana eğer kendi isteğim ile bırakırsam bu paranın faiz ile geri alınacağına dair bir yazı kendi el yazım ile yazdırılıp imzalatıldı” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Borçlanma senedi imzaladım. Fazla kaygılanmadım. Çünkü nasılsa çalışarak öderim diyordum. Üniversite doktora savunmaya izin vermeyince mahkeme kararıyla doktora tezimi savundum ve yine mahkeme kararı ile görev sürem yasa dışı uzatılarak (çünkü 50/d kadrosunda Arş. Gör. Dr. olarak çalıştırıldım) borçlanma senedinden dolayı olan maddi kısım çalışarak giderildi.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

5.3. Sözleşmelilik Halleri: Uzatılmazsa “Başka Üniversitelere Bakarım”

Araştırma görevlilerinin çoğu bulunduğu kurumda kadro sorunları olabileceğini, böyle bir durumda başka bir üniversitede kadro arayacaklarını, hatta şimdiden böyle bir arayışta olduklarını belirtiyor. Diğer iki yol da özel sektöre geçmek veya yurtdışına gitmek. Kendi özel işini kurma ise çok düşük düzeyde bir seçenek oluşturuyor.

Özellikle 50/d’lilerde bu kaygılar oldukça yüksek bulunuyor.

“SÖZLEŞMENİZ UZATILMAZSA (doktoralı ise yardımcı doçentlik verilmezse), ne yapmayı düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlardan bazıları şu şekilde:

“Doçentliğe hazırlanıyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Başka bir üniversiteye geçmeye çalışacağım” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Üniversite dışında bir kurumda iş ararım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Yurtdışına gitmeye çalışırım sanırım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Üniversite dışında da bir çalışma alanı yaratabilirim; öğretmenliğe dönüş yapmak, bambaşka bir alanda sıfırdan başlamak ya da göçmenlik için başvurmak.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“33/a olduğumdan idari işler yapmayı sürdürebilirim atılmadığım sürece. Ama bu üniversite olmazsa başka üniversitelerde kadro almaya çabalamak daha anlamlı görünüyor.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Anadolu’da açılan ücra cemaat üniversitelerine giderim :)” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Fakültemin teamülleri uzatmak yönünde. Ancak olurda uzatılmazsa taşraya giden güvendiğim arkadaşlarımdan onların fakültelerinde kadro olup olmadığını öğreneceğim.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Mahkemeye giderim, işime geri dönerim!” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Bilmiyorum..Belki yurt dışına giderim..” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Zorunlu hizmetim dolana kadar üniversitede kalmayı, daha sonra ise eğitim alanında özel sektörde çalışmayı düşünüyorum.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Başka bir yerde iş aramayı” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Başka bir Üniversitede atanmak ya da Kamuda çalışmaya devam etmek” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Zorunlu hizmetim bitmiş olursa istifa ederim.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Dava açma yolunu kullanırım.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Özel sektöre geçmeyi ya da kendi işimi kurmayı düşünürüm ancak bu ihtimal oldukça düşük.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Arş. Gör. olarak devam etmek mecburiyetinde kalmak ile taşrada bir üniversitede yrd. doç. kadrosuna başvurmak arasında kararsızım. Yüksek lisans ve doktora öğrenimi gibi toplamda yök'ün belirlediği standartlara göre 9 yıl boyunca bir kentte yaşam kuran birisi için tüm bu süreç sonunda kadro sıkıntısı nedeniyle farklı bir kentte tekrar yeni bir düzen kurmasını beklemek haksız ve özel sektörde dahi çok karşılaşılmayan bir tutum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Bir biçimde geçimimi sağlamaya yönelik özel sektör veya çevirmenlik işleri bakacağım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Halihazırda seksen iki ay zorunlu hizmetim bulunuyor. Ankara'da çalışan eşimle daha sık görüşebilmek için ve burada yönetimce tarafıma gösterilen yaklaşımdan usandığım için istifa edeceğim. Ancak çıkartılacak borcu ödeyemeyeceğimi biliyorum. Bu kaygıyı uzunca bir süredir yaşıyorum. Zorunlu hizmetin iptali için mahkemeye başvurup, davanın sonucu olumlu olursa muvafakatname ya da senet hesabı yapmadan başka bir üniversitede iş bulmayı ya da akademiye bırakmayı düşünüyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Sözleşmem 1,5 yıl sonra bitecek ve ben tekrar iş arayacağım. En büyük problemim de bu güvencesiz çalışma koşulları zaten.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Sözleşmemin uzatılmayacağına adım gibi eminim, kurumum bu konuda çok başarılı ve daha önce davalık olmasına ve davaları kaybetmesine rağmen uygulamasını değiştirmeye yanaşmıyor. Her gün düzenli olarak açılan akademik kadro ilanlarını takip ediyorum, gerçi genelde kişiye özel açılmış oluyor bu kadrolar ve başvurduğumda, hatta ön değerlendirmeden birincilikle geçip sınava çağırıldığımda dahi işi herhangi bir şekilde benim almam söz konusu olmuyor. Bana sipariş kadro açabilecek kurumlarla flörtleşme halindeyim, çalıştığım pozisyonun yanında bu akademik dalaverelerle uğraşmam da üstüme ek bir yük bindiriyor, akademi dört koldan enerjimi emiyor.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevliliği ilanlarını yeniden takip ederim.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Derin bir ohh çekip, verilmiş sadakam varmış diyeceğim! Allah razı olsun, benim yapamadığımı siz yaptınız deyip ellerinden öpeceğim! Ve ertesi gün, 7/24 mesaisi olmayan, kendime ve sosyal çevreme vakit ayırabildiğim, bilim yapacağım diye beynimi kimsenin bilmediği, çoğu insanın isine yaramayan gereksiz bilgilerle doldurmayı bırakacağım bir iş seçeceğim. Hafta sonu gezip tozabileceğim, akşam mesaiden sonra eve gidip kumandayı elime alıp, yan gelip yatabileceğim, 5 milyon memurun yaşadığı sıradan bir hayatı yaşayabileceğim ”İŞ TANIMI BELLİ OLAN” bir iş seçeceğim. Mesela, müstahdemlik gibi. Üstelik 400 lira eksik almaya da razıyım.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Umurumda değil, ben çalışkan biriyim, çalışmak isteyene ve işini iyi yapana her üniversitede, her yerde iş var diye düşünüyorum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Okulun sözleşmeyi uzatmayacağına emin gibiyim. Bu nedenle geceleri uyuyamıyorum, gelecek kaygısı ile düşünüp duruyorum. Akademide kalmak en büyük isteğimdi. Ancak şimdi geriye dönüp baktığımda fark ediyorum ki akademi dar gelirli işi değil. Aristokratların, zenginlerin, beklemek için parası ve zamanı olanların işi, geçim sıkıntısı çekenlerin değil. Böyle olduğunu gördükçe ve maaş almadan duramayacağım için yurtdışında post-doc (burslu) ve burslu doktora başvuruları yapmaya başladım, ayrıca iş olanaklarına da mecburen bakıyorum. Okulda kalmayı isterim ancak ne okula ne bölüme güvenmiyorum. Geçici görüldüğümüzü söylemiştim zaten, kadro açma vb. işleri derin tanışıklıklar üstünden gidiyor, o durumda bile sabırla, örneğin iki yıl vb. işsiz gezmeyi göze alabilmek gerekiyor. İşsiz gezmeyi göze alamıyorum. Kaygılıyım, ancak güvencesizliğin ve benim kaygılarımın toplumsal olduğunu ve geniş kitlelerce paylaşıldığını biliyorum. Bu güçlü hissettirmese de yalnız hissetmiyorum. Bir zaman gelir güçlü de hissettirir belki.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Başka bir kuruma gitmeyi düşünüyorum.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Verilmedi zaten ve şuanda kadro arıyorum...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Dava açarak 33. maddeye geçirilmeyi talep edeceğim” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Yine başka bir üniversitede kariyerimi ve işimi sürdürmek istiyorum.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Özel bir üniversiteye geçmeyi” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Belki özel üniv, belki özel sektör... Ama daha keyifle yapacağım farklı bir meslek bulabilirsem, komple de ayrılabilirim sektörümden.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Yurt dışında postdoc, olmazsa özel üniversite” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Patik örüp satacağım :)” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Özel üniversitelere başvuracağım.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Mücadele edip almayı, en zor durumda başka üniversiteleri araştırmayı.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Limon satcam” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Proje de bursiyer olarak çalışıyorum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

VI-GEÇİM, AİLE, SOSYAL VE KÜLTÜREL YAŞAM KOŞULLARI

6.1. Araştırma Görevlilerinin Evlilik ve Çocuk Durumları ve Sıkıntıları

Araştırma görevlilerinden kadınların % 44'ü, erkeklerin % 38'i evli bulunuyor.

Tablo 28: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin medeni durumu

Medeni durumunuz?					
	Bekâr		Evli		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
Kadın	43	55,8	34	44,2	77
Erkek	38	62,3	23	37,7	61
Toplam	81	58,7	57	41,3	138

Evli araştırma görevlilerinin % 41'i evli olmakla birlikte yaklaşık %20'sinin çocuğu bulunuyor.

Tablo 29: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin medeni durumu ve çocuk sahibi olma durumu

Medeni durumunuz? Çocuğunuz var mı?						
	Bekâr		Evli		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hayır	77	95,1	45	80,4	122	89,1
Evet	4	4,9	11	19,6	15	10,9
Toplam	81	100,0	56	100,0	137	100,0

6.2. Araştırma Görevliliği Evlilikle Bağdaşmıyor

Araştırma görevlilerinin hemen tamamı (% 90'lar gibi) iş baskısı, sürekli okuma baskısı, aileye, evliliğe, çocuğa zaman ayıramama baskısı ve stres gibi şikâyetler ifade etmektedir. Dahası 50/d'liler geleceği ve evliliği planlamakta zorlanmaktadır.

Araştırma görevlilerinin küçük bir kısmı ise (% 5-10'u) evliliği iş ve mesleki saygınlık konularında kolaylaştırıcı görüyor.

Genel bir çıkarım yapılırsa, ana sorunu araştırma görevliliği ve doktoradan daha çok güvencesiz ve kısıtlı özlük koşulları oluşturuyor.

"Araştırma görevlisi olmak, yüksek lisans ve doktora yapmak aile veya evlilik yaşantınızı nasıl etkiliyor? Neler söylemek istersiniz?" sorusuna verilen anıtlardan bazıları:

"İşim özel yaşantımın her anını işgal ediyor. Çocuğuma karşı sorumluluklarımı yeterince yerine getiremediğimi düşünüyorum." (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Eşim ve aileme vakit ayıramıyorum. Ailemle tatillerde, esimle aksamaları yemekte görüşüp sohbet edebiliyoruz” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Özellikle doktora süreci sosyal hayatı sorunlu hale getiriyor. Eşiniz de doktora yapıyorsa veya yakınınızda doktora yapan başka insanlar varsa, kendi doktoranızın yükünü misliyle hissediyorsunuz. Doktora sürecinde psikolojik hastalıklara yakalanan birçok arkadaşım oldu. Doktoranın ruh sağlığına zararlı olduğunu düşünüyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Eşim de akademisyen olduğu için sorun olmuyor, birbirimize destek oluyoruz” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Üniversite ilk 4 ay SGK ve ise giriş yapmadan ücretsiz çalıştırdı. 5. ayda girişim yapıldı. O dönemde evliydim ve evliliğim cehenneme dönüştü. Akademide kalmak ve ideallerimi gerçekleştirmek için boşandım. Yine olsa yine boşanırmım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Özel hayatıma çok fazla vakit ayıramıyorum. Bu da beni bazen strese sokuyor.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Kendi doktoram değil ama eşimin doktorası bizi bayağı zorladı :) Ben sakın sessiz yapmıştım ama eşim çektirdi vallahi :)” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Her an her zaman bir şeyler okumam, araştırmam yazmam gerektiğini bir türlü anlatamadım ya da hala kabul etmiyorlar. Birlikte bir şeyler yapmanın hep önünü kesiyor.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Öncelikle ne zaman bitecek sorusu hep karşıma çıktı. Doktora yapan ilk kişiyim ailemde. Doktorayı bitirdikten sonra ne yapacağımı anlamaları da uzun sürdü. Tıpkı doktoranın neden bir türlü bitmediğini anlamadıkları gibi. Ancak anlamasalar da çevremdekiler üniversitede hoca olduğumu düşünerek saygı duyuyorlar. Tabii bir de bunun evlenmemi geciktirdiği için annemin üzüntü duyması var.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Boşandım... Çocuğumla ilgili ufak problemler oldu.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Geliriniz sürekli düşük kaldığı için hayatınızın verimli yıllarını pek çok faaliyetten taviz vererek, ek işlerde çalışarak ve yorularak geçiriyorsunuz. Bütün bunlar da hem aile hem de evlilik yaşantısını olumsuz etkiliyor.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“İş güvencesinin olmamasından dolayı sürekli bir gelecek kaygısı ve bunun neden olduğu stresli bir durum.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Doktoranın bu kadar uzaması ailevi yaşantımı çok yordu. Bunun çok sağlıksız olduğunu düşünüyorum. Bunun dışında tüm olumsuzluklara rağmen esim de mesleğini çok seviyor ve yaptıklarımla gurur duyuyor.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Doktora eğitimi biraz yoğun olduğu için evliliği ertelemek zorunda kalıyoruz. Ailemizle sürekli görüşmüyoruz.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Çok büyük sıkıntılar yaşadım ve yaşamaya devam ediyorum. Evliliği sürdürmek için çok çaba harcıyorum.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Olumsuz bir etkisi yok. Memnunum.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Hep evde de çalışmak zorunda oluyorum, hep yetiştirilecek bir makale, revision, proje raporu, ödev değerlendirme, okumalarım var, hiç bitmiyor, haliyle zaman zaman sıkıntı, daha fazla misafir ağırlamak isterdim, seviyorum ev ağırlamalarını kocam da sever. Önceden planladığımız pek çok şeyi benden dolayı iptal etmek zorunda kaldık. Zaman çok sıkıntı. Temizlik, yemek pek uğraşmıyorum kocamla beraber yapıyoruz o yüzden sorun olmuyor, ancak birlikte zaman geçirme konusunda sıkıntı. Sürekli stresli gergin yorgun ve çekilmez oluyorum en kötüsü o, 3 yıllık evliyiz bebek düşünüyoruz zaman zaman ancak hemen vazgeçiyoruz. Doktora bitmeden olmaz diye.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevlisi olmanın getirdiği olumsuz bir etki yok, aksine maaş ve üniversite imkanlarından yararlanabilme gibi olumlu getirileri var. Ancak doktora yapıyor olmanın olumsuz etkileri var. Mesai saatleriyle sınırlı kalmayan çalışmalar özel hayatın ve ev yaşamının aksamasına neden oluyor. Zamanın yetmemesi olumsuz bir etki.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Bok gibi etkiliyor. Yaprak misali o şehir senin bu şehir benim dolaşırken uzun ilişki yürütmek zor elbette. İmkansız yakın hatta. Eh taşrada tek gecelik ilişkiler de olacak iş değil. Mutsuzluk sebebi.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Aile hayatından çok uzaklaşıyorum zaman zaman hayattan izole bir şekilde çalışıyorum” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Eşimle ayrı şehirlerde yaşıyoruz, ne zaman aynı şehirde yaşayabileceğimiz belli değil” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Ağır iş yükü nedeniyle aileme tatillerde bile vakit ayıramıyorum. Örnek; şu anda gece saat 02.20 ve ben hala yeterliliğe çalışıyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Bu durumu öngörseydim bugün bu işe başlamazdım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevliliği yaparken normal bir hayat sürmek mümkün değildir. Kendinize ve ailenize eziyet etmektir.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Olumsuz etkiliyor. Geçim sıkıntısı ve zorunlu hizmet nedeniyle ayrı şehirlerde olma yanı sıra süregelen iş sıkıntısı ve senet baskısı nedeniyle olumsuzluklar yaşıyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Senet baskısı, süre sınırları ve güvencesizlik işler yolunda gitmediğinde büyük gerilim ve üzüntülere yol açtı.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Sürekli olarak ders çalışmak zorunda olduğumuz için özel hayatımıza çok zaman kalmıyor.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Aile yaşantıma olumsuz hiçbir yönü yok, hatta yaşamımı kolaylaştırıyor diyebilirim.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Eşimde benzer bir iş yaptığı için zamanımızın çoğu evde çalışarak geçiyor.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Ailemi bırakıp geldim bu şehre, yeni bir hayat kurmak için de biriyle tanışacak ya da tanıştığım kişiyle ilişkiyi ilerletip evlenecek kadar zamanım ve enerjim yok, kalmıyor. Kim ister ki gününün 18 saatini çalışıp, 6 saatini uyuyan, zaman zaman saçlarını bile yıkayacak zaman bulamayan bir doktora öğrencisiyle birlikte olmayı... Bir ilişkim var ancak zaman ayıramama nedeniyle uzun süreceğini sanmıyorum. Bu iş beni yalnızlaştırıyor, yalnızlaşmak da daha çok işe bağlıyor, kısır döngü yani...” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“30 yaşına gelmeme rağmen evlilik için erken gibi geliyor, evliliğe olan şahsi olumsuz kanaatim bir yana, istesem de evlenemem çünkü sözleşmem bitince ne olacağım belli değil. Bu halimle birinin daha hayatını belirsizleştirmek çok fazla. Ailemle ilişkilerim ise, hala öğrencilikteki gibi. Onlara bir türlü öğrenciliğin bittiğini bunun da bir tür çalışma olduğunu, “ders çalışmanın” benim işim olduğunu benimsetemedim.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Eşim statüsü yüksek bir iste çalışıyor ben ise yurt dışına çıkmak için kendi belgelerimle vize bile alamıyorum. Eşimin üzerinde alıyorum. Maaş bordrom yok. Sigortam yok. Kendimi çok açışlık hissediyorum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“İş stresi ev ortamını da olumsuz etkiliyor tabi ki de..” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Olumsuz. Gelecek belirsizliği en büyük problem.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Kadro durumumuz sürekli bir belirsizlik içinde olduğu için aile yaşantımız da buna paralel olarak belirsizliğe mahkum oluyor. 2-3 sene sonra hangi şehirde hangi üniversitede olacağımızı hatta hangi işi yapacağımızı ne kadar kazanacağımızı öngöremiyoruz. Evli olsak bile yerleşik bir düzeni olmayan bir hayati ucu açık bir şekilde sürdürmeye çalışıyoruz” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Pek aktif bir sosyal hayat olmuyor. Genelde sıkıntılı bir süreç oluyor.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Ailem çok mutlu, hala tam olarak doktora bitimindeki işsizlik durumumu onlara söylemedim. Ara ara bahsetsem de net olarak bir şey demek istemiyorum. Gururlanıyorlar benimle.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Evlilik kararını sürekli erteliyorum. Çalışmaktan erkek arkadaşımı göremediğim zamanlar çok oluyor. Bir ailem olsa sorumluluklarımı hakkını vererek yerine getirmekten endişeliyim, ideallerim uğruna anne olmayı çok uzun süreliğine erteledim.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Sürekli olarak okulda olduğum için sevdiklerime ayırdığım vakit azalıyor, aynı zamanda sürekli literatürü takip etmek zorunda olduğum için de ev yaşantımda da bir şeyler okumak zorunda kalıyorum bu da insanı depresif yapıyor biraz” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Evlene miyoruz” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Her şeyden önce eve is getirmek demek. İşyerinde tezinize zaman ayıramadığınız için bütün bos zamanlarınızda tez düşünmek/ yazmak demek.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

6.3. Barınma Şekilleri

Erkek araştırma görevlilerinin %66’sı, kadınların %49’u kirada kalmaktadır. Kendisinin veya eşinin mülk evi olanların oranı kadınlarda %27, erkeklerde ise %14.

Tablo 30: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin barınma şekilleri.

Şu anda nerede kalıyorsunuz?						
	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ailemin yanında	14	19,2	8	13,8	22	16,8
Kendi mülküm/eşimin mülkü olan evde	20	27,4	8	13,8	28	21,4
Kirada	36	49,3	38	65,5	74	56,5
Devlet-üniv. yurdu, arş.gör.loj., konukevi	3	4,1	4	6,9	7	5,3
Toplam	73	100,0	58	100,0	131	100,0

Tablo 31: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin barınma şekillerinin cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Şu anda nerede kalıyorsunuz?					
	Ailemin yanında	Kendi mülküm/ eşimin mülkü olan evde	Kirada	Devlet-üniv. yurdu, arş. gör.loj., konukevi	Toplam
	%	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti					
Kadın	19,2	27,4	49,3	4,1	73
Erkek	13,8	13,8	65,5	6,9	58
Görev Konumu					
33/a	11,1	25,0	61,1	2,8	36
ÖYP	14,3	14,3	62,9	8,6	35
50/d	21,7	23,3	50,0	5,0	60
Alanı/Enstitüsü					
Sosyal Bil.	16,5	21,6	57,7	4,1	97
Fen Bil.	17,6	20,6	52,9	8,8	34
Toplam	16,8	21,4	56,5	5,3	131

Araştırma görevlilerinin aylık ortalama harcaması, 1.961 TL'yi bulmaktadır. Erkeklerin toplam masrafları, kadınların ise barınma masrafları bir miktar daha yüksek bulunmaktadır.

Tablo 32: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin yaptıkları aylık harcama miktarları

	Kira, elektrik, su, gaz, apartman aidatı için ne kadar ödeme yapıyorsunuz? (TL/Aylık)	Tahmini AYLIK NE KADAR HARCAMANIZ oluyor (yatırım veya biriktirdikleriniz hariç, aylık TOPLAM kaç lira harcıyorsunuz? (TL/Aylık)
Kadın	831	1949
Erkek	779	1974
Total	807	1961

Sırayla en az masrafla geçinme şekli yurttan kalmadan başlayıp aile yanında kalma, kendi mülk evinde kalma, kirada kalma şeklinde artış göstermektedir.

Tablo 33: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin barınma şekillerine göre yaptıkları aylık harcama miktarları

Barınma Şekline Göre Barınma Masrafları ve Aylık Harcamaları		
	Kira, elektrik, su, gaz, apartman aidatı için ne kadar ödeme yapıyorsunuz? (TL/Aylık)	Tahmini AYLIK NE KADAR HARCAMANIZ oluyor (yatırım veya biriktirdikleriniz hariç, aylık TOPLAM kaç lira harcıyorsunuz? (TL/Aylık)
Ailemin yanında	590	1706
Kendi mülküm/eşimin mülkü olan evde	601	2045
Kirada	948	2027
Devlet-üniv. yurdu, arş.gör.loj., konukevi	396	1617
Total	807	1961

6.4. Otomobil Sahipliği: Erkek Kadın Benzer Düzeyde

Otomobil sahipliği, erkek ve kadın % 40-43 düzeyinde bulunmaktadır.

Tablo 34: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin otomobil sahiyet durumu

Kendinize veya eşinize ait özel otomobil var mı?						
	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yok	44	59,5	32	57,1	76	58,5
Var	30	40,5	24	42,9	54	41,5
Toplam	74	100,0	56	100,0	130	100,0

Tablo 35: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin otomobil sahiyet durumlarının cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Kendinize veya eşinize ait özel otomobil var mı?			
	Yok	Var	Toplam
	%	%	Sayı
Cinsiyeti			
Kadın	59,5	40,5	74
Erkek	57,1	42,9	56
Görev Konumu			
33/a	59,5	40,5	37
ÖYP	61,8	38,2	34
50/d	55,9	44,1	59
Alanı/Enstitüsü			
Sosyal Bil.	56,7	43,3	97
Fen Bil.	63,6	36,4	33
Toplam	58,5	41,5	130

6.5. Geçim Koşulları: Maaş Değil Ancak Cep Harçlığı, Eşe-Aileye-Dış Desteğe-Borçlanmaya Muhtaç

Araştırma görevlilerinin % 46'sı ya aile ya da evliyse eşinin desteğine, maddi yardımına ve dış desteğe ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca özellikle de erkekler ek gelir arayışına zorlanmaktadır.

Tablo 36: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin geçimini sağlayabilme durumları

Geçiminizi sağlayabiliyor musunuz? Aile veya yakınlardan borç aldığınız, kredi kartları toplam bakiyesini yatıramadığınız oluyor mu?						
	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Maaşlar düşük ancak borç almadan hayatımı idame ettirebiliyorum	32	44,4	21	35,6	53	40,5
Gelir elde etmek için mecburen ek dersler/ek mesai/ek işler de yapıyorum.	7	9,7	11	18,6	18	13,7
Ek yardım veya borçlanarak sağlayabiliyorum	29	40,3	27	45,8	56	42,7
Eşimin desteğiyle	4	5,6	0		4	3,1
Toplam	72	100,0	59	100,0	131	100,0

Tablo 37: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin geçimini sağlayabilme durumlarının cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Geçiminizi sağlayabiliyor musunuz? Aile veya yakınlardan borç aldığınız, kredi kartları toplam bakiyesini yatıramadığınız oluyor mu?				
	Maaşlar düşük ancak borç almadan hayatımı idame ettirebiliyorum	Gelir elde etmek için mecburen ek dersler/ ek mesai/ek işler de yapıyorum.	Ek yardım veya borçlanarak sağlayabiliyorum	Toplam
	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti				
Kadın	44,4	9,7	45,8	72
Erkek	35,6	18,6	45,8	59
Görev Konumu				
33/a	31,6	10,5	57,9	38
ÖYP	42,9	14,3	42,9	35
50/d	44,8	15,5	39,7	58
Alanı/Enstitüsü				
Sosyal Bil.	36,7	12,2	51,0	98
Fen Bil.	51,5	18,2	30,3	33
Toplam	40,5	13,7	45,8	131

Maaşlar çok düşük bulunmaktadır. Bekâr araştırma görevlileri ailesiyle birlikte oturuyorsa, evlilerin ise eşi de çalışıyorsa kıt kanaat geçinebilmektedir:

“Geçim şartlarınız ile ilgili başka neler söylemek istersiniz?” sorusuna verilen yanıtlardan seçmeler:

“Maaşımız düşük. Hele bir de kadro ihlalleri ile hak ettiğimizi de alamıyoruz. Örneğin benim her ay 300tl hak ettiğim halde gasp ediliyor.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Genel olarak kamuda özel olarak akademide maaşlar düşük olduğu için, bireyler gelir ihtiyaçlarını farklı biçimlerde karşılamaktadır. Örneğin ikinci öğretim ek ders, özel sektöre yönelik işler vb. Bu gelişmenin arkasında maaşların düşük olması ve akademik faaliyetlere yönelik ilave harcamaların gerekli olması yatmaktadır.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Bankalar üniversiteler ile anlaşma yaparak ek hesap + kredi kartını zorunlu olarak açıyorlar.

Tabi açık veren bir bütçeniz varsa o açılan krediyi kullanıyorsunuz bir süre sonra.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Ailesiyle oturan bir bekar olarak maaş uygun. Ancak diğer mesleklere göre de maaş az.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Eşim de çalıştığı için ekonomik sıkıntı yaşamıyoruz.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Bazı araştırma projeleri kapsamında ya da bu kapsamda olmayan çeviri, anketörlük, tercüme, rapor hazırlama, arşiv ve literatür tarama benzeri ek işler yaparak geçimimi sağlıyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Borçlanmadan yaşıyorum çünkü esimden yardım alıyorum. Zaten aylık 400 TL benzin masrafım oluyor. Okuldan 1400 TL maaş alıyorum. Ben maaş diyorum ama okul buna burs diyor. Bende bilmiyorum artık ne aldığımı.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Yapılan işe göre verilen maaş gerçekten çok düşük. Sadece araştırma görevlileri değil bütün akademisyenler için aynı durum söz konusu. Fakat araştırma görevliliğinde etkisi biraz daha fazla hissediliyor. Hele de aileniz ile birlikte değilseniz.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

6.6. Gazete, Dergi, Kitap: Erkekler Daha Çok Okuyor

Erkeklerin gerek gazete satın alma, gerekse gazete okuma oranları kadınlardan daha yüksek bulunmaktadır.

Erkeklerin % 98'i, kadınların % 81'i günlük gazete okumaktadır.

Tablo 38: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin gazete okuma oranları

Gazete veya internetten gazete okur musunuz?						
	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Haftada bir-iki	14	18,9	1	1,7	15	11,3
Hemen her gün birini	26	35,1	10	16,9	36	27,1
Günlük birden fazla	34	45,9	48	81,4	82	61,7
Toplam	74	100,0	59	100,0	133	100,0

Gazete okuma konusunda uzmanlıklar açısından bariz bir farklılaşmaya rastlanmamaktadır. Ancak görev konumu açısından 33/a'lılar daha fazla gazete okumaktadır.

Tablo 39: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin gazete okuma oranlarının cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Gazete veya internetten gazete okur musunuz?				
	Haftada bir-iki	Hemen her gün birini	Günlük birden fazla	Toplam
	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti				
Kadın	18,9	35,1	45,9	74
Erkek	1,7	16,9	81,4	59
Görev Konumu				
33/a	10,5	13,2	76,3	38
ÖYP	8,6	34,3	57,1	35
50/d	13,3	31,7	55,0	60
Alanı/Enstitüsü				
Sosyal Bil.	10,1	27,3	62,6	99
Fen Bil.	14,7	26,5	58,8	34
Toplam	11,3	27,1	61,7	133

Erkeklerin % 41'i, kadınların % 22'si gazete satın almaktadır.

Tablo 40: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin günlük gazete satın alma oranları

Günlük gazete satın alır mısınız?						
	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hayır	56	77,8	34	58,6	90	69,2
Evet	16	22,2	24	41,4	40	30,8
Toplam	72	100,0	58	100,0	130	100,0

Uzmanlık alanlarına göre bakılırsa, gazete satın alma, sosyal bilimler alanında bir miktar daha yüksek bulunmaktadır.

Tablo 41: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin günlük gazete satın alma oranlarının cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Günlük gazete satın alır mısınız?			
	Hayır	Evet	Toplam
	%	%	Sayı
Cinsiyeti			
Kadın	77,8	22,2	72
Erkek	58,6	41,4	58
Görev Konumu			
33/a	55,6	44,4	36
ÖYP	77,1	22,9	35
50/d	72,9	27,1	59
Alanı/Enstitüsü			
Sosyal Bil.	66,7	33,3	96
Fen Bil.	76,5	23,5	34
Toplam	69,2	30,8	130

Araştırma görevlilerinin % 39'u hiçbir dergi satın almamaktadır. Dergi alma konusunda kadın araştırma görevlileri bir miktar daha iyi durumda bulunmaktadır.

Tablo 42: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin haftalık/aylık dergi satın alma oranları

Satın aldığınız haftalık/aylık dergi var mı? (mekanik bir hata ile sadece 28 kişiye soruldu)						
	Kadın		Erkek		Toplam	
Hiçbir dergi	3	30,0	8	44,4	11	39,3
Bir dergi	1	10,0	3	16,7	4	14,3
İki dergi	4	40,0	3	16,7	7	25,0
Üç ve daha fazla	2	20,0	4	22,3	6	21,4
Toplam	10	100,0	18	100,0	28	100,0

Sosyal bilimciler, gazete ve kitap okumada olduğu gibi dergi satın alma konusunda da daha iyi durumda bulunmaktadır.

Tablo 43: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin haftalık/aylık dergi satın alma oranlarının cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

Satın aldığınız haftalık/aylık dergi var mı? (mekanik bir hata ile sadece 28 kişiye soruldu)						
	Hiçbir dergi	Bir	İki	Üç	Dört+	Toplam
	%	%	%	%	%	Sayı
Cinsiyeti						
Kadın	30,0	10,0	40,0	10,0	10,0	10
Erkek	44,4	16,7	16,7	5,6	16,7	18
Görev Konumu						
33/a	46,2	7,7	7,7	15,4	23,1	13
ÖYP	20,0	20,0	60,0	0,0	0,0	5
50/d	40,0	20,0	30,0	0,0	10,0	10
Alanı/Enstitüsü						
Sosyal Bil.	30,0	15,0	30,0	10,0	15,0	20
Fen Bil.	62,5	12,5	12,5	0,0	12,5	8
Toplam	39,3	14,3	25,0	7,1	14,3	28

Araştırma görevlileri son bir yılda ders kitapları hariç 17 kitap okumaktadır. Kütüphanelerinde de 510 kitap bulunmaktadır. Kitap okuma ve sahipliği açısından da erkekler kadınlara göre daha yüksek ortalamalar göstermektedir.

Uzmanlıklara göre bakıldığında, sosyal bilimler alanında okuma ve kitap sahipliği görece daha yüksek bulunmaktadır.

Tablo 44: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin kitap okuma alışkanlıklarının cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

	SON BİR YILDA ders kitapları ve ders yardımcı kitapları dışında yaklaşık kaç kitap okudunuz?	Toplam	OKULLARDA/ DERSLER-DE ZORUNLU ALDIĞINIZ KİTAPLAR HARIÇ kendinize ait kaç kitap var?	Toplam
	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı
Cinsiyeti				
Kadın	13,23	56	418	57
Erkek	21,75	44	608	54
Görev Konumu				
33/a	20,96	29	771	36
ÖYP	19,66	27	341	29
50/d	12,70	44	412	46
Alanı/Enstitüsü				
Sosyal Bil.	18,26	78	593	84
Fen Bil.	12,40	22	252	27
Toplam	16,98	100	510	111

6.7. Kitap-Dergi-Gazete Bütçesi: Aylık 97 TL

Gazete, dergi ve kitap okurluğu ve harcamaları da sorulmuş bulunup, araştırma görevlileri entelektüel etkinlikler için bütçe ayırmakta zorlanmaktadır. Üçü için aylık sosyal bilimciler 113 TL, fen bilimciler 52 TL harcamaktadır.

İş konumu itibarıyla, 33/a'lıların diğerlerinden daha yüksek bir harcama yapması da bir diğer önemli bulguyu oluşturmaktadır.

Tablo 45: Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin gazete, dergi ve kitap için yaptıkları aylık harcama miktarlarının cinsiyete, istihdam biçimine ve uzmanlık alanına göre dağılımı.

	Gazete, dergi ve kitap için AYLIK kaç para harcıyorsunuz? (TL/Aylık)	Toplam
	TL/Ay	Sayı
Cinsiyeti		
Kadın	86	69
Erkek	111	57
Görev Konumu		
33/a	138	35
ÖYP	104	34
50/d	68	57
Alanı/Enstitüsü		
Sosyal Bil.	113	94
Fen Bil.	52	32
Toplam	97	126

6.8. Yabancı Dil Bilgileri ve Öğrenme Şekilleri: Aile Olanağı, Elit Okul ve Çaba

Yaygın konuşulan yabancı dil, İngilizcedir. Hemen tüm araştırma görevlileri bir miktar veya ileri düzeyde İngilizce bilmektedir. Fransızca, Almanca diğer ilgi duyulan dillerdir (%40-50 düzeyinde). Bunları İspanyolca, İtalyanca, daha düşük oranda da Latince, Arapça, Rusça izlemektedir (%10'lar civarında).

Açık uçlu ifadelerinde araştırma görevlilerinin yaklaşık 3/4'ü başlangıç düzeyinde de kalsa ikinci bir yabancı dili daha öğrenmeye çalışmaktadır.

Anadolu dillerinden Kürtçeye bir kısmının anadili olmak üzere belli bir ilgi bulunmaktadır.

Yabancı dillerin öğrenme şekline gelince tek başına okullardaki dil eğitimleri yetmemektedir. İleri düzeyde yabancı dil, hele de ikinci bir yabancı dili olanlar genelde

- Erken yaşta başlamış,
- Özel kurslar almış,
- Yurtdışı deneyimi edinmiş olanlardır.

İngilizce için,

- Anadolu Liseleri, artı kurslar, artı yabancı dilde lisans programı da bir başka öğrenme yoludur.

Orta düzey yabancı dil için ortaokuldan başlayarak özellikle Anadolu Liseleri ve bazı özel okullar belli bir başarı sağlamaktadır. Ancak tek başına ileri düzey dil bilgisi için yeterli olamamaktadır.

“Bildiğiniz yabancı diller neler? Hangi düzeyde? Nerede öğrendiniz?” sorusuna verilen yanıtlardan bazıları:

“İngilizce. İyi düzeyde. Lisans ve yüksek lisans dönemimde ailemin sunmaya çalıştığı olanaklar sayesinde öğrendim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Çok iyi seviyede İngilizce (mezun olduğum üniversite hazırlık ya da başka bir dil eğitimi olanağı sağlamadığından ODTÜ’ye girebilmek için kursa giderek öğrendim). Orta seviyede Fransızca (kursa giderek öğrendim)” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İngilizce. Orta düzeyde kendi isteğimle kurslarda öğrendim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İngilizce çok iyi, Fransızca iyi düzeyde. Anadolu Lisesi mezunuyum. Fransızca dil okullarından ve aileden.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“İngilizce. Ortaokulu özel okulda okudum ve İngilizceyi orada öğrendim, sonrasında da sürekli geliştirdim, şu an oldukça akıcı düzeyde.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“İngilizce biliyorum. İyi düzeyde. Anadolu Lisesinde öğrendim” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Çok iyi düzeyde Fransızca ve İngilizce biliyorum. Lisede öğrendim.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Orta derecede İngilizce biliyorum. Eğitimim için çalışarak ve mecbur olduğum için öğrendim.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“İngilizce_ileri düzeyde_lise hazırlık+kurs+özel dersler. Almanca_başlangıç düzeyinde_lise+kurs” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“İngilizce - orta-üst - Anadolu lisesinde. Arapça - başlangıç - kursta” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İngilizce, İyi sayılır. Fakat yeterli düzeyde değil... Anadolu Lisesinden geliyorum. Kurslarla takviye ettim. Fakat geliştirilmesi için teşvik ve uygun ortam sağlanmıyor...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“İngilizce biliyorum hazırlık okulunda öğrendim... Ayrıca başlangıç düzeyinde Almanca ve Korece biliyorum...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“İngilizce seviyemin iyi olduğunu düşünüyorum. Hem hazırlık okumamın hem de erasmusla 1 sene yurtdışında eğitim almış olmamın faydası olduğunu düşünüyorum.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“İngilizce ileri, İtalyanca orta. Özel kurslar vasıtası ile öğrendim.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“İleri düzeyde İngilizce. İlkokuldan itibaren başladım. Başlangıç ve kendi işimi yapabileceğim düzeyde Almanca. Ortaokulda öğrendim.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“İyi düzeyde İngilizce bilmekle birlikte, konuşma pratikliğinde zayıfım. İngilizceyi sadece okul öğrenimim sırasında ve kendi imkanlarımla öğrendim.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“İngilizce : okuma/yazma/ konuşma : ileri düzey . Amerika’da öğrendim.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“İngilizce. İleri seviyede. İlkokul 5. sınıfta öğrenmeye başladım, ortaokulda İngilizce hazırlık okudum ve fen ve matematik derslerini İngilizce olarak aldım.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Orta derecede İngilizce biliyorum. Üniversite ve lisede hazırlık okudum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“İngilizce : iyi düzeyde, hazırlık sınıfı ve yurt dışında. İspanyolca: şuan zayıf düzeyde, bir yıl İspanya’da kalınca öğrendim.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

VII- DENEYİMLENEN “GERÇEKTEKİ” ARAŞTIRMA GÖREVLİLİĞİ, GELECEK ÖNGÖRÜLERİ VE ÖNERİLERİ

7.1. Mevcut Deneyimlerden Sentezledikleri “Gerçekteki” Araştırma Görevlisi Tanımları

Araştırma görevlilerine mevcut deneyimlerini dikkate alarak, işleyişteki haliyle araştırma görevliliğinin ne olduğu da soruldu. Beklentilerle deneyimlenmiş araştırma görevliliği arasında olumsuz yönde büyük farklılaşma bulunuyor.

Araştırma görevliliği, ne yazık ki, büyük oranda olumsuz deneyimlerle,

- Akademik aşamanın geçici, en alttaki, zincirin son halkası, en güvencesiz evresi,
- Her şeye rağmen akademisyenliğin ilk adımı, önemli bir öğrenim ve çalışma evresi,
- Profesyonel öğrencilik, maaşlı öğrencilik,
- Bölüm sekreterliği yapan lisansüstü öğrenciler, idari ve her tür iş yapan “şamar oğlanları”, sürünmek,
- Merdiven altı, mevsimlik, kullan-at işçiler,
- mobbing, hocaların ego tatmini, hocaların uşağı, bölümün kölesi,
- Angarya ve sömürü düzeni,
- Adaletsiz/kayırmacılık

gibi özelliklerle tanımlanıyor.

“Şimdi, tüm bu deneyimlerinle birlikte, araştırma görevliliği nedir? diye sorulsa nasıl bir tanım yaparsınız?” sorusuna verilen yanıtlar :

“Sürüm sürüm sürünmektir.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Akademide değeri olmayan kullan-at olarak görülen iş gücü” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevliliği bugünkü haliyle birçok açıdan istismara açık bir pozisyon. Üniversite sistemindeki hantallık, hiyerarşi, piyasa merkezilik ortadan kalkmadığı sürece araştırma görevliliği istismara açık olacak gibi görünüyor. Ancak bugün en temel sorun iş güvencesi, bu hakkı geri almadan üniversitede akademik bir iş yapmak ve üretmek zor. Nihayetinde negatif olarak tanımlanacak bir pozisyon, yani araştırma görevliliği yapılacak iş değil, derim.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Köprüyü geçene kadar ayıya dayı denilen bir iş” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Üç noktadır, amirin içini istediği gibi doldurabileceği bir büyük boşluktur. İş güvencesi endişesinin Demokles’in kılıcı gibi başınızın üstünde sallandığı bir durumda bilim yapamaz hale gelmektir. Bugün 50D kadrosuna başvursalar gerekli koşulları sağlayamadıkları için araştırma görevlisi olamayacak, hayatları boyunca iş güvenliği sorunu yaşamamış doçent ve profesörlerin sizin hayatınız hakkında karar verme hakkında sahip olduğu, emeğinizin karşılığını alamadığınız ve çok sevseniz bile mesleğinize kaçınılmaz olarak yabancılaştığınız bir meslektir.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevliliği, akademik kölelik demektir. Eski dünya düzenindeki kölelik düzeni yerine, ülkemizde bugün toplumun en okumuş insanları, kendilerinden daha alt düzeydeki öğrencileri ve çalışanları üzerinde hegemonya oluştururlar.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Araştıramama” ve “görevli olma” halidir.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Angarya görevliliği” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Akademiye hevesle gelen ama yaşadıkları ve gördükleri ve ısrarlı bir terbiye ile sıradan memur akademisyene çevrilmeye çalışılan kişilerin işgal ettiği kadronun adıdır.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevliliği, bulunulan bölüme göre yapılma tarzı değişen bir meslek. Ben teamülleri araştırma görevlilerini koruyan bir fakültede bunu icra ediyorum. Ancak bir dönemde 72 sınav tutan, hocasından baskı gören pek çok asistan olduğunu da biliyorum. Akademinin en dibi asistanlık.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevlisini, baskı altında akademisyen olmayı öğrenmeye çalışan buna karşılık görelilik olarak düşük maaş verilen memurdur, diye tanımlayabilirim.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevliliği her türlü bilim ve insanlık dışı muameleyle maruz kalırken aynı zamanda sizden yüksek performansın da beklendiği angaryalar toplamı bir iştir. Bütün bunlar arasında bilimsel çalışma yapmak ve tez yazmak bir mucizedir. Araştırma görevliliği mucize bir meslektir.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevliliği uygulandığı-yaşandığı gerçekliği içinde nedir diyorsanız; uşak-ofis boy-tekniğin servis elemanı-şamar oğlanı arasında bir şeydir.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Tüm maddi-manevi olumsuzluklara rağmen benim için dünyanın en güzel işi çünkü derse girmeyi, gençlerle olmayı, bilim konuşmayı, üretmeyi çok seviyorum. İnsanın kendini geliştirmesine bu denli uygun ve dünyaya bir faydası olduğunu hissettiren kaç tane iş var.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Bir üniversitenin bel kemiği bence” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Zor iş.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Daimi bir ergenliktir. Belirsizliklerle dolu, bu belirsizliklerin getirdiği hırs ve öfkelerle hareket ettiğiniz, ancak başkalarının omuzlarına basarak, onları ezip geçerek bir yerlere gelebildiğiniz, insanı insani açıdan çok yıpratıcı bir iş.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Lisansüstü eğitimi sırasında akademik çalışmalarını sürdürmek için en uygun yerde çalışan, hocalarla iletişim içinde olan, maddi olarak tatmin edici bir kazancı olmasa da rahat bir işi olan meslek.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Asli görevi alanında kendini geliştirmek için yüksek lisans ve doktora eğitimi yapmak olan ancak amirlerinin verdiği her işi yapar ibaresi nedeniyle bölüm ve fakülte'deki birçok işi yapmakla yükümlü olan kimse. Bir nevi joker eleman.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Hoca yarısı. Amca gibi. Lazım olunca ”sen onun amcasısın!” Olmayınca ”senin mi oğlun oluyor?!”” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Kişinin şansıyla da ilgisiz olmayan, kimi yerde akademik çalışmanın ön planda olması nedeniyle rahat çalışıp iyi bir akademisyen olarak yetişmenin mümkün olduğu; fakat çoğunlukla hakkaniyetsiz ortamlarda iki paralık insanların özel işlerini yapmaya mecbur kalan, tahsisli kadrolarda, yarım trilyonluk senet borçları haline getirilen, mutsuz insanlarla dolu bir öğretim yardımcılığı işi.(bunun yanında akademik hevesleri olmamasına karşın arş. gör. olan ya da çok nitelikli ve kaprissiz insanlarla çalışan asistanlar da var).” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Memurlar yerine idari, öğretim üyeleri yerine öğretim işlerini yapmaktır” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Profesyonel öğrencilik” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Fazla vasıf gerektirmeyen bir iş.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Kaygı ve stres düzeyi yüksek bir iş olarak tanımlarım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Memurlaştırılmış burslu öğrencilik” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İdeal tanımım ”çalıştığı alanda kendini yetkin bir konuma getirebilecek araştırmaları yaparken maaş alan akademik personel”dir. Ancak tecrübelerim sonucu profesyonel olmayan tanımımı sorarsanız ”yer yer alanında yetkin bile olmayan sözde akademik personellerin egolarını tatmin etmek için hizmetçiliklerini yapması amacıyla maaş ödenen kişilerdir” derim.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Durmadan çalışmak zorunda olan, az bir maaşla geçinebilen, tatili olmayan ama herşeye rağmen seviyorsan yapılabilecek en güzel meslek diyebilirim.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevliliği bilimsel görünen ama kesinlikle olmayan ortamlarda birilerinin hamallığını ve uşaklığını yapmak, egolarını tatmin etmektir.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Bölüm sekreterliği yapan lisansüstü öğrencisi.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Kesinlikle sevilerek yapılması gereken iyi bir akademisyen olmak için atılan ilk adım.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Çalışmak için girilecek en son yer. Çünkü 30 yıl civarı okuyoruz ama bir uzman kadar bile maaş alamıyoruz. Her yükselme için de sınavlara girmemiz çabası.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Lisansüstü eğitimle birlikte yürümesi gereken en uygun iştir ama güvencesizdir, her okulda farklı koşulları vardır dolayısıyla tam olarak iyi ya da kötü bir iş gibi bir tanımlaması yapılamaz.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Okulun her şeyi!” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Öğrenmeyi ve öğretmeyi seviyorsanız akademik yaşama başlangıç aşamasıdır.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Gereksiz, kötüye kullanılan bir kadrodur. Projeler üzerinden araştırmacı istihdam edilebilir, üniversitelerde kalmak isteyen lisansüstü öğrencilerine formasyon dersleri verilerek, ekstra proje-araştırma faaliyetleri sunulurken sonrasında yardımcı doçent kadroları sağlanabilir” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevliliği; amaca giden yolda karşımıza çıkan en büyük ENGELdir. Bu engeli insanlığımızı yitirmeden aşan da zaten iyi bir hoca olur.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Meşakkatli, alınan maaşa değmeyen, yıpratıcı, görev tanımı yeterince iyi yapılmamış ve Türkiye şartlarında meslek olup olmadığı bile belli olmayan uğraş” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevliliği iyi bir şey ama burslu doktora öğrencisi ve bazen de proje asistanı olmak berbat belirsiz bir şey, insanın yaşam hevesi kırılıyor her gün okuldan içeri girdiğimde. Okulda araştırma görevlisi olarak ise başladım fakat kısa bir süre sonra adım burslu doktora öğrencisi olarak değiştirildi ve bizlere sürekli araştırma görevlisi olmadığımızı burslu doktora öğrencisi olduğumuz vurgulandı. Okulda kapı üzerinde ve internet sitesinde araştırma görevlisi olarak yazılan isimlerimiz proje asistanı olarak değiştirildi. Araştırma görevlilerinin dikkatine seklinde gelen mailler büyük bir itina ile burslu doktora öğrencisi olarak gelmeye başladı. Kendi adım ve hesabım ile kullandığım tüm okul şifreleri elimden alındı. Yrd .doç bir hocaya verildi fakat gerçek isi kendisi değil ben yapmaya devam ettim. Eskiden olduğu gibi şimdide öğrenci durumlarımı ben yapıyorum. Dilekçelerine danışman görüşünü ben yazıyorum fakat imza kısmına yrd. doç hocaların adını yazıp o hocaya gidip imza attırıyorum. Tüm öğrencilerin durumdan haberi var. Yani danışman diye ismi yazılı olan hoca ile irtibata geçmek yerine benimle iletişim kuruyorlar. Çünkü biliyorlar ki o hocaların tüm danışmanlıklarını ben yapıyorum. Okulda bizim yapmamamız gereken tüm işleri biz yapıyor ama altına imza atamayıp, gidip esasen hangi öğretim üyesi bu işten sorumlu ise ona imza attırıyoruz. Ben ve bu durumda çalıştırılan tüm arkadaşlarım bu durumdan rahatsız ama kimse ya da..... düştüğü duruma düşmek istemediği için bunu dile getiremiyor. Hocalara gelince onlarda esasen bize hak veriyor ama hiç kimse bize savunmuyor çünkü onlarda işlerinden atılmaktan korkuyorlar. Hesaplarımıza yatırılan paralar bazen burs ödemesi açıklaması ile yatarken, bazen de maaş ödemesi seklinde yatıyor ve

umutlanıyorduk galiba kadroya alindik diye fakat insan kaynakları ile görüştüğümüzde bunun yanlışlıkla yapıldığını, böyle bir şeyin söz konusu olmadığı cevabını alıyoruz. Birçok yerde birçok protestolar oldu fakat rektörler bu olayları görmezlikten geliyor. Açıkçası hiçbir umudumuz yok bu taşeronluğun biteceğine dair. Bazı arkadaşlar SGK ya şikayette bulunup durumumuzu anlatmış ve onlarda bizim bölüme gelip sorup soruşturmuşlar. Fakat bu aşamada hocalar tarafından bize birçok şey tembihlendi. ‘Sakın SGK dan geldiklerinde biz burada çalışıyoruz demeyeceksiniz, sadece gözetmenlik yapıyoruz. Durumumuzdan memnunuz diyeceksiniz yoksa hakkınızda soruşturma açılır ve doktora eğitiminiz sona erer.’ şeklinde açıkça tehdit edildik. Bu durumumuzun bir an önce açıklığa kavuşturulmasını çok istiyoruz. Tek umudumuz sizsiniz. Elinizden geleni yapacağınızdan şüphemiz yok ama ne olacaksa çabuk olsun lütfen. Biz her gün resmen çile çekiyoruz ve tüm hocalar tarafından hem çok iş yapan hem de hiçbir statüsü olmayıp aşağılanan insanlar olmak istemiyoruz. İyi çalışmalar dilerim...” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Akademik köleler. İşlerin yolunda gitmesi için yalakalığı kişilik haline getirmeyi göze alacak bir meslek” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Söz hakkınızın olmadığı akademik bir kölelik.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Amelelik...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Fedakarlık, büyük idealler, hayal kırıklıkları...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Çalıştığı iş yerinde kişisel sorunlarla uğraşan, her türlü işe koşulan bilen, az maaş alan, bu esnada da bilim ile uğraşan süpersonik insan evladı.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Birçok araştırma görevlisi kadrosu olduğunu bunların en berbat olanında 50d kadrosu olduğunu söyleyebilirim.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Hocaların kölesi olmaktır” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“İş garantisi olmayan, bilim insanlığına aday görülmeyen, akademik geleceği olmayan, 6 yıllık doktora öğrencisi” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Nitelikli kölelik” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Araştırma görevlilerinin 50d, 35, ÖYP ve proje asistanı gibi kadrolarla çalışmaya devam ettikleri sürece mevsimlik işçilerden bir farkı olduğunu düşünmüyorum. Vakıf üniversitesi araştırma görevlilerinin çoğunun ise (bazı “kıdemli” vakıf üniversiteleri belki hariç tutulabilir) merdiven altı asistanlık yaptıklarını düşünüyorum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Kullan - at asistanlıktır.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Birçok sorunu olan ve buna rağmen mücadele etmeden ilerlemesi zor olan ancak son zamanlarda iş bulamamış kişilerin dolmaya başladığı, geleceği sıkıntılı, maaşı az ama halen bu Eziyetlerin çekildiği tek meslek.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Araştırma görevliliğini” kendi çalışmalarını yürütürken bulunduğu anabilim dalının kendi çalışma konusundaki uygulama ve/veya laboratuvar görevlendirmelerinde çalışabilen ve akademik kariyer yapmak için alınan kişilerin yaptığı iş” şeklinde tanımlarım. “ (50-d/fen bilimleri/erkek)

7.2. Gelecek Tahayyülü: “Heyecansız”, “Belirsiz”, Memur Akademisyen Yardımcı Doçentlik

İşin en veciz yanı, araştırma görevlilerinin geleceklerini kestirememesi, maddi olarak daha iyi bir hayat hiçbir şekilde öngörememesidir. Bu durum ÖYP’liler için, özellikle de 50/d’liler için daha da artmaktadır.

En çok ve somut beklentiyi gelecek 3-5 yılda yardımcı doçentlik veya doçentlik kadrosunda bulunmak oluşturmaktadır. Bunun dışında iş güvenceleri ve ücretler konusunda pek bir hayal veya beklenti bulunmamakta, aksine daha da kötüleşebileceğinden endişe edilmektedir

Küçük bir kısmı da özlük ve dışsal koşullara bakmaksızın bilimsel çalışmalarına odaklanmak istemektedir.

Arada az sayıda da olsa “Yoğun bir akademik faaliyet, toplumsal ve siyasal görevler” gibi daha etkin ve hareketli bir gelecek bekleyenler de bulunmaktadır.

“Lisansüstü eğitime devam ediyorsanız doktorayı bitirince, doktoralı iseniz 5-10 yıl sonra, sizi nasıl bir hayat bekliyor olacak? Nasıl bir gelecekle karşılaşacağınızı düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlardan seçmeler:

“Aynı bugünkü gibi.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Kadromun bulunduğu üniversiteye; farklı bir şehre gideceğim ve bugün ne yapıyorsam aynısını, mümkünse daha iyisini yapmayı sürdüreceğim. Çok büyük bir beklentim yok.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Her şeyin çok yavaş ilerleyeceğini tahmin ediyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevliliğinden daha rahat bir hayat. Çalışma alanı seçiminde bireysel özgürlük, onay alma zorunluluğunun olmaması vs vs” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Ülkemiz şartlarında doktora yapmış olmanın pek bir avantajını göreceğimi düşünmüyorum ama bununla birlikte 5-10 yıl sonra, bu üniversiteden çoktan ayrılmış olup çok daha iyi bir işte çalışacağımı hayal ediyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Koşullar böyle devam ederse beş parasız bağımsız araştırmacı olarak hayatıma devam ediyor olacağım gibi geliyor. Herhangi bir yerde kadro olsa da bir “memur” akademisyenlik dayatması ile karşılaşacağımı düşünüyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Hiç bir fikrim yok. Hala araştırma görevlisi maaşıyla yalnız başıma geçinmeye, kiramı ödemeye çalışıyor olabilirim ve bu iyi ihtimallerden birisi maalesef.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Muhtemelen bu fakültede doçent olmuş olacağım.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“En yakın zamanda doçent olmak gerekiyor, belli bir iş güvencesi ve akademik koruma için.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Yoğun bir akademik faaliyet, toplumsal ve siyasal görevler...” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Doktorayı bitirdiğimde çalışmak istediğim konuları özgürce seçerek istediğim konularda uzmanlaşmayı hayal ediyorum. Özgür bir çalışma tarzını kendi kafamda oturtmayı düşünüyorum. Bana verilecek unvan ve kadrolara bakmadan kendi bilimsel çabamla bilimsel olarak ilerlemeyi hedefliyorum. Özlük hakları konusunda geleceğe dair ümitkar beklentilerim yok. Hatta zamanla her şeyin daha kötüleşeceğini bekliyorum. Zaten verili ücret düzeyleri ancak bir insanın hayatını asgari koşullarda sürdürmesine yetiyor. Bunun hep böyle devam edeceğini düşünüyorum.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Açıkçası çok umutlu değilim. 2016’da zorunlu hizmet sürem dolmuş olacak. O zamana kadar kadro alamadığım durumda kendime öncelikli olarak eğitim alanında olmak şartıyla bir iş arayacağım.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Güvencesiz çalışmanın kural olduğu bir gelecek bekliyor. Özelde de olsa kamu üniversitesinde de ticarileşen bir ortamda çalışacağız.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Bu işe devam edeceğim fakat nerede devam edeceğimin belli olmadığı bir hayat” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Tamamen karanlık çünkü önümüzü göremiyoruz. Doğrudan doçent bile olsak kadro verilmeyeceği kulağıımıza geliyor. Dolayısıyla şimdilik sadece bekliyoruz.” (33-a/fen bilimleri/erkek)

“Bu kez doçentlik için, kadrolar için uğraşacağız, ODTÜden doktoramız olduğu için diğer hocaların mobbing ine maruz kalacağız. Aşırı ders yükü altında ezileceğiz ve az para kazanacağız. Olumlu bir tablo değil.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Kadromun bulunduğu üniversiteye dönmeyi düşünmediğim için net bir fikrim yok. Ancak özel bir üniversitede kadro bulmayı ve post-doc yapmak için yurt dışına gitmeyi planlıyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Ruh hastası olurum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Hemen hemen hiçbir şey öngöremiyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Doktoram bitince post-doktora yapmak için yurtdışına gideceğim, 2 yıl içinde yrd. doç. olacağım ancak gireceğim ders sayısının ilköğretim öğretmenlerini aratmayacak olması beni kaygılandırıyor” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Kendimi 5 yıl sonra kendimi yrd.doç, 10 yıl sonra da doçent olarak görüyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Muhtemelen göçebe hayatı yaşayacağım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Daha huzurlu ve mutlu bir hayat umuyorum. Stressiz bir çalışma ortamında güzel bilimsel çalışmalar çıkaracağıma inanıyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Gittiğim üniversitede siyasi görüşlerimden dolayı fazlasıyla baskı, korkutmayla karşılaşacağımı düşünüyorum. Kıt kanaat bir maddi gelirin olacağını düşünüyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Kadro arayışı ile Anadolu’da okul okul gezeceğim. Maddi sıkıntılar yaşayacağım.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“En az 5 yıl doktoralı Ar. Gör. olarak çalışacağım muhtemelen.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“İstemediğim bir şehir ve üniversiteye kurduğum hayatı bırakıp gitmem gerekecek.” (ÖYP/fen bilimleri/erkek)

“Çok karanlık göremiyorum...” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Kendime alternatif senaryolar yaratmaya çalışıyorum, bunlardan bir tanesi okutmanlık. Öğretim görevlisi olarak akademide yer bulamazsam dil öğretim sertifikaları edinin okutman kadrolarına başvurmak bir alternatif, bir yerde tükürdüğümü yalamak olacak ama akademi neticede acımasız bir ortam. Yaşım çok ilerlemeden doktora bitirip akademide kendime okutman olarak bile yer bulamazsam Milli Eğitim Bakanlığı yöneleceğim bir diğer kurum olacak gibi duruyor, sistemin bütün saçmalığına rağmen aç kalmamak için bu yönetime başvurabilirim, tabi o zamana kadar öğretmen alımlarında ne gibi değişiklikler yapılır ve ben o değişikliklerin üstesinden gelebilir miyim, bilmiyorum. Açık öğretimden 2. lisansımı okuyorum, o lisans derecesiyle uzman, uzman yardımcısı gibi devletteki başka kadrolara başvurmayı deneyebilirim. Yurtdışına gitmek bir diğer alternatif, ancak var olan akademik donanımıyla yurtdışında iş bulmam hayli zor (küresel akademik kriz-yurtdışında doktora yapmış olan

arkadaşlarımın da kuyruklarını kısıtırıp geri döneceklerini düşünüyorum bu kriz nedeniyle, buna “tersine beyin göçü” diyenlere de ancak acı acı gülebiliyorum). Tabi bu düşüncelerin her biri de yeni birer stres kaynağı.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Yorgun. Belki çok iyi insanların olduğu bir üniversiteye düşersem mutlu olurum. Yönetimle ve iş arkadaşlarımla problem yaşamazsam pek çok araştırma yapıp bir sürü yayın yaparım. Beni en çok bunlar mutlu ederdi. Hatta tek derdimin bunlar olmasını isterdim.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Kadro sıkıntısı” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Şu an tam da bunları düşünüyorum. Muhtemelen arş. gör. devam ederken başka bir işe geçeceğim. Ama burada kalırsam, sıradan, tek yönlü buradakiler gibi korkunç bir hayatım olacak. 1500 tane kitap ve bir moldovyalı hizmetçiyle 68 yasımda evimde tek başıma ölü olarak bulunmak istemediğim için bu işte devam etmeyeceğimden eminim. KPSS’ye hazırlanıp, düz memur olup sıradan bir hayat istiyorum!” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Bilmiyorum. Siz biliyor musunuz? Ne mutlu size biliyorsanız. Her an Ortadoğu’da savaşın başlayabileceği (ve hatta başlamış olduğu) karışık bir coğrafyada, krizlerin üstünü örten bir iktidarla ve gelişmiş gelişmemiş tüm ülkeleri, coğrafyaları etkisine alan krizlerle boğuşuyoruz. Beş yıl sonra şu olacak demek nasıl mümkün olabilir. Hadi toplumsal gerçekleri bir yana bırakalım (bırakamayız ya), sözleşmem bir yıl içinde bitiyor, seneye dahi ne olacağını bilmiyorum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Akademik hayat vasıfsızlaştırıldığı için karamsarım...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Tamamen belirsiz, hiçbir şey öngöremiyorum. Belki de bugün olduğundan bambaşka bir işle uğraşıyor olacağım. Bu durum oldukça üzücü.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Hiçbir fikrim yok” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Belirli bir süre akademisyen olarak devam edeceğimi düşünüyorum. Sonrasında sanatımı icra ederek yaşamımı sürdürmeyi planlıyorum.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Başka bir üniversitede güzel bir hayatım olacak diye umuyorum.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Meçhul” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Doçent olmuş olmayı hayal ediyorum. Adil bir idarecinin varlığında mutlu ve ideallerine kavuşmuş biri olacağım. Bunlar gerçekleşmezse şehir, hatta ülke bile değiştirmeyi göze aldığım için beni nasıl bir hayatın beklediğini tahmin edemiyorum. Eğer yeterli para kazanamazsam bağımsız bir iş yapıp üniversiteye dışarıdan ders vermeye gelebilirim. Üniversiteden tamamen kopabileceğimi zannetmiyorum.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Maddi açıdan sıkıntılı” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Tamamen belirsiz. Artık nasıl olacağını tasarlamaya çalışmıyorum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Akademik kariyerime devam edeceğim. İleride de devam etmek istiyorum ama koşullar nerelere sürükler, maalesef şimdiden kestirmek çok zor.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Tamamen belirsiz” (50-d/fen bilimleri/erkek)

7.3. Araştırma Görevliliği ve Üniversiteler İle İlgili Ek Düşünce ve Görüşleri: Bu YÖK, Bu Mevcut İşleyiş Tümünden Değişsin

Diğer açık uçlu sorularda olduğu gibi son bir soru olarak da “eklemek istedikleri bir şey” olup olmadığı sorulmuş olup, burada da kişisel hırslar, para-gelir arayışı, YÖK- merkezi yapı ve hiyerarşi, küçümseyici-aşağılayıcı tavırlar, ayrımcılık, angarya, iş yükleri, düşük ücretler, değer yitimi, liyakat-adalet yitimi, mobbing, saygısızlık ısrarla vurgulanmaktadır.

Araştırma görevliliği bir tür bursiyerlik, daha çok da “idari memurluk” olarak tanımlanmaktadır.

“Güvenceli çalışma”, özellikle 50/d’lilerin 33/a’ya geçirilmesi, görev tanımının netleştirilmesi ve maaş başta olmak üzere özlük haklarının iyileştirilmesi, barınma-lojman olanakları, kütüphane izinleri, kongre-etkinlik izin ve özlükleri, kişiye ve emeğe saygı bazı ortak talepler sayılabilir.

Özerk, demokratik, eşitlikçi bir üniversite; kolektif, pedagojik, bilimsel bir çalışma ortamı kaybolduğu gibi, düzeleceğine dair umutlar da giderek kaybolmaktadır. Bir araştırma görevlisi soruya “eklemek değil çıkarmak istediklerim var” diye yanıt veriyor: “Eklemek değil çıkarmak istediklerim var. Misal normalde ev hanımı/ev beyi olması gereken meraksız, ilgisiz, apolitik bir sürü insanın yanlış yerde olduğunu ve dışarıda birçok parlak beynin eriyip gittiğini gördükçe, onları “çıkarmak” istiyorum örneğin. Biraz önce bahsettiğim kendini bir şey sanan kompleksli yöneticileri “çıkarmak” istiyorum. Angaryaları “çıkarmak” istiyorum hayatımdan vs.”

Bir diğer araştırma görevlisi “Derin bir off eklemek istiyorum.” diyor. Bir diğeri “İçim kararıyor. Özellikle kendi geleceğimi ve akademinin genel olarak geleceğini düşündükçe. Bu karanlık tabloda aydınlık bir şey görebilenlere selam ederim.” diye bitiriyor.

Mücadelenin de bırakılmaması isteniyor: “Örgütlenmenin önemi büyük, çünkü sorunlar çok ortak. Mikro birimlerde sorun çözmeye çalışmak yıpratıyor, makro boyutta kazanımlar sağlamak gerekiyor. 33-a’ya geçiş konusu çok önemli. Ancak daha da önemli bir şey var ki, görev tanımlarının açık ve yasal olması. Görev tanımlarının üzerinde çok durulması ve bu konuda hak mücadelesi verilmesi gerek.”

Bu görüşleri beş nokta altında toplarsak;

1. Araştırma görevlilerinin görev tanımı netleşsin,
2. Özlükler iyileştirilsin,
3. Bilimsel ortam iyileştirilsin,
4. İnsani ilişkiler iyileştirilsin,
5. YÖK sistemi ve bu sistemden güç alan, bilim insanlığından uzak kişiler tasfiye edilsin.

“Araştırma görevliliğini düşününce, üniversiteyi düşününce, lisansüstü öğrenimi düşününce eklemek istediğiniz başka şeyler var mı?” sorusuna verilen yanıtlar :

“Baştan aşağı bambaşka bir yapılanmayla üniversiteyi yeniden tanımlamak gerekiyor. Bireysel performansın, çıktı odaklı çalışmanın ve kar amaçlı eğitimin değerli olduğu bir süreçteyiz. Sanırım bu üniversite kurumunun tarihsel olarak, bütün dünyada da sarsıldığı bir dönemeç. Ne yazık ki araştırma görevliliğinin bugünkü durumuna yönelik eleştiriler bir tur nostaljiyle, asistanlık pozisyonunun olduğu dönemlerin yüceltilmesiyle birlikte dile getiriliyor. Hiyerarşiyi pedagojik, yönetsel süreçlerde ve araştırma süreçlerinde ortadan kaldırmadığımız, kolektif akademik üretimi savunmadığımız, öğrencinin karar alma süreçlerine katılmadığı bir üniversite düzeni istemiyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Aslında öğretmenliği bıraktığımda daha özgür ve demokratik bir ortamda çalışacağımı ummuştum. Ancak dolap beygiri gibi sürekli aynı düzeneğin etrafında dönen aslında hiç de üniversite olmayan bir kurumda çalıştığınızı fark ediyorsunuz...” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Türkiye’deki üniversite sistemin düzelebileceğine dair küçük de olsa bir umut taşımak istiyorum ama ne yazık ki oldukça umutsuzum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Eklemek değil çıkarmak istediklerim var. Misal normalde ev hanımı/ev beyi olması gereken meraksız, ilgisiz, apolitik bir sürü insanın yanlış yerde olduğunu ve dışarıda birçok parlak beynin eriyip gittiğini gördükçe, onları “çıkarmak” istiyorum örneğin. Biraz önce bahsettiğim kendini bir şey sanan kompleksli yöneticileri “çıkarmak” istiyorum. Angaryaları “çıkarmak” istiyorum hayatımdan vs.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Derin bir off eklemek istiyorum.” (33-a/sosyal bilimler/kadın)

“Akademi sürekli prestij kaybetmekte. Bu hem dünyada hem Türkiye’de böyle. Doktoralar kağıt gibi dağıtılıyor. Bunun yanında yapılan çalışmaların çoğunluğu boş ve nitelikten uzak. Biri 14 makaleyle yılda dört kez dergi çıkarıyor, diğeri nitelikli yayın aradığı için yazı bulamıyor.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Akademik dünyanın siyasetçiler ile bu kadar yakın olmasından yana şikayetçiyim. Bilim yönünün zayıf kaldığını ve her alanda olduğu gibi akademisyenlerin de git gide profesyonellikten uzaklaştıklarını düşünüyorum.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Üniversiteler artık gerçek birer bilim yuvasına dönüşsün. İş yükleri eşit paylaşılsın. Akademisyenlerin özlük hakları düzeltilsin. Ücret koşulları iyileştirilsin. Ayrımcılık gibi insanlık onuruyla bağdaşmayan bir takım eğilimlere sahip olan öğretim görevlileri üniversiteden uzaklaştırılsın.” (33-a/sosyal bilimler/erkek)

“Üniversiteler dışarıya karşı kesinlikle özerk olmalı ve kendi içinde de çok daha fazla demokratik olmalı. Bu olmazsa olmaz.” (33-a/fen bilimleri/kadın)

“Bence ideal bir iş. Ama Türkiye’de güvencesizlik, kişisel hırslar, akademiye para kazanılan bir “iş” olarak bakılıyor oluşu gibi nedenlerle tam bir bok çukuru olduğunu düşünüyorum. Başka bir ülkede bu işi yapıyor olmayı tercih ederdim.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevliliği kadrosunun görev tanımının çok net sınırlar içinde yapılmasını, derse giren araştırma görevlilerine haklarının verilmesini, özlük haklarının iyileştirilmesini ve yaptıkları işlerin karşılığının maddi manevi verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Böyle olmamalıydı...” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Türkiye’de asistan olmamak gerekirmiş. Akademik heveslerim neredeyse tamamen kayboldu. Karşılaştıklarımın bunca emeğe, iyi niyete değmediğini düşünüyorum.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevlilerinin haftada en az 2 gün kütüphane izni olmalı, bu hak yasal yolla edinilmeli. Teşekkürler.” (ÖYP/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevliliği, akademik hayatın başlangıç aşaması olarak da düşünülebilir. Bununla birlikte en verimli aşamalardan olduğunu düşünüyorum. Buna karşın geçmişe oranla son dönemde gerek maddi açıdan, gerekse saygınlık bakımından olması gerekenden daha az maddi kazanç sağlayan, saygınlık bakımından ise tartışmalı bir pozisyon. Evlilik, kira ödemesi, çocuk sahibi olmak, akademik açıdan nitelikli “beslenmek” gibi son derece kritik yaşamsal süreçleri kapsayan bu dönemde daha güvenceli ve doyurucu bir iş tanımına sahip olması gerekirken bunun tam tersi bir durum söz konusu. Yalnızca maddi olarak değil, akademik yaşantı içerisinde araştırma görevlilerinin iş tanımları net biçimde tanımlanmalı, gelecekle ilgili muğlak ve belirsiz olan bu pozisyonda ciddi iyileştirmeler yapılmalı. Herhangi bir süpermarkette reyon görevlisi olarak çalışan bir insan belirli bir zaman sonra hangi pozisyonlara terfi edeceğini kestirebilirken, saygın mesleklerden biri olan akademisyenlerin geleceklerine ilişkin basit öngörülerden bile yoksun bırakılması, kendilerini nasıl bir akademik hayatın beklediğini bilememesi son derece olumsuz bir durum. Bu durum akademisyenlik mesleğinin tamamını etkiliyor. Bunun yanı sıra akademik özgürlükler, mobbing ve kendi iş tanımlarıyla uyumlu olmayan evrak işleri ile meşgul bırakılan araştırma görevlileri ciddi sıkıntılar yaşıyor.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Ülkemizde bu işler ancak ekonomik ve sosyal kaygıların hiçbir şekilde söz konusu olmadığı durumlarda keyfi bir şekilde yapılabilir. Yaşam zorlukları içinde akademik çalışma ve üretim olamaz.” (ÖYP/sosyal bilimler/erkek)

“Güvenceli bir iş istiyorum. Çalıştığım bölümün bir parçası olmak istiyorum ve verdiğim emeği düşününce çok da fazla bir şey istemediğimi düşünüyorum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Araştırma görevlisi statüsündeki herkesin eşit haklardan yararlanması gerektiğini düşünüyorum. Araştırma yapabilmeleri ve yurt içi/yurt-dışı kongrelere katılabilmeleri için üniversitelerin ödeneklerini arttırması gerektiğini düşünüyorum.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“50/d’ liyim, eskiden 33’e geçmek gibi bir niyetim vardı. Ancak artık istemiyorum. Bir an önce buradan hayırlısıyla, daha fazla yara almadan gitmek istiyorum!! Hata yaptığımı düşünüyorum böyle bir is seçmekle..” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Çok bile konuştum, umarım yanıtların gizliliğine önem verirsiniz...”Gönder” butonuna basmaya çekiniyorum. Paranoya da mesleğimizin bize kattığı hastalıklarımızdan biri. Araştırma sonuçlarının işe yaraması dileğimle...” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“İçim kararıyor. Özellikle kendi geleceğimi ve akademinin genel olarak geleceğini düşündükçe. Bu karanlık tabloda aydınlık bir şey görebilenlere selam ederim.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Mobbinge çare bulunsun. Buna cüret edenler cezalandırılsın, en azından resmi yolla uyarılsın ya da haklarında soruşturma açılsın.” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Sigorta-maaş ama ikisinden de önce statü” (50-d/sosyal bilimler/kadın)

“Merkezi yapının tam bir fiyasko olduğunu düşünüyorum. Bununla birlikte var olan bilinç düzeyi ile gerçekten topluma yararlı özerk bir sistemin nasıl kurulabileceğinden emin değilim.” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Araştırma görevliliği bir çeşit idari memurluk değildir. İlgilenilmesi, yol gösterilmesi, yetiştirilmesi gereken gençler çok...” (50-d/sosyal bilimler/erkek)

“Doktora öğrencisi ve 50/d’liyim. Atılma korkusu psikolojimi bozdu. Maaşımın yarısını psikologa veriyorum.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Hayal ve umut kırıklığı” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Örgütlenmenin önemi büyük, çünkü sorunlar çok ortak. Mikro birimlerde sorun çözmeye çalışmak yıpratıyor, makro boyutta kazanımlar sağlamak gerekiyor. 33-a’ya geçiş konusu çok önemli. Ancak daha da önemli bir şey var ki, görev tanımlarının açık ve yasal olması. Görev tanımlarının üzerinde çok durulması ve bu konuda hak mücadelesi verilmesi gerek.” (50-d/fen bilimleri/kadın)

“Akademik özgürlük için iş güvencesinin şart olduğunu düşünüyorum. Akademi uzun erimli bir üretimi gerektirmektedir. Dolayısıyla üniversite yönetimleri tarafından çok iyi planlanması gerekmektedir. Çünkü geleceğini göremeyen bir insanın verimli bir akademik üretim yapmasının neredeyse imkansız olduğunu düşünüyorum.” (50-d/fen bilimleri/erkek)

“Bu koşullarda beyin göçü kaçınılmaz” (50-d/fen bilimleri/erkek)

SONUÇ: Akademinin En Güvencesizleri: Araştırma Görevlileri

Araştırmamızın sonuçlarında ortaya çıkan bulguları en genel hatlarıyla özetlemek gerekirse araştırma görevlileri, mekan ve zaman açısından uygun çalışma ortamının eksikliğinden, maruz kaldıkları angaryaya; akademik özgürlüklerinin ortadan kaldırılmasından, içine itildikleri gelecek kaygısına; görev tanımlarının muğlaklığından, ücretlerin düşüklüğüne; maruz kaldıkları mobbing ve tacizden, nitelikli akademik destekten yoksunluğa kadar çok geniş bir yelpazeye yayılan sorunlarla karşı karşıyadır.

Söz konusu sorunların yaşanmasındaki en önemli etken, araştırma görevlilerinin güvencesiz ve esnek istihdam edilmesidir. Bu durumun pratik sonucu, araştırma görevlilerinin üniversitenin geleceği olduğu düşüncesinin tümüyle ortadan kalkması ve üniversitenin yarı akademik ve idari işlerini yerine getiren, geçici ara eleman olarak görülmeye başlanması olmuştur. Aynı işi yapmakla birlikte 33/a, 50/d, ÖYP gibi birbirinden farklı özlük haklarına sahip kadrolarda çalıştırılan araştırma görevlileri, güvencesiz istihdam nedeniyle işten atılma ya da gelecekte daha güvenceli bir kadro ile işe alınmama korkusuna terk edilmek istenmektedir. Dolayısıyla güvencesiz istihdam, ekonomik dayatmalardan ve gelecek kaygısından güç alan, içselleştirilmiş bir otokontrol işlevini de beraberinde getirmektedir. Böylelikle içinde bulunduğu hakim güç ilişkileri karşısında pasif ve itaatkâr olması arzulanan, bu güç ilişkilerini içselleştiren bir akademisyen tipolojisi yaratılmak istendiği de açıkça görülmektedir.

Özellikle araştırma görevlilerinin iş tanımlarının kasıtlı biçimde muğlak bırakılması, ciddi ölçüde angaryayı beraberinde getirmekte ve bu duruma itiraz ettiklerinde mobbinge maruz kalmaktadırlar. Dolayısıyla, araştırma görevlilerinin araştırma yapmakla görevli birer akademisyen oldukları görmezden gelinerek sınav ve ders programı, sekreterlik, tamirat işleri, düğün davetiyesi dağıtma gibi özel işler yaptırılmakta, öğretim üyelerinin yerine ücretsiz derslere girmeleri istenmektedir.

Üniversite yönetimlerinin ise akademinin en alt basamağında çalışan genç bilim insanlarına yeri geldiği zaman öğrenci, yeri geldiği zaman çalışan muamelesi yapması, araştırma görevlilerinin emeklerini değersiz kılan, haklarını hiçe sayan çalışma ilişkilerine zemin hazırlamaktadır. Bu haksız uygulamalara karşı direnmek ve dayanışmak için sendikaya üye olan araştırma görevlileri ise üniversite yönetimleri tarafından tehlike olarak görülmekte, işten atma ile tehdit edilmektedir.

Bugün, hükümet yetkilileri tarafından yapılan açıklamalar, AKP'nin araştırma görevlilerinin sorunlarını sadece düşük ücret olarak gördüğünü ve esnek, güvencesiz istihdam biçimini değiştirmeye yönelik bir planlama içinde olmadığını göstermektedir. Tekrar altını çizmek gerekirse araştırma görevlilerinin sorunlarının en yakıcı yanını sadece düşük ücretler değil, esnek ve güvencesiz istihdam politikası ve bu politikanın yarattığı çok sayıda sorun oluşturmaktadır. Bu kapsamda, sıralayabileceğimiz temel taleplerimiz şunlardır:

- 50/d maddesi uyarınca asistan alınmasına son verilmeli ve iş güvencesiz çalıştırmanın biçimleri olan öğrenci asistanlığı, proje asistanlığı, 50/d, 33/a, 35, ÖYP vb. tüm ayrımlar kaldırılarak güvenceli çalışma ilkesi yaşama geçirilmelidir. Araştırma görevlilerinin görev tanımı açık ve net olarak belirlenmelidir.
- Kadro sorunları bekletilmeden çözülmelidir. Kadrolar sürekli olmalı, yükseköğretim emekçilerine gelecek kaygısı yaşatılmamalıdır.
- Doktorasını tamamlamış araştırma görevlileri ek koşul aranmaksızın güvenceli kadrolara atanmalı, akademik yükselmeleri önündeki engeller kaldırılmalıdır.

- Tüm karar ve denetim süreçlerinde üniversite bileşenlerinin tümü yer almalıdır. Karar ve denetim süreçlerinde kişilerin değil, kurulların egemenliğini esas alan eşitlikçi, özgürlükçü, demokratik özyönetim ve özdenetim modeli hayata geçirilmelidir.
- Eşit işe eşit ücret verilerek, ders ve araştırma sürecinde eşit katkıların eşit değerlendirmesi yapılmalıdır. Ek göstergeler yoluyla hiyerarşik ücretlendirmeden vazgeçilmelidir.
- İkinci öğretim uygulaması son verilene kadar, ek ücretleri adil bir şekilde görev alan tüm personel arasında dağıtılmalıdır.
- Akademik nitelikli çalışmalar ve kendi alanındaki bilimsel gelişmeleri izleme amaçlı etkinlikler için görevlendirmeler özlük hakkı sayılmalı, giderler kurumca karşılanmalıdır.
- Üniversite öğretim elemanları ve çalışanları insan onuruna yakışır mesleklerinin karşılığı bir ücrete kavuşturulmalıdır. Ücretlendirmede hakkaniyet ölçütlerine uyulmalıdır. Düşük ücretlerin yol açtığı aşırı ders yükleri bilgi üretiminin önüne geçmiş, özellikle yeni kurulan üniversitelerde ek gelir elde etme yoluna dönüşmeye başlamıştır. Akademik topluluğun ana motifi bilgi üretimi ve öğretimle yoğunlaşmalıdır. Ücret arayışında toplum ve doğa yararına bilgi üretimi, ortak bilgi üretimi, uzun erimli araştırma ve çalışmalar kurban edilmemelidir.
- Üniversite, piyasanın ihtiyacı olan bilgi ve elemanı üretmek yerine, evrensel kültürün ve eleştirel aklın verildiği bir kurum olmalıdır.
- Bilginin ürün ve teknolojiye dönüştürülmesinde kamu yararı gözetilmeli, araştırma ve geliştirme çalışmaları kamu yararı önceliğiyle yeniden düzenlenmeli, bireyci, rekabetçi bilgi üretimi yerine kolektif bilimsel üretim; bilginin özel mülkiyeti yerine de kamusal mülkiyeti esas olmalıdır.
- Akademik özgürlüklerin, ifade özgürlüğünün, sendikal hak ve özgürlüklerin önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır.
- Hâlihazırdaki disiplin yönetmeliklerinin, özgür ve demokratik üniversite ile bağdaşan bir tarafı yoktur. Özgür düşüncenin önüne engel koyan disiplin mekanizmaları terk edilmeli; yerine tüm bileşenlerce oluşturulan “ortak yaşam ilkeleri” hayata geçirilmelidir.
- Üniversitede etnisite ve cinsiyet başta olmak üzere her türlü ayrımcılığa son verilmelidir. Bu amaca yönelik etik kurullar oluşturulmalı, var olan kurulların da etkili çalışması sağlanmalıdır.
- Kadınlara yönelik psikolojik, fiziksel taciz ve şiddet kabul edilemez. Üniversitede kadına yönelik pozitif ayrımcılık politikaları uygulanmalıdır.
- Üniversitelerde mobbing (işyerinde psikolojik yıldırma), başta iş güvencesinin ortadan kaldırılması, kişilere aşırı yetkiler tanınması ve mevcut hiyerarşik yapıdan kaynaklı olarak, ciddi bir sorun haline gelmiştir. Bunun önüne geçecek politikalar ve mekanizmalar üretilmeli, kurullar oluşturulmalıdır.
- Üniversite, öğrencisi, öğretim üyesi, idari personeli ve emekçileriyle bir bütündür. Üniversite emekçilerinin ve öğrencilerin örgütlenme ve siyaset yapma hakları önündeki tüm engeller

kaldırılmalı, tüm üniversite emekçilerine koşulsuz iş güvencesi sağlanmalı, toplu sözleşmeli, grevli sendika hakkını kullanmaları yönünde engelleyici değil, kolaylaştırıcı olunmalıdır.

Ayrıca belirtmek isteriz ki, yükseköğretim sistemini kuşatan piyasacı-muhafazakar ve otoriter politikalara teslim olmamanın yolu, örgütlenmekten ve örgütlü hareket edebilmekten geçmektedir. Sendikamız bugüne ve geleceğe ilişkin sorumlulukları çerçevesinde bilimden ve emekten yana olan tavrını ortaya koyarak insan, toplum ve doğa yararına üniversite mücadelesini sürdürmektedir. Eğitim Sen, tüzüğünde de yazılı olduğu üzere yükseköğretim de dâhil eğitimi temel bir hak olarak kabul etmekte; insan, toplum ve doğa yararına; parasız, bilimsel, anadilinde, nitelikli eğitimi; üniversitelerin kurumsal özerkliğini, akademik özgürlükleri, tüm bileşenlerin katılımıyla demokratik eşitlikçi özyönetimi savunmakta, etnik, cinsiyete dayalı.. vb. her türlü ayrımcılığı reddetmektedir.

Günümüzde ise sermaye, devlet ve üniversitenin kurumsal yapısı içindeki iktidar ilişkileri, üniversitelerin varlık nedeni olan bilme arzusu ve hakikat arayışını sınırlandırmakta, hatta ortadan kaldırmaktadır. Oysa üniversiteler:

- *Bilme arzusunun önünde engellerin olmadığı; bilimsel gerçeklik arayışı ile hakikatin çarpıtılmadan herkese karşı ileri sürülebilir ve savunulabilir olduğu; elde edilen bilginin toplumla özgürce paylaşılabilirdiği yerlerdir.*
- *Öğrenme ikliminin örgütlenmesinde ve bilginin üretilmesinde öznelere eşitliğini, kolektif çalışmayı, paylaşımı ve dayanışmayı esas alır; farklılıkların her birinin eşitliğini, toplumsal güç dengeleri bakımından azınlıkta olanın çoğunlukla eşit değerliliğini, herkesin eşitliğini güvence altına alır.*
- *İş güvencesi ve örgütlenme özgürlüğü olmadan hakikat arayışı güvence altına alınamayacağından üniversite olamazlar.*
- *Çalışanların ve öğrencilerin birbirlerinin hak, özgürlük ve haysiyetlerine saygılı olduğu yerlerdir.*

Sendikamızın önerisi Anayasa'daki ilgili hükümlerin, 2547 sayılı yasanın ve bağlı mevzuatların olduğu gibi tarihin çöplüğüne atılması; üniversite bileşenlerinin karar verici olacağı, bilimsel özgürlüklere ve demokratik özyönetime dayalı kurucu bir çerçevede yeni bir üniversite modelinin oluşturulması yönündedir.

NOT

NOT